

ॐ

तत्सत्

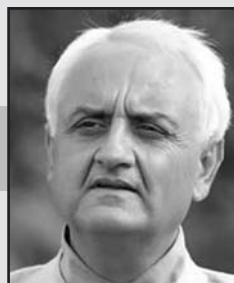
- लक्ष्मीराज भण्डारी

“ मरणशील छैन कोही यहाँ
आत्मा मर्दैन कहिल्यै । ”

ॐ तत्सत्
आसिम, सम्पूर्ण, पूर्णका
सबै सन्तति
उही गुण लिप्त छ
प्रत्येक थोपामा सागरका ।

मरणशील छैन कोही यहाँ
आत्मा मर्दैन कहिल्यै ।
तत्वहरूबाट निर्मित प्रतिमा
अनित्य आवरणका
भैरहन्ढ मात्र रूपान्तरण ।

ॐ तत्सत् हो
रहस्यमयी लागे पनि
सूक्ष्मता अविच्छिन्नमा रहन्ढ अवस्थिति

दहचोकको त्यो डाँडो

कनकमणि दीक्षित

पत्रकार

“ पी पी दाइ हरहिसाबले नेपालको बामेसर्दो पर्यटन
त्यवसायलाई अगाडि बढाउन लागि परेका ‘प्रोफेशनल’
थिए। उनले मलाई त्यतिबेला मखैर खडा भएको ‘हिमालयन
रेस्क्यू एसोसिएसन’ मा क्रियाशील हुन होस्याएका थिए। ”

राजधानी उपत्यकाको चन्द्रागिरि र नागार्जुन पहाडबीचमा अवस्थित दहचोक डाँडाको एकापट्टि थानकोट र अर्कोपट्टि रामकोटको बस्ती छ। काठमाडौं शहरको ठीक पश्चिममा उभिएको यो डाँडाको ख्याति पृथ्वीनारायण शाहले कान्तिपुर हमला गर्नका लागि अवलोकन र योजना बनाउन प्रयोग गरेको भन्ने लोककथनसँग गाँसिएको छ। त्यतिबेलाको कोटको एउटा खण्डहर पनि त्यहाँ देखिन्छ। पृथ्वीनारायणले नै बसोबास गराएको ठानिएका केही दलित र मगर परिवार अहिले पनि यहाँ भेटिन्छन्। कालुपाँडेको समाधिस्थल पनि यही डाँडाको टुप्पोमा रहेको विश्वास गरिन्छ। सिद्धिनरसिंह मल्लको बेलामा बिर्ता पाएका सिङ्देल परिवारले पनि दहचोकमा बसोबास गरेका छन्। २०५६ साल पश्चात भने पी पी दाइको ज्यान गुमेको स्थलको रूपमा लिने गरेको छु मैले दहचोक डाँडालाई।

घाम अस्ताउँदाको छायाँमा पर्दा, बादलसे घुम्टो ओढाइदिँदा, तुवाँलोको अस्पष्टतामा आकार मात्र देखिँदा, हिजोआज दहचोक डाँडाले मलाई मात्र पी पी दाइको सम्झना दिलाउने गर्दछ। हरेकचोटि त्रिभुवन विमानस्थलबाट उडेको हवाईजहाजले पश्चिमतर्फबाट उपत्यकाको फन्को मर्दै गर्दा तल देखिने दहचोक डाँडाको दृश्यले पी पी दाइको मिजासिलो र सौम्य मुद्रा आँखासामु लिएर आउँछ।

मेरो लागि पी पी प्रसाईको स्मारक नै बनेको छ दहचोक डाँडो। आज न नेकोन एयर उड्छ न उक्त वायुसेवाका एओ विमान नै। न कम्पनीका संस्थापक अनुप राणा नै छन्। न छन् पी पी

दाइ ! पोखराबाट काठमाडौंका लागि उडेका एभ्रोमा पी पी दाइ पनि धेरै यात्रुहरू मध्येका एक थिए । जुन दहचोकको चुचुरोमा रहेको दूरसञ्चार टावरमा ठोकिकएर रामकोटतर्फको खोल्सामा बजारिन पुरयो । कोही पनि बाँचेन त्यो दुर्घटनामा ।

पी पी दाइ नजानिँदो तरिकाले उत्साही युवाहरूको हात थामी दिन्थे । आधुनिक युगको रीतिरिवाज बुझेका पी पी दाइको सोच त्यतिबेलाका धेरै पर्यटन व्यवसायीको भन्दा धेरै अगाडि थियो । भर्खर कलेज थालेको म जस्तो काँचो युवकलाई पनि उनी विना हिचिकचाहट ‘एडल्ट’ को व्यवहार गर्नुहुन्थ्यो । उनको अफिस नटराज ट्राभल्स घण्टाघर छेउमा थियो । म त्रि-चन्द्रमा पढ्दैथिएँ । पर्यटन र पदयात्रामा मेरो रुचि बढ्दै गएको थियो । उनलाई भेट्न जाँदा अरू काम नभएसम्म भेटेर गफ गर्थे । विदेशी पत्रिकाहरू पद्न प्रोत्साहित गर्थे । उनको अफिसमा रहेका ट्राभल म्यागजिनहरू मेरो यात्राका मार्गदर्शक बन्थे । दि राइजिङ नेपाल मा हरेक बिहिबार स्तम्भ लेख्न थालेपछि त उनीबाट मैले अझै थप विचार र हौसला पाएँ ।

पी पी दाइ हरहिसाबले नेपालको बामेसर्दो पर्यटन व्यवसायलाई अगाडि बढाउन लागि परेका ‘प्रोफेशनल’ थिए । उनले मलाई त्यतिबेला भर्खरै खडा भएको ‘हिमालयन रेस्क्यू एसोसिएसन’ मा क्रियाशील हुन हौस्याएका थिए । मैले ट्रेकिङ गर्दै ठाउँ-ठाउँ पुगदा नतमस्तक बन्ने समाज (त्यतिबेला काठमाडौं उपत्यकाको शहरी युवाले यसै घुम्न हिँड्नु आश्चर्यको कुरा थियो) माझ एक नवयुवकमा झन् देशाटनको उत्साह थपिदिएका थिए । मलाई थाहा छ, म जस्तै धेरै अरू नवयुवकलाई यसरी नै उनले उत्साहित तुल्याएका थिए । मेरो आफ्नो पत्रकारिता जीवन सन् १९७१ को दशकमा नियात्रा लेखनबाट शुरू भएको थियो । यसका लागि पनि म पी पी दाइप्रति कृतज्ञ छु ।

आजको राजनीतिक, सामाजिक कोलाहलमाझ उहाँको मूदुभाणी स्वभावको सम्झनाले मलाई उत्तेजना नियन्त्रण गर्न मद्दत गर्दछ । मलाई उनले भाइ जस्तो व्यवहार गर्थे, यसबाट मलाई आडभरोसा मिल्थ्यो ।

नटराज ट्राभल्स आज त्यो पुरानो थलोबाट केही पर सरेको छ । घण्टाघर जहाँको त्यहीं छ । दहचोकको डाँडो पनि जहाँको त्यहीं छ । र, मेरो मनमस्तिष्कमा पी पी दाइको सम्झना पनि जहाँको त्यहीं छ ।

◆◆◆

कहिल्यै नविर्सने !

कमलमणि दीक्षित
लेखक

“ रोटरी क्लबले त्यो छात्रवृत्ति कोषको प्रोजेक्ट नै पी पी प्रसाईंको नाममा राखिदियो । राम्रो भावना, शुद्ध हृदयले स्थापना गरिएको थियो त्यो कोष । अहिले त्यसको अक्षयकोषको रकम दश गुना बढेको छ । ”

अरूले पी पी वा प्रजापति भनेर सम्बोधन गर्ने प्रजापति प्रसाईंसँग मैले भने जहिले पनि ‘प्रसाईंजी’ भनेर कुरा गरौँ । उहाँ मेरा लागि किन हो पी पी वा प्रजापति हुनुभएन ।

मैले उहाँलाई चिनेको रोटरी क्लबमा हो । उहाँ पाटन रोटरी क्लबमा आउन थालेपछि मात्र मेरो उहाँसँग परिचय भएको हो । रोटरी क्लबमा भने म उहाँसँग निकै निकट भएँ । उहाँ क्लबको प्रेसिडेण्ट पनि हुनुभयो । त्यसपछि बुलेटिनको सम्पादकका नाताले मैले उहाँसँग निकट हुनैपन्यो । तर उहाँसँग रोटरीमा पनि मेरो धेरै संगत हुन पाएन । उहाँ यस पृथ्वीमा थोरै दिनको पाहुना हुनुहुँदोरहेछ । चाँडै नै जानुभयो । ‘जानुभयो’ भन्नुभन्दा पनि कसरी जानुभयो भन्ने सम्भनुपर्छ । मलाई त्यो दुःखद घटना सम्भन मन लाग्दैन ।

पर्यटन प्रवर्द्धन प्रजापति प्रसाईंको प्रमुख उद्देश्य थियो । त्यसै कममा उहाँको ज्यान गयो । उहाँले जेलाई आफ्नो लक्ष्य बनाउनुभएको थियो त्यही कार्य सम्पन्न गर्दागर्दै उहाँले देहत्याग गर्नुभयो । यहाँभन्दा सफल जीवन केलाई भन्नु ?

रोटरीमा प्रजापतिजीलाई चिन्नुअघि यताउति विदेश जाँदा म कहिले कुन कहिले कुन ट्राभल एजेन्सीसँग टिकट किन्ने गर्थे । तर उहाँसँग भेट भएपछि भने नटराज नै भयो मेरो ट्राभल सहयोगी । यात्राको सहयोगी मात्र होइन रोटरीबाट विदेश-यात्रा गर्दा तीनपटक हामी सहयात्री पनि भयाँ । नटराजले हामीलाई ‘प्याकेज’ मा लैजान्थ्यो । आफूले केही गर्नुपर्ने, प्रजापतिजी सबै

मिलाउनुहुन्थ्यो । यसरी सँगै घुमेका ठाउँ सिंगापुर, फ्रान्सको नीस र बेलायतको ग्लासगोको सम्भन्ना अमीट भएर बसेको छ, मेरो मनमा । नीसको यात्रा भन्नु मात्रको थियो । प्रजापतिजीले यूरोपै घुमाउनुभएको । हवाइ यात्रा मात्र नभई बस र रेलमा पनि घुमियो । साहै रमाइलो भएको थियो ।

प्रजापतिजी धेरै नै मेहनत गर्नुहुन्थ्यो हामीलाई सुविस्ता होस्, बढी खर्च नहोस् भनेर । तर हाम्रा साथीहरू कहिले के कहिले के, खोट देखाइहाल्नुहुन्थ्यो । अनि, प्रसाईंजी हामीसँग दुख मनाउ गर्नुहुन्थ्यो । सिंगापुरमा हाम्रो बस्ने ठाउँ सहरभन्दा अलि बाहिर एउटा रिसोर्टमा मिलाइएको थियो । रोटरी कन्भेन्सन चाहिँ सहरको केन्द्रमा थियो । हामीले रेल चढेर जानुपर्थ्यो । साथीहरू भने गुनासो गर्थे- ‘कति टाढा राखेको !’ यस्तै नीसमा पनि मोनाको भन्दा अलि परै थियो बस्ने होटेल । बसमा जानुपर्थ्यो कन्भेन्सनमा भण्डै एक घण्टा परबाट । दुवै होटेल नटराजले छानेको थियो भ्रमण खर्च अलि कम होस् भनेर । अनाहक अखानो खन्नुपर्यो प्रजापतिजीले ।

यस्तै यस्तै कुराहरू याद आए, जब विष्णु प्रसाईंजीले मलाई ‘पी पी’का बारेमा एउटा संस्मरण लेखिदिन भन्दा । त्यसपछि पाटन रोटरी क्लबसँग अभिन्न भएर जोडिएको ‘पी पी प्रसाईं शिक्षा कोष’लाई सम्भिन्नुपर्छ । उहाँ प्रेसिडेण्ट भएको बेला उहाँले आफ्नै प्रयासले युरोपका केही साथीहरूसँग संकलन गरेको रकमबाट एउटा सानो छात्रवृत्ति कोष खडा गर्नुभएको थियो । बिस्तारै त्यसको अक्षय कोषको रकम वृद्धि हुँदै जाँदा सहयोग पाउने विद्यार्थीको संख्या पनि बढ्दै गएको थियो । अकस्मात् उहाँ जानुभयो । अनि गुणग्राही रोटरी क्लबले त्यो छात्रवृत्ति कोषको प्रोजेक्ट नै पी पी प्रसाईंको नाममा राखिदियो । राम्रो भावना, शुद्ध हृदयले स्थापना गरिएको थियो त्यो कोष । अहिले त्यसको अक्षयकोषको रकम दश गुना बढेको छ । छात्रवृत्ति पाउने विद्यार्थीहरू पनि छ सय पुगिसकेका छन् । त्यसलाई एकहजार पुन्याउने प्रयास छ, क्लबको । हाम्रो आफ्नै रोटेरियन साथीहरू र विदेशी मित्रहरूले त्यस कोषलाई सहयोग गरिरहेका छन् । कोष वृद्धि हुँदैछ-विद्यार्थी बढ्दैछन् । एक दुई वर्षमा नै त्यो लक्षित संख्या हामीले प्राप्त गर्नेछौं । त्यसमा कुनै शंका छैन ।

प्रजापतिजीसँगको रोटरी क्लब बाहेक केही व्यक्तिगत प्रसँग पनि भन्न मन लाग्यो । मैले २०५४ सालमा लेखिराखेको (२०५५ भदौमा छापिएको) मेरो ‘महाचीना’ भन्ने पुस्तकको अग्रलेखबाट एउटा अंश उद्धृत नगरी रहन सकिनँ । त्यो लेखांश यो हो : ‘...यसपालि त भएन भनेर मैले प्रजापतिजीलाई गुहारें । नटराज टूर्स एण्ड ट्राभल्सका मालिक, उहाँ पनि हालै मात्र चीन घुमेर आउनुभएको थियो । आफ्नै व्यापारको सिलसिलामा, उहाँले मेरो कुरा खानुभयो । अझ, मलाई उक्साउनु पनि भयो । ‘म एउटा प्याकेज बनाइदिन्छु, तपाईंलाई त्यहाँ कुनै तकलिफ हुँदैन’ भनेर आश्वासन दिनुभयो । मैले सांघाइ र बेइजिङ्को कुरा गरेको थिएँ उहाँले ‘गुइलिन पनि जानुपर्छ, छाड्नुहुँदैन’ भनेर सुन्याउनुभयो । ‘गुइलिनको रिभरक्नुज, नौकायात्रा त गर्नेपर्छ, म मिलाउँछु’ भन्नुभयो । चीनमा भाषा नबुझेर हुने दुर्दशाको ज्ञान पी पीजीलाई पनि रहेछ । मैले कुरा उठाउँदा भन्नुभयो- ‘त्यसको फिक्री नगर्नेसु, म तपाईंलाई प्याकेज नै बनाएर दिन्छु, तपाईंहरू भीआइपी

भएर घुम्नुहुन्छ ।’ पी पीका कुरा सुन्दा रस लाग्यो । यहीं पैसा बुझाएर प्याकेज लिई जाँदा सुविस्ता हुने कुराले मलाई लहसायो र कति जाति लाग्छ भनेर सोधैं र त्यहाँबाट बाहिरिएँ । नटराजले सात दिनमै सबै टाकटुक मिलाइसकेछ- नौ दिनका दिन काठमाडौं फर्केर आइने चीन भ्रमणको आइटीनरी । तर, त्यो निकै महंगो थियो । मेरो चीन पुग्ने इच्छा र नटराजको हामीलाई त्यहाँ पुऱ्याई छाड्ने अदम्य योजनाको अगाडि मेरो केही लागेन । स्वीकृति दिनै पन्यो । अनि साथीभाइहरूलाई पनि चाइना टूरमा जाउदैछु भनेर फूर्ती लगाएँ । साथीहरूले बधाई दिए । त्यसपछि पन्यो भयडक्कर संकट ।

त्यो संकट ठूलै थियो । हाम्रो चीनयात्रा नै रद्द हुने स्थिति परिदियो । त्यसले मलाई भन्दा प्रसाईंजीले बढी चिन्तित पान्यो- चीनमा गरेको सबै बन्दोबस्त व्यर्थ हुने थियो । बुकिङ गरिसकेको टिकट र होटलहरू, टूर-कार्यक्रम सबै क्यान्सेल गर्नुपर्ने भएपछि नटराजलाई पर्नु पीर परेको थियो । तर समस्या जसरी आयो त्यसरी नै टच्यो । हाम्रो यात्रा सकुशल सम्पन्न भयो । भएको के थियो भने, मेरो पासपोर्ट हरायो ! हल्लीखल्ली नै भयो । तर, हराएको रै'नछ ! पाइयो । अनि मैले मेरो किताबमा त्यो विवरण यसरी टुड़्याएको रहेछ्यु- ‘पासपोर्ट हात पर्नासाथ, अफिसटाइम पनि नपर्खेर मैले पी पीजीलाई घरमै फोन गरे- पासपोर्ट पाइयो, टिकट क्यान्सेल नगर्नेस् भनेर । घरैमा फोन गरेको राम्रो भएछ, किनभने त्यो दिन अफिस पुग्नासाथ रिजर्भेसनहरू क्यान्सेल गर्ने प्रक्रियामा लाग्नुहुने रहेछ उहाँ । उहाँलाई पनि ठूलो रिलिफ भयो !’

यी सबै ‘उहिलेका कुरा’ भए अब त । प्रसाईंजी स्वयम् हुनुहुन्न । अरू कुरा के गर्ने ! तर, जाति दिन हामीहरूको साथ थियो, त्यो सान्है अन्तरड्ग रह्यो । कहिल्यै नविर्सने !

५ पौष २०६७

◆◆◆

प्रजाको सम्झनामा

कर्ण शाक्य
व्यवसायी

“ प्रजाले हाँस्दै मन्त्रीको हातबाट गिलास आफ्नो हातमा
लिएर दुई शब्दको गाली प्रयोग गर्दै सितैमा खान पायो
मन्दैमा यतिका जाँड पिउने ? मन्त्रीको बेइज्जत होला
मनेर मैले प्रजाको कुरा नसुने जस्तो गरें। ”

प्रजापति प्रसार्इ हो उसको नाम तर म उसलाई प्रजा भनि बोलाउछु । पर्यटनको क्षेत्रमा उ सायद मेरो सबभन्दा मिल्ने साथी थियो । सधैं मुसुमुसु हाँसिरहने आकर्षक व्यक्तित्व अगलो सलक्क परेको शारीरीक बनावट उसलाई देखेपछि उसको व्यक्तित्वले आकर्षण गर्दै ।

पर्यटन क्षेत्रमा प्रजा र मेरो सुरुवात त्यही बेला भएको थियो । जुनबेला मैले ठमेलमा काठमाडौं गेष्ट हाउस खोलेको थिएँ । प्रजा न्यूरोडस्थित पारस होटेलको प्राङ्गणमा अवस्थित काठमाडौं टुर एण्ड ट्राभलमा काम गर्थ्यो । पछि उसले घण्टाघरमा नटराज दुर्स एण्ड ट्राभल्स खोल्यो । त्यो बेला नेपालको पर्यटन क्षेत्र त्यति विकसित भएको थिएन । पर्यटनमा लागेका गिनेचुनेका व्यक्तिहरू सबैले एक अर्कोलाई चिन्ने गर्थ्यौ । प्रभाकार राणा, ज्योतिलाल खन्ना, टेक चन्द्र पोखरेल, सहदेव शमशेर राम शंकर, अनुप राणा, प्रजापति प्रसार्इहरू चर्चित पर्यटन उद्यमी थिए । साँघुरो पर्यटन क्षेत्रको चौहटीमा उनीहरू मध्ये सबभन्दा गहिरो मित्रता प्रजापति प्रसार्इसँग थियो मेरो ।

आयको हाराहारीमा भएकोले पनि होला सायद मेरो समकालीन मित्र प्रजा मेरो नजिक भएको । सधै हाँसिरहने र अरूलाई पनि हँसाउने, रुचाउने, सकारात्मक सोच भएको र अरूलाई तारिफ गर्न कन्जुसाई नगर्ने व्यक्ति भएकोले उसले छोटो अवधिमा नै पर्यटन क्षेत्रमा निकै सफलता हासिल गन्यो । शाही परिवारको हालिमुहालि भएको पर्यटन क्षेत्रको व्यापारमा प्रजाले आफ्नो संस्थाको राष्ट्रिय स्तरमा मात्र होइन अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा पनि वर्चश्व कायम गरे । क्रियाशील र श्रमजीवी

प्रजापति कसैले एकचोटि सम्बन्ध गाँसेपछि त्यो व्यक्तिलाई अरुहरूले जतिसकै रिभाएपनि प्रजासँगको सम्बन्ध तोडेर अरुसँग सम्बन्ध गास्दैनथ्यो ।

मनमा इमान्दारी काँधमा जिम्मेवारी र दिमागमा समझदारी प्रजाको पहिचान हो । उसले मेरो मन जित्नुको मुख्य कारण उसको यही गुणले हो । हामी दुई बीच थुप्रै अन्तरमनका कुरा चल्थ्यो । कहिलेकाहीं मलाई बोर भयो वा तनावग्रस्त भयो भने उसको सानो अफिसमा म पुर्थेर र घण्टौसम्म उसित कुरा गरिरहन्थ्ये । त्यस्तै नक्साल हातिसारको बाटोबाट उ हिडिरहेको छ भने जस्तोसुकै महत्वपूर्ण काम भएपनि छोडेर मेरो घर भित्र उ पसिहाल्थ्यो र चिया नपिई उ कहिल्यै जाँदैनथ्यो । जतिसुखै तनावग्रस्त भएपनि मुसमुसु हाँसिरहेको हुन्थ्यो । कहिलेकाहीं उसलाई पनि रिस उठ्थ्यो । खासगरी नकारात्मक स्वभावका त्यसमा पनि मै हुँ भने खालका व्यक्तिहरू उनलाई पटक्कै मनपर्दैनथ्यो । म एउटा घट्ना अहिलेसम्म सम्भन्धु । एउटा पार्टीमा एकजना उत्ताउलो मन्त्रीले खुब रक्सी पिएछ अनि मान्तिएर आफू अगाडि आउने सबै मानिसको आलोचना गर्न थाल्यो । त्यहीबेला प्रजा र म पनि त्यो मन्त्रीको अगाडि पन्यौं । मन्त्रीले हामी दई जनालाई पनि बाँकी राखेनन् । ‘सरकारलाई ठगेर यस्ता यस्ता भव्य पार्टी गर्छौं तिमीहरू नयाँ चिल्लो गाडी चलाउँछौं । तिमीहरूकै मोज छ यार !’ मन्त्रीको असभ्य कुरा सुनेर म अक्क न बक्क भएँ । तर प्रजाले हाँस्दै मन्त्रीको हातबाट गिलास आफ्नो हातमा लिएर दुई शब्दको गाली प्रयोग गर्दै सितैमा खान पायो भन्दैमा यत्तिका जाँड पिउने ? मन्त्रीको बेइज्जत होला भनेर मैले प्रजाको कुरा नसुने जस्तो गरें । विचरा मन्त्री त खरलकै भएछ । प्रजाको ठट्टा रूपी व्यङ्ग्य सुनेर । उसको नशा सबै हावा भयो ।

प्रजाले यो संसार छोडेको बाह पुगेर तेह वर्ष भैसक्यो । तर मेरो मानसपटलबाट उसको सम्भना हराएको छैन । उसको याद भल्भली आउँछ मलाई अहिले पनि । मेरो मन मस्तिस्कमा दुईवटा अकल्पनीय दुर्घटनाको सम्भना आउने बित्तिकै सारा शरीरमा कम्पन हुनथाल्छ । एउटा राजा वीरेन्द्रको र अर्को मेरो प्रिय साथी प्रजापति प्रसाईंको । म खुसी छु आज प्रजाले शुरु गरेको उच्चोगले निरन्तरता पाएको छ । प्रजापति प्रसाईंको प्रतिष्ठा र पहिचान जोगिएको छ ।

◆◆◆

पी पी सरलाई सम्मँदा

कृष्ण स्वद्गी
कर्मचारी

“ उहाँको घर बनाउने ठेकेदार रामबहादुरलाई बोलाएर
मेरो घरको कागज देखाउँदै यो जग्गामा पनि एउटा
सानो यिटिक्क परेको ४/५ कोठाको घर
बनाइदिनु भनेर आदेश दिनुभयो । ”

म नटराजमा काम गर्न आउन अगाडि छेउको सरदारजीको कपडा सिलाउने पसलमा हेल्परको रूपमा काम गर्दथैं । वल्लो र पल्लो ढोका भएकोले बेला बेलामा नटराजमा पनि छिर्थे र टेबल भुइँ पुछ्पाछ गर्न सधाउथैं । बिस्तारै मलाई नटराजका सबैले माया गर्न थाल्नुभयो । पाँच छ महिना पछि सरदारजीलाई मेरो आवश्यकता भएन । उहाँले मलाई नटराजमा जान सल्लाह दिनुभयो । त्यसबेला सायद म १०-११ वर्षको हुँदो हुँला । मेरो आमा सानैमा बित्नुभएको थियो । मेरो बुबाले अर्कैं बिहे गरेर राजविराज बसाई सनुभएको थियो । म मेरो मावलीका हजूरबा हजूरआमासँग बस्ने गर्दथैं ।

बिस्तारै बिस्तारै ट्राभल एजेन्सीको काम सिक्दै गएँ । १-२ वर्ष पछि नै अफिसको सबै काम गर्नसक्ने भएँ । म बिहान ७ बजे आएर अफिस खोल्थैं । सबै गइसकेपछि करिब १० बजेतिर घर फर्किन्थैं । अफिसका सारा साँचोहरू मेरो हातमा हुन्थैं । म प्रसाई परिवार र नटराजको विश्वासको पात्र बन्दै गएँ । मैले पढेलेखेको छैन । तर कुनै पनि अफिसको डकुमेन्ट ठीक ठाउँमा पुन्याउन सक्ने मेरो खुबी थियो । म कालो भएकोले कृष्ण खड्की नाम भए पनि सबैले मलाई ‘हाकु’ भनेर बोलाउथैं । ‘हाकु’ हजूरआमाले दिनुभएको नाम हो । बिस्तारै बिस्तारै बिदाको पैसा जम्मा गरेर र पी पी सरको मद्दतले म लैनचौर छेउमा ४ आना जग्गा जोड्न सफल भएँ । यसमा हजूरआमाले पनि मलाई केही मद्दत गर्नुभयो ।

१९९१/९२ तिरको कुरा हो । पी पी सरले थापाथलीमा घर बनाउन सुरु गर्नुभएको थियो । एकदिन खै के मन लागेर हो, पी पी सरले मलाई बोलाएर तेरो जग्गाको कागज ले भन्नुभयो । भोलिपल्ट ल्याएर दिएँ । तुरन्तै उहाँको घर बनाउने ठेकेदार रामबहादुरलाई बोलाएर मेरो घरको कागज देखाउँदै यो जग्गामा पनि एउटा सानो चिटिक्क परेको ४-५ कोठाको घर बनाइदिनु भनेर आदेश दिनुभयो । त्यसको ५-६ महिना भित्रमा म मेरो घरमा सरैं । पछि थप्दै अहिले अढाई तल्लाको बनाएको छु । एक तल्ला भाडामा दिएर म र मेरो परिवारलाई दाल भात खान पुग्छ । यो पी पी सरको मेरो लागि ठूलो देन हो । शायद म जति भाग्यमानी कर्मचारी कोही पनि छैनन् होला । मेरो बाबुले मलाई केही पनि दिएनन् । पी पी सरले साधारण जागीर गरेको भरमा बाबुभन्दा महान् व्यक्ति प्रसाई सरलाई म के भनुँ ? उहाँ बित्दा वास्तविक टुहरो त म पो भएको छु । यदि साँच्चीकै भगवान भएँ अर्को जन्ममा पनि उहाँकै सेवा गर्न पाउँ भनी प्रार्थना गर्दछु ।

♦♦♦

पी पीको समझनामा

- कृष्णा ताम्राकार
सञ्चारकर्मी

“ समयको गति सँगै पर्यटन कार्यक्रमलाई सधाउन धेरैले
भ्याउनु भएन । तर पी पीले प्रसारणको विषयवस्तु
रोजनका लागि हरेक हप्ता समय दिनुभयो । ”

सुनेकी छ्यु समय बडो बलवान हुन्छ- समयले मनको जस्तो सुकै ढुलो चोटमा पनि मलम लगाईदिन्छ, कुरो साँचो हो । तर, सम्झनाको हकमा समयले पनि विर्सिने पत्र लगाउन नसक्दो रहेछ । खासगरी असल व्यक्तिको गुणको स्मृतिमा ।

विगतका दशकदेखि प्रसारण क्षेत्रमा संलग्न भएको दैरानमा धेरै व्यक्तिहरूसँग परिचय भयो । कोहीसँग औपचारिकता मात्र त कोहीसँग राम्रो चिनाजानी । प्रसारण पेशा अपनाएदेखि लाखौंसँग अन्तर्वाता लिएँ होला । तर मैले आजसम्म विर्सन नसकेका गुणी व्यक्तिहरू औलामा गन्न सकिने मात्र छन् । त्यस्ता गुणी र अविस्मरणीय व्यक्तिहरूमा पर्नुहुन्छ पी पी प्रसाई । उहाँको गुणी स्वभावको स्मरण मा अझै ताजा छ । उहाँको देहावसान पछि पनि प्रेरणा बनेर ।

सन १९८३ जुनको ५ तारिख थियो । मैले पी पी प्रसाईलाई पहिलोपटक भेटेको । दिउँसो २ बजे काठमाडौं गेष्ट हाउसको माथिल्लो तल्लामा रहेको कर्ण शाक्यजीको अफिस थियो त्यो । रेडियो नेपालबाट पर्यटनसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने प्रस्तावमा छलफलको कार्यक्रम थियो । त्यसको लागि मेरो नाम कसरी र कहाँबाट प्रस्तावित भयो मलाई थाहा भएन । रेडियो कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने त्यो छलफलमा होटल संघ नेपालका तत्कालीन अध्यक्ष सहदेव राणा, कर्ण शाक्य तथा पी पीको उपस्थिति थियो । त्यस दिन पहिलो चोटी पी पी प्रसाईको शान्त र शालीन व्यक्तित्व, मधुर स्वर, नम्रपन र शिष्टाका धनी भएको परिचय पाएँ । पी पी प्रसाई मलाई सकारात्मक सोचको व्यक्ति जस्तो लागेको थियो । उहाँले नीलो रंगमा स-साना बुट्टा भएको रेशमी कमीज लगाउनुभएको थियो । त्यो पहिरन पनि उहाँको व्यक्तित्व भल्काउने खालको थियो । त्यस बेला रेडियो नेपालले राम्रो कार्यक्रम प्रसारण गर्नेलाई निकै प्रोत्साहन गर्थ्यो । प्रसारण शुल्क पनि लाग्दैन थियो ।

कार्यक्रमको प्रसारण सुरु गर्नका लागि कर्ण शाक्य, पी पी प्रसाईं र सहदेव राणा रेडियो नेपाल आएर व्यवस्था भिलाउनुभयो । त्यो दिन थियो जुलाई ८, १९८३ । प्रश्न आयो कार्यक्रमको नाम र परिचयात्मक धूनको । त्यसको लागि प्रसाईले रेडियो कार्यक्रमको नाम पर्यटन राख्ने र धूनको हकमा राष्ट्रिय गीतको धून (विश्वमा अग्लो हिमाल, काखमा हाम्रो नेपाल) राख्न सुभाव दिनुभयो । धेरै कम बोल्ने स्वभावको प्रसाईको सुभावलाई कसैले पनि काटेनन् । यसरी सन १९८३ जुलाई १५ देखि प्रत्येक मंगलबार विहान ८:१५ मा प्रसारण हुन थालेको पर्यटन कार्यक्रम आजसम्म पनि अनवरत रूपमा सञ्चालित छ । उहाँले प्रसारणको दिन मंगलबार रोजनुमा केही अर्थ त पक्कै थियो होला, शायद गणेशका भक्त हुनुहुन्थ्यो कि ? पर्यटन कार्यक्रम सञ्चालन गरे बापत मैले प्रतिमहिना रु. २५१।- पारिश्रमिक पाउँथे ।

पर्यटन कार्यक्रम सुचारु रूपले सञ्चालित भैरहेको थियो । सञ्चालक समितिमा नयाँ सदस्यहरू थपिए । थपिएका व्यक्ति त्यस बेलाका आरएनएसीबाट गयाप्रसाद हाडा तथा नेपालको पाँचतारे होटल अन्नपूर्णका प्रथम नेपाली जनरल म्यानेजर किशोर पाण्डे हुनुहुन्थ्यो । प्रत्येक हत्ताको प्रसारण विषयको छनोटका लागि श्री किशोर पाण्डेले आफ्नो होटल अन्नपूर्णमा व्यवस्था गर्नुहुन्थ्यो ।

समयको गति सँगै पर्यटन कार्यक्रमलाई सघाउन धेरैले भ्याउनु भएन । तर पी पीले प्रसारणको विषयवस्तु रोजनका लागि हरेक हप्ता समय दिनुभयो । त्यसका लागि म हरेक हप्ता घण्टाघर सँगैको ट्राभल्स एण्ड टुर्स जाने गर्थे । त्यसबेला श्रीमती शारदा प्रसाई, छोरी शिखा र छोरा शिखरलाई म प्रायः भेट्ने गर्थे । ती केटाकेटी सानै थिए त्यति खेर ।

एकचोटी कसरी हो कुनिन एउटा पर्यटन कार्यक्रम दोहोरिन गएछ प्रसारणको दुई वर्षपछि । त्यसबेलाको होटल संघ नेपालका सचिव म देखि धेरै रिसाए र त्यस प्रसारणको पारिश्रमिक नदिने निर्णय गरे । यो कुरा पी पी कहाँ पुगेछ । उहाँ संघका सचिवसँग धेरै रिसाउनुभयो । मैले पारिश्रमिक पाएँ । त्यसका लागि म आज पनि उहाँप्रति आभारी छु ।

पर्यटन कार्यक्रमलाई लोकप्रिय ज्ञानबद्धक र सूचनामूलक बनाउन पी पी प्रयत्नशील रहनुहुन्थ्यो । प्रसारणको पाँच वर्षपछि उहाँले प्रत्येक महिना पर्यटनसँग सम्बन्धित एउटा प्रश्न राख्ने र श्रोताहरूबाट प्राप्त सही उत्तरहरू मध्ये गोला प्रथाद्वारा प्रथम हुने श्रोतालाई रु. २५१।- को थान्का पुरस्कारस्वरूप प्रदान गर्ने घोषणा गर्नुभयो आफ्नै तर्फबाट । यसरी नेपाली कलालाई प्रवर्द्धन तथा प्रोत्साहित गर्न उहाँले योगदान गर्नुभयो ।

त्यसबेलाको नेपालको पर्यटन उद्योग आजको जस्तो थिएन । सीमित थियो पर्यटनको हरेक क्षेत्र । तर रेडियो कार्यक्रमको प्रसारणमा पी पीको सक्रियताले निरन्तरता पायो र हामीले हरेक हप्ता नयाँ विषयवस्तुको साथ प्रस्तुत हुन पायौ । उहाँको असामियक देहावसान पछि पर्यटन कार्यक्रमको उन्नति र प्रगति सोचे अनुसार हुन सकेन । खुशीको कुरा पी पीको सपनाले बुनेको यो पर्यटन कार्यक्रम अहिलेसम्म सञ्चालित छ । यसको निरन्तरतासँगै उहाँको स्मृति पनि निरन्तर रहेको छ ।

◆◆◆

अहिले पनि उ यतै कतै उभिएर हेरिरहेको छ

किशोर नेपाल

वरिष्ठ पत्रकार

“आपनो क्षमता र पुरुषार्थमा ठूलो विश्वास थियो
उसको । उ विकासका त्यस्ता योजनामा प्रभाव
पार्ने खालको राजनीति गर्दथ्यो जसबाट
जनतालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुगोस् ।”

केही मानिस आफ्नो नजिक कोही नआउन भनेर बार लगाउँछन्, केही मानिस आफूकहाँ आएका मानिसहरूले छोडेर नजाउन भनेर । - शेक्सपियर ।

विष्णु प्रसाईंले एउटा स्मृति-लेख लेख्ने आग्रह गरेपछि म संकटमा परेको छु । आफ्नो एक आँतको साथी, आफू सम्पादक हुँदा रोचक व्यंग्य लेखेर पत्रिकाको स्तर उठाउन निःस्वार्थ योगदान गर्ने स्तम्भकार र पत्रिका प्रकाशनको संकट मोचनगर्न सँधै तम्तयार मानार्थ व्यवस्थापक । उसको आदेश शिरोपर नगरेर म उसको अनादर पनि गर्न सकिदै । तर, उसले जसको सम्झनामा लेख्ने आग्रह गरेको छ, उसको उदात्त व्यक्तित्वको चर्चा गर्नसक्ने म सँग क्षमता र साहस दुवै छैन । राज्यका सम्पूर्ण राजनीतिक, सामाजिक र आर्थिक गतिविधिहरू नाता कुटुम्ब, जान पहिचान र पहुँच प्रभावसम्म सीमित भएको अवस्थामा ती सबै बन्धनहरूलाई तोडेर व्यक्तिका गुण, योग्यता र उत्साहलाई अघि बढाउने केही व्यक्तिहरू मध्येका महत्वपूर्ण व्यक्तिका बारे केही लेख्नु साँच्यै कठिन हुन्छ । म अहिले त्यही कठिन समयमा ढुबेको छु ।

प्रजापति दाई (पी पी दाइ) सँग मेरो संगतको प्रारम्भिक सूत्र नेपाली प्रजातान्त्रिक आन्दोलनका मूर्धन्य नेता प्रोफेसर सी के प्रसाई हुनुहुन्थ्यो । उहाँसँग भद्रगोल जेलमा परिचय भएदेखि नै हाम्रा बीच घनिष्ठता बढेको थियो । हामी दुवै जेलबाट छुटेर स्वतन्त्र भएपछि पनि सँगै थियौं । नेपाली पत्रकारितामा प्रजातान्त्रिक विचारको प्रभाव सारै न्यून भएको त्यतिबेलाको अवस्थाले सीकेलाई

चिन्तित बनाएको थियो । उहाँले साप्ताहिक राष्ट्रपुकारका सम्पादक होमनाथ दहाललाई सघाउन थाल्नु भएको थियो । म पनि एउटा रिपोर्टरका रूपमा त्यहीं सक्रिय हुन थालेको थिएँ । एक दिन उहाले मलाई एउटा गोरो र गर्विलो लक्का जवानसँग परिचय गराइ दिनुभयो । घण्टाघर नजिकै मूल सडकमा रहेको मस्जिदको ढोकसँग जोडिएको सटरमा थियो नटराज ट्राभल्स एण्ड ट्रुस । त्यसको एकतल्ला माथि भन्याड छेउकै सानो कोठामा यसका कार्यकारी निर्देशक पी पी.प्रसाई बस्नु हुन्थयो । यहाँ त म सधै पस्दथे विष्णुलाई जिस्क्याउन । तर, पी पीदाइसँग भेटको संयोग परेकै थिएन । केही समयपछि म सटरमा नपरी सोझै एकतलामाथि पुग्न थालें । विष्णुलाई हेपेर होइन, पी पी दाइसँग नभेटी उसँग कुरै नगर्ने मेरो बानी नै भई सकेको थियो । पी पी दाइसँग मेरो सम्बन्ध आत्मीय हुँदै गयो ।

म पत्रकारितामा लागेको एउटा महत्वाकाङ्क्षी युवक, पी पीदाइ म भन्दा केही वर्षमात्र जेठो पर्यटन व्यवसायको स्थापित व्यक्तित्व । पी पी दाइसँगको यो संगतले नेपाली पत्रकारितामा चाहिएको विविधताका बारेमा मेरो सोच्ने क्षमताको विस्तार मात्रै भएन, पर्यटन व्यवसायका एकसेएक हस्तीहरू र समाजका लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तिहरूसँग मेरो संगत बढ्यो । टेकचन्द्र पोखरेल, अम्बिका श्रेष्ठ, ज्योति खन्ना लगायतका पर्यटन जगतका हस्तीहरूसँगको निकटताबाट पत्रकारिताले पनि फाइदा उठाउन पायो । प्रमुख उद्योग भएर पनि स्थानीय संचार माध्यमहरूद्वारा उपेक्षित रहैदै आएको पर्यटन व्यवसायको चर्चा आन्तरिक रूपमा पनि हुन थाल्यो । अहिले पर्यटन व्यवसायीहरूका कतिवटा छाता संगठन छन् मलाई त्यसको जानकारी छैन । तर, सरकारको रवर स्तचाम्पका रूपमा रहेको उच्चोगी व्यापारीहरूको छाता संगठनलाई व्यवसायीहरूको सक्रिय संगठनका रूपमा रूपान्तरित गरेको श्रेय महेशलाल प्रधानलाई गएजस्तै पर्यटन व्यवसायीको छाता संगठनका रूपमा सुतेर बसेको नाटालाई सम्पूर्णत व्यवसायिक अवतारमा ल्याउने श्रेय पी पीलाई नै जान्छ ।

पी पीको व्यक्तित्व पर्यटनमा मात्रै सीमित थिएन । समाजका हरेक समस्यामाथि सजग दृष्टि र सचेत मूल्यांकनमा माहिर थियो पी पी दाइ । उसको सम्बन्ध नेपाली काग्रेसका संस्थापक नेता कृष्णप्रसाद भट्टराई, सर्वमान्य नेता गणेशमान सिंह, डा. हर्कबहादुर गुरुङ, खडगविक्रम शाह, कम्युनिष्ट नेता मन मोहन अधिकारी र अन्य धेरै महत्वपूर्ण व्यक्तिहरूसँग प्रगाढ थियो । उसले आफ्नो यो सम्बन्धको परिधिमा आफ्नो व्यापार र व्यवसायलाई कहिल्यै ल्याएन । न त, यी मानवीय सम्बन्धहरूलाई नारा बनाएर आफ्नो प्रचार नै गन्यो । पी पी दाइकै कारण मेरो र हक्क गुरुंग बीचको सम्बन्ध दिनको उज्यालोबाट तनिकैर मदमस्त साँझसम्म छचल्किन थालेको थियो । पी पीदाई आफै सँधै आत्म अनुशासनमा रहन्थयो र हामी पनि मदमस्त नभैदिए हुने इच्छा राख्दथ्यो । तर, किन र के भएर हो, उ हाम्रो इच्छासँग सँधै हार्ने गर्दथ्यो ।

धेरैपटक भेटेको छु मैले नेताहरूको बैठकमा पी पीदाईलाई । राजनीतिक स्थितिको विश्लेषण र दरवारियाहरूको दृष्टिकोण थाह पाउन नेताहरूलाई सँधै उसको साथ र सल्लाह चाहिन्थयो । २०४५ को अन्त्यतिर, एक दिन एकाबिहानै, पी पी दाइले किशुनजीलाई सल्लाह दिएको थियो, प्रजातान्त्रिक

आन्दोलनका लागि अहिले वातावरण बन्दै गएको छ । यसलाई नसम्हाल्ने हो भने धेरैपछि परिनेछ । किशुनजी त्यतिखेर कुपण्डोल हाइटमा बस्नुहुन्थ्यो । म किशुनजीसँग भेट्न निर्धारित समयमा पुग्नु अघि नै पी पीदाइ त्यहाँ पुरी सकेको थियो । त्यहाँबाट सँगै फर्किदा पी पीदाइले मलाई सचेत गराउने हिसाबले भनेको थियो, यस्तो बेलामा सबै भेटघाट समाचार बन्दैनन । तिमीलाई के लागदछ ? मैले पी पीदाईको आशय बुझेको थिएँ । अब यति बेला त ती कुराहरू भन्दा पनि हुन्छ । देशमा पी पी दाई छैन र प्रजातन्त्रको भविष्यपनि सन्देहको भूमरीमा परिसकेको छ ।

पी पीदाई यस्तो इन्टरप्रेनर थियो जो आर्थिक विकासका कुराहरूलाई देशको आन्तरिक आधारहरूसँग जोडेर हेने गर्दथ्यो । इलाममा चिया उत्पादन भएर मात्रै त केही भएन, त्यसलाई बेच्ने समुचित बजारको व्यवस्था नगरेसम्म उत्पादन बढाउने नारा किसानका लागि बोझ मात्र हो । जुन दिन चिया किसान त्यो बोझ बोक्ने रिलीगुडीको बजारमा जाने अवस्थाको अन्त्य भएर युरोप अमेरिकाको बजारमा बेच्ने परिस्थितिको निर्माण हुन्छ त्यही दिन नेपाली चियाको विकास सुरु हुन्छ । पी पीदाइ राजनीति गर्दैनथ्यो म भन्दिन । पूर्वका प्रसाईहरूको राजनीतिमा रुची थिएन भन्दा कसैले पत्याउँदैन । त्यसमाथि भरत बाबु (सीके प्रसाई) का भरत नै थियो पी पीदाइ । तर उसले आफ्नो प्रसाई थरको र नाता सम्बन्धको फाइदा कहिल्यै उठाएन ।

आफ्नो क्षमता र पुरुषार्थमा ठूलो विश्वास थियो उसको । उ विकासका त्यस्ता योजनामा प्रभाव पार्ने खालको राजनीति गर्दथ्यो जसबाट जनतालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुगोस् । आँफैलाई पोस्ने राजनीति र राजनीतिज्ञसँग पनि उसको मतलब थिएन ।

पी पीदाइ काग्रेस थियो कि थिएन ? यो जान्ने चाहना मलाई कहिल्यै भएन । कलवलगुडीमा काग्रेसको महाधिवेशनका बेला भने यो रहस्य आँफै उद्घाटित भयो । काग्रेस नेतृत्वले अन्तराष्ट्रिय प्रतिनिधिहरू र केही प्रतिष्ठित व्यक्तिहरूलाई कलवलगुडी लैजाने र ल्याउने जिम्मा पी पी दाइलाई दिएको थियो । म उसको सहयोगी थिएँ । दाइले नेकोन एयरको विमान चाटर गर्यो । हामी अन्तराष्ट्रिय प्रतिनिधिहरू सहित कलवलगुडी पुरयों । उदघाटनपछि हाम्रो काफीला काठमाडौं फर्किन लाग्दा मैले सोधें, ‘दाइ म यतै बसुँ ?’ मलाई लागेको थियो दाइले हुन्छ भन्नेछ । तर, उसले त्यतिबेला भनेको थियो, ‘होइन, नबस !’ कलवलगुडीमा ठूलो खलबल हुनेवाला छ । यति खेर यहाँ बस्नु ठीक हुँदैन । दाइको आशय बुझेपछि म पनि उसँगै फर्किएको थिएँ । कलवलगुडीमा जे भयो त्यसले काग्रेसको भलो गरेन ।

पी पीदाइ कसैलाई थाहै नदिई असल मानिस थियो । विश्वव्यापी रूपमा भएको खुल्ला प्रतियोगितामा प्रोफेशनल जर्नालिज्म फेलोशीप जितेर जातिखेर म अमेरिका जाँदैथिएँ म निकै आतिएको थिएँ । पी पीदाइले मेरो अत्याहटलाई बुझेर आँफै मलाई ओरिएन्टेसन दिएको थियो । उसैको व्यवस्थापनमा म लण्डन र पेरिसको सफरगर्दै अमेरिका पुगेको थिएँ । सुरुका दिनमा म पत्रकारितामा लागेको

पी पीदाइलाई मन परेको थिएन । किनभने उ मैले दुःख पाएको हेर्न चाहैनथ्यो । तर, मैले अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिस्पर्धामा फेलोशीप जितेपछि भने उ खुबै चहकिएको थियो । पछिल्ला दिनहरूमा उसले मलाई सँधै यो पेशामा जुट्ने हिम्मत दियो, साहस बढायो र सकेसम्म अगाडि धकेल्यो । उ मैले लेखेका धेरै महत्वपूर्ण समाचारहरूको टिप्स दिन्थ्यो । मेरा टिप्पणीहरू पढेर टिप्पणी गर्दथ्यो र लेख्ने विषयहरू सुझाउँथ्यो ।

उ सँग मैले धेरै दिन र धेरै सँझ बिताएको छु । धेरै पटक उसँग पोखरा र चितवन गएको छु । पृथ्वी राजमार्गको सानो र सफा ढावाका अगाडि मोटर रोकेर उ ती ढावाको निरीक्षण गर्दथ्यो । एकपटक हामी पोखराबाट फर्किदा यस्तै कुनै ढावामा बसेर खाना खाएका थियौं । भात ताजा थियो । पी पीदाइले किचनमा पसरे आँफै गुन्द्रुक उमाल्यो । उसले पकाएको त्यो गुन्द्रुकको स्वाद मेरो जीवनको एउटा अनमोल स्वाद हो । यस्तै भयो चितवनमा पनि । भरतपुरमा भखैरै आधुनिक भएको होटलमा बस्न चाहेन पी पी दाई । शहरको वातावरणबाट पर अलिकति एकान्त र शान्त वातावरणको खोजीमा थियो उ । सँझ भमक्क परेपछि हामी लाग्यौं सौराहातिर । हामी रत्ननगर पुग्यौं । तर, दाइले गाडी सौराहातिर मोडेन, हामी लोथर पुग्यौं । एउटा सानो होटेलमा ‘दाइ के छ खबर ?’ भन्दै भित्र पस्यो । उ प्रति पसलेको सौजन्य देखेर म छक्क परे, ‘ओहो साप आएछ । अब सापले कुखुरा पकाउने त होला नि । होइन र साप ?’ दाइले त्यो होटेलवालाको सानो परिवारको चुल्होमा लोकल कुखुरा पकायो । त्यो त्यतिकै स्वादिलो थियो । हामी सौराहा पुग्दा दश बजिसकेको थियो । गैँडा वाइल्डलाइफका मानिसहरू उसैलाई पर्खेर बसिरहेका थिए ।

सडकका साना मानिसहरूलाई उठाएर, सिकाएर नेपालको पर्यटन व्यवसायलाई उन्नतिको बाटोमा लगाउन सकिने ठूलो विश्वास थियो पी पीदाइमा । उ साना मानिसहरूको ठूलो मानिस थियो । साना मानिसहरूको आधिकारिक प्रतिनिधि पात्र । अहिले देश संकमणको हाहाकरमा फँसेको बेला उसको सम्भना आउनु स्वाभाविकै हो । यो सानो सम्भनामा पी पीदाइसँग मैले बिताएका क्षणहरू समेट्नु असम्भव नै छ । यो लेख्दा पनि अनूभूति भै रहेको छ मलाई पी पीदाइ यहाँ कतै उभिएर मलाई हेरिरहेको छ ।

◆◆◆

स्मृतिका क्षणहरू

गीता केशरी
साहित्यकार

“ उहाँ साहै सुशील, मधुर वाणी र श्लील व्यवहार भएको
व्यक्ति हुनुहुन्थ्यो । कहिल्यै कसैसँग नरिसाउने, सहन
शक्ति भएको व्यक्ति हुनुहुन्थ्यो । उहाँ जुनबेला जहाँ
भेट भएपनि हाँसेर अभिवादन गर्नुहुन्थ्यो । ”

नेपालको पूर्वीय पहाडी भेगको तेहथुम जिल्लामा पर्छ, आठराई । यो कञ्चनजड़गाको आडले सुरक्षित छ र प्राकृतिक सौन्दर्यले भरिपूर्ण छ । तमोर नदी यसैलाई छोएर बगिरहेकी छिन् । फलफूल, धान, गहुँ र अलैची खेतीले मौसमअनुसार ढाकेको खेतबारी जतातै देखिन्छन् । यिनै उब्जनीले गर्दा आठराईका बासिन्दाहरूलाई जीवन गुजारा गर्न सजिलो भएको छ ।

धैरै पहिलेदेखि यहाँका बासिन्दाहरूमा शिक्षाप्रतिको जनचेतनाका कारण स्कूलहरू ठाउँठाउँमा खुलेका छन् । ५१ वर्ष पहिले नै यस ठाउँका कलेजको स्थापना भइसकेको थियो । अभिभावकहरूले पनि शिक्षाको महत्व बुझेकाले यहाँका बालबालिकाहरूले बेलैमा शिक्षा आर्जन गर्न पाएका छन् । फलस्वरूप यहाँ पढेलेखेकाहरूको संख्या प्रशस्त थियो र बढ्दै पनि छ भने व्यवसायका लागि मौका ज्यादै न्यून थियो र बजारको कठिनाई त्यक्तिकै थियो । व्यवसायमा, खेतिपाती र पशुपालन बाहेक अरू फस्टाउन सकेका थिएनन् । यहाँबाट पहाडी भेगको नजिकको बजार धरानमा आतेजाते गर्न समेत मोटर बाटोको व्यवस्था नभएको अवस्थामा हिँडेर झण्डै तिन दिन जस्तो लाग्थ्यो । हाल मोटर बाटो संचालनमा आएको छ ।

पढेलेखेका युवाहरू अवसरका खोजीमा त्यहाँबाट पलायन हुन थाले । यिनै युवाहरू मध्येका हुनुहुन्थ्यो प्रजापति प्रसाद प्रसाई । उहाँ २०२३/२४ सालतिर काठमाडौँ आउनु भई पर्यटन व्यवसायमा कार्यरत हुनुभयो । त्यो बेला नेपालमा पर्यटन व्यवसाय फैलने क्रममा थियो । विभिन्न देशका नागरिकहरूमा नेपालप्रतिको आकर्षण बढ्दै जान थालेकोले नेपालको सौन्दर्य हेर्न आउनेहरूको

चाप हरेका वर्ष बढ़दै जान थाल्यो । नेपाल वायुसेवा निगमले त्यसबेला दिल्ली पटना र कोलकतामा हवाईसेवा पुर्याई विदेशी र स्वदेशी यात्रुहरूलाई सेवा प्रदान गर्न थालेको थियो । पर्यटन विकासको साथसाथै होटल व्यवसाय, टुर गाईड र ट्रेकिङ क्षेत्रहरूमा पनि विकास हुन थाल्यो । यात्रुहरूको ओसारपसारले मात्र नभई मालसामान ढुवानी गर्ने कामहरू पनि थप हुन गयो । यसले गर्दा कार्गो एजेन्सी खोलेर ठाउँ ठाउँमा सामानहरू बुक गरी पठाउने अर्को व्यवसाय पनि पर्यटन व्यवसायले भित्रायो । हुन त त्यसबेला मोटर बाटो नखुलिसकेकोले निर्माणिका सामानहरू पनि जहाजलेनै ओसारपसार गर्थ्यो ।

त्यो बेला म नेपाल एयरलायन्समा कार्यरत थिएँ । मैले वहन गरेको जिम्मेवारीका कारण ट्राभल एजेन्सीमा कार्यरत कर्मचारीहरूसँग सम्पर्क गरिरहनु पर्दथ्यो । यसै सन्दर्भमा मेरो परिचय पी पी प्रसाईसँग हुन गयो । उहाँ साहै सुशील, मधुर वाणी र श्लील व्यवहार भएको व्यक्ति हुनुहुन्थ्यो । कहिलै करैसँग नरिसाउने, सहन शक्ति भएको व्यक्ति हुनुहुन्थ्यो । उहाँ जुनबेला जहाँ भेट भएपनि हाँसेर अभिवादन गर्नुहुन्थ्यो । गोरा, अम्ला, पातला कदका उनलाई हामी ‘भाइ’ भन्ने गर्थ्यौं । उहाँको स्वभावले गर्दा गाहो-साहो पर्दा उहाँलाई नै प्राथमिकता दिएर हामी महत गर्थ्यौं । ‘हुने बिरुवाको चिल्लो पात’ भनेभैं आफ्ना व्यवहारी गुणहरू जुन पर्यटन व्यवसायको लागि अति आवश्यक हुनछन्, त्यसैका कारण उहाँ प्रगति पथमा लम्कनु भयो ।

उहाँले कालिडपोडबाट काडमाडौं आफ्नो देशको माया बोकेर, भविष्य निर्माणिका लागि आउनुभएको शारदा प्रधानलाई आफ्नो जिवन सरिनी छान्नु भयो । त्यतिबेला जातपति र छुवाछुतले ग्रस्त नेपाली समाजमा यो अन्तरजातिय विवाह समाज परिवर्तनको एउटा संवाहक बन्न पुयो ।

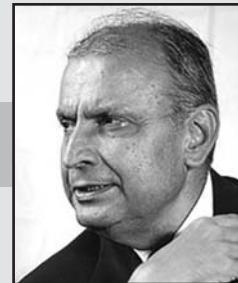
पर्यटन व्यवसायका लागि देशमा भएका विभिन्न आकर्षणिका स्थलहरूलाई पहिल्याई त्यसमा केन्द्रित भई पर्यटकहरूलाई आकर्षित गरेर देशमा आगान्तुक भित्राउनु पर्यटन व्यवसायीको नीति हुनुपर्छ । उनीहरूलाई नेपालमा यथोचित बस्ने खाने र घुम्ने अनि अन्य सम्बन्धित सेवाहरू प्रदान गर्न सके मात्र यो व्यवसाय मौलाउन सक्दछ । पर्यटकहरू यहाँबाट फर्कदा सन्तुष्ट भएर गए मात्र थप पर्यटकको आगमन संख्या बढ्छ । यो व्यवसायमा रहँदा आफूलाई सधैँ फैलाउनु पर्ने भएकाले र यससँग सम्बन्धित सबैसँग राम्रो सम्पर्क राख्नुपर्ने हुँदा पी पी प्रसाई र शारदाजी दुवैको व्यवहार र क्षमताले गर्दा नटराज ट्राभल छोटो अवधिमै नाम कमाउँदै गयो । विदेशीहरूलाई नेपाल भित्राउन विदेशी एयरलायन्स र विभिन्न ठाउँका ट्राभल एजेन्सीहरूसँग पनि सम्पर्क गर्नु त्यतिकै जरुरी थियो । उहाँ त्यसमा निर्पूर्ण हुनुहुन्थ्यो । पर्यटक प्रवर्द्धनको लागि हुने सम्मेलनमा उहाँ जहाँ कहीं पुग्नु हुन्थ्यो र भाग लिनुहुन्थ्यो । त्यहाँ व्यापारिक सम्बन्धहरूको विस्तार गर्नुहुन्थ्यो । जसले गर्दा उहाँलाई आफ्नो व्यापार बढाउन महत पुगेको थियो । यसरी व्यापार बढाउँदै जाँदा नटराज ट्राभल एण्ड टूर्सले आफैले विभिन्न सेवाहरू प्रधान गर्न थाल्यो । टिकेटिङमात्र नभई ट्रेकिङ, टुर, कार्गो र साथमा नगरकोटमा नगरकोट कटेज भन्ने होटल खोलेर आफ्नो सेवा बिस्तार गन्यो ।

भाई पी पी प्रसाईसँग मेरो सम्पर्क उहाँ काठमाडौंमा आई ट्राभल ट्रेडमा लागेदेखिनै भएको थियो । म त्यसबेलालाई विशेष रूपले समझन्छु जुन बेला नेपाल एयरलायन्सको उडान श्रीलंकासम्म फैलिएको थियो । मलाई त्यस स्टेशनमा माल्दिप्स सेक्टर समेत हेर्ने गरी रिजनल म्यानेजरको हैसियतमा खटाइएको थियो । श्रीलंकामा बौद्ध धर्मको उच्च स्थान रहेकाले त्यहाँका बासिन्दाहरूको आकर्षण भगवान् बुद्ध जन्मनु भएको स्थान लुम्बिनीमा बढ़ै थियो । उनिहरूको लुम्बिनी आएर दर्शन गर्नेको सङ्ख्या बढ़ै थियो । उनीहरूको यही चाहनालाई अझ सहज बनाउन नेपाल एयरलायन्स, नेपाली ट्राभल एजेन्सी र श्रीलंकाली ट्राभल एजेन्सी तीनै पक्षहरू मिलेर सर्भिस प्याकेज बनाई श्रीलंकाबाट नेपाल विषेश गरी धार्मिक पर्यटक भित्रयाउने गरी सम्भौता भयो । नेपालको तर्फबाट ट्राभल एजेन्सी नटराज नै थियो । यो प्याकेज बौद्धधर्मविलम्बीहरूलाई बुद्धका जीवनसँग सम्बन्धित सबै ठाउँहरूको भ्रमण गराउने भएकाले निकै सफल भएको थियो । नटराजको सेवाले पर्यटकहरू निकै सन्तुष्ट थिए ।

यसरी आफूले सेवा प्रधान गरेका सम्पूर्ण पर्यटकलाई खुशी पार्न सफल पी पी प्रसाईले आफ्नो व्यापारिक सम्बन्ध धेरै ठाउँहरूमा बढाइसकेका थिए र नेपाल भित्रै पनि प्रमुख ट्राभल एजेन्सीको स्थानमा नटराज ट्राभललाई पुन्याइसकेका थिए । सन् १९९९ सेप्टेम्बर ५ का दिनमा पनि व्यापारकै सिलसिलामा विदेशी जनरलिस्टहरूको एउटा ग्रुपलाई पोखरामा पुन्याई उनीहरूलाई त्यहाँ छाडेर नेकोन एयरबाट काठमाडौं अर्को कामका लागि फक्दै हुनुहुन्थ्यो । खराब मौसमका कारण उहाँ चढनुभएको विमान दुर्घटनामा पन्यो । त्यस दुखद् दुर्घटनामा अरु यात्रुहरू सँगसँग पी पी प्रसाई पनि यस दुनियाँ छोडेर जानुभयो । यस दुर्घटनाको खबर सुनेर पर्यटन क्षेत्रका सबै व्यवसायीहरू ज्यादै मर्माहत भएका थिए । मृत्युसँगको असमर्थताप्रति खेद प्रकट गर्दै हामी उहाँलाई अन्तिम श्रद्धान्जली अर्पण गर्न उहाँकै निवास स्थानमा पुगेका थियैँ । त्यहाँको दृश्यले जता फर्के पनि आँखलाई घोच्यो र आँसु भर्न थाल्ये । परिवार र आफन्तहरूलाई सहन गर्न गान्हो भइरहेको थियो । त्यो अकल्पनीय विछोडको भड्काले अस्तव्यस्त भई सबैजना छटपटाइरहेका थिए । तर निर्ममताको अगाडि कसको के नै लाग्छ र !

पी पी प्रसाईः एक असल व्यक्तित्व

जगदीश घिमिरे
साहित्यकार

“ मलाई पी पीले दिएका टिकटहरू त सबै प्रयोग भए ।
तर मसँग उनले दिएको यौटा किताब चिनो बाँकी छ । ”

सन् १९८२ मा लन्डनको इन्टरनेशनल प्लाण्ड प्यारेन्टहुड फेडरेसन (आइपी पीएफ) ले कोलम्बोस्थित दक्षिण एशियाली क्षेत्रीय कार्यालय बन्द गरेर काठमाडौंमा फिल्ड अफिस खोल्ने निर्णय गन्थो । त्यसको प्रमुख पदका लागि दक्षिण एशिया क्षेत्रका देशहरूमा भएको खुला प्रतिस्पर्धाबाट म छानिएँ । अनि बेलायत र यस क्षेत्रका मुलुकहरूको तारन्तर भ्रमण गर्नु मेरो एक मुख्य काम भयो । ती देशमा कार्यक्रम तर्जुमा, अनुगमन र मूल्यांकनका लागि एकलै यात्रा गर्थै । तर, वर्षमा दुई तीनपटक क्षेत्रीय स्तरमा तालीम गोष्ठीहरूको आयोजना गर्दा बीस तीसजना हुन्थ्यैँ । ती सबैको यात्राको व्यवस्था गर्नु पर्थ्यो ।

त्यसका लागि भरपर्दो ट्राभल एजेन्सी चाहियो । अनुभवी मित्र टीपी चापागाईलाई आफ्नो आवश्यकता बताएँ । उनले पी पी प्रसाईलाई चिनाए । पी पी नटराज ट्राभलका प्रमुख थिए । यसरी म पी पी र नटराज ट्राभलसँग गाँसिए ।

सन् १९८२, देखि सुरु भएको मेरो अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूसँगको सम्बन्ध र व्यावसायिक अन्तर्राष्ट्रिय यात्रा सन् २००८ सम्म घटी-बढी मात्रामा चालू रह्यो । यस अवधिमा मैले देशभित्र वा बाहिरका भ्रमण गर्दा धेरैजसो टिकट नटराज ट्राभलबाटै लिन्थैँ । त्यस क्रममा म दुई प्रसाई वन्धु पी पी र विष्णुको घनिष्ठ मित्र भएँ ।

पूर्वका प्रसाईहरूको आदि थलो मेरै जन्मस्थल मन्थलीसँग जोडिएको मुगीटार भन्ने गाउँ हो । मुगीटारका प्रसाई र मन्थलीका घिमिरे पृथ्वीनारायण शाहले तिन शहर जित्नुभन्दा पहिलेदेखिका

इस्ट मित्र रहेछन् । सिंधुली गडीमा फिरंगीले आक्रमण गरे । पृथ्वीनारायण शाहका सेनाले फिरंगी सेनालाई निर्णयिक लडाइँमा हराए । त्यस युद्धमा मुगीटारका प्रसाईहरूका आदिपुरुष रामचन्द्र प्रसाईले पनि भाग लिएका थिए र पृथ्वीनारायण शाहलाई आर्थिक र अन्य सहयोग गरेका थिए भन्ने कुरा इतिहासकार मोहनप्रसाद खनालले प्रसाई वंशवृक्षमा लेखेका छन् ।

पी पी को दुखद् अवसान भएपछि पनि पी पी की श्रीमती शारदा भाउजु, पी पीका छोरा शिखर र दाइ विष्णुसँग आत्मीय सम्बन्ध छ ।

मलाई पी पीले दिएका टिकटहरू त सबै प्रयोग भए । तर मसँग उनले दिएको यौटा किताब चिनो बाँकी छ । एक पटक उनको कार्यालयमा गएको थिएँ । उनको कफी टेबुलमा यौटा अग्रेजी पुस्तक रहेछ । चिया पिउन्जेल मैले त्यो ओल्टाई पल्टाई गरेँ । विषयसूची र केही पाना पढेर भन्नै, राम्रो होला जस्तो छ । त्यति मात्र कुरा भएको थियो । पी पीले मलाई त्यो पुस्तक उपहार दिए । साढे सात सय पेज लामो त्यो हिन्दू म्यानर्स, कस्टम्स एण्ड सेरेमोनिज नामक पुस्तक थियो । त्यसका लेखक थिए अब्बे जे.ए. दुबियस ।

पश्चिमी विद्वान्ले गरेको पूर्वीय शास्त्रको यो गहन विश्लेषण अनुपम छ । जब-जब मेरा आँखा यस पुस्तकमा पुग्छन् म मेरा प्रिय मित्र पी पीलाई सम्झन्छु ।

आदिनाथ उपवन, कीर्तीपुर १३

अर्थात् एक आदर्श व्यक्तित्व

डा. तुलसी प्र. भद्राई
लेखक

“ जो जहाँ जुनसुकै पेशामा भएपनि
प्रजातन्त्रप्रति आस्थावान् भएर काम गर्दै
भने त्यो सबमन्दा ठूलो मान्दै हो । ”

वश्वका कुनै पनि मुलुकको प्रगति र उत्थानमा पर्यटन क्षेत्रको महत्वपूर्ण भुमिका रहेको हुन्छ । पर्यटन उद्योगबाट विदेशी मुद्रा भित्रिनका साथै नयाँ नयाँ प्रविधि नयाँ विचार र योजनाहरू समेत भित्रिन्छ । विभिन्न संचेतनामूलक कार्यक्रमहरूको विकास हुन्छ ।

प्राकृतिक सौन्दर्य सांस्कृतिक विविधताका साथै ऐतिहासिक एवं धार्मिक आध्यात्मिक सम्पदाले परिपूर्ण भएको नेपाल साँच्चै गैरवपूर्ण छ । बहुजातियता, बहुभाषिक र बहुसांस्कृतिक पक्ष नेपालका आभूषण हुन । विश्वकै सर्वोच्च शिखर सगरमाथा सहित दर्जनौं हिमशृंखला, सयौं नदी, खोला र हजारौं खोल्सा, भरना, ताल, विभिन्न बृक्ष वनस्पति, चराचुरुङ्गी, दुर्लभ जनावरहरूले सुसज्जित हिमाल, पहाड, कछाड, भित्रीमध्ये स तराई, चुरे आदिको मिश्रित भूभागका कारण नेपाल विश्वका अन्यदेशको तुलनामा अत्यन्तै उच्च छ । यी सबै कारणले पनि नेपाल पर्यटकीय गन्तव्यका लागि अग्रस्थानमा छ ।

नेपालको सम्बन्ध उत्तरतिरको विशाल देश चीन र दक्षिणी क्षेत्रको बृहत भारतसँग हजारौं वर्ष अघि देखिको हो । चीनबाट करीब पन्थ सय वर्षअघि नेपाल आएका पर्यटक हेनसांग र फहियानको नाम आज पनि प्रसिद्ध छ । भोटका राजा सङ्चडगाम्पोसँग बिहे गरेर पठाइएकी नेपाली राजकुमारी भूकुटी आज हरितारा, आर्यतारा देवीका रूपमा स्थापित छन् । नेपालबाट चीन पुगेर आफ्नो कला र प्रतिभाले स्थापित छन् । नेपालबाट चीन पुगेर आफ्नो कला र प्रतिभाले स्थापित भएका

कलाकार अरनिको आज पनि अमर छन् । नेपालको पर्यटनलाई विश्वसामु पुरयाउने व्यक्तिमध्ये तैनिजङ्ग नोर्जे र एडमण्ड हिलारीको नाम अग्रस्थानमा छ । यी दुई जनाले अविजय सगरमाथाको शिरमा पहिलोपल्ट मानव पदचिन्ह पुरयाएर विश्वलाई नै चकित पारेका थिए । सन् १९५७ (२०१४) नेपालको पर्यटकीय इतिहास यसरी स्वर्ण अक्षारमा लेखियो ।

यही वर्ष अर्थात् २०१४ मा नै पहिलो पल्ट पर्यटन उद्योगलाई व्यवस्थित र विकसित गराउने उद्देश्यका साथ पर्यटन बिकास बोर्डको स्थापना भयो । २०१६ मा यस बोर्डको नाम पर्यटक निर्देशनालय नाममा परिवर्तन गरियो ।

२०१८ मा यसलाई पर्यटन विभाग बनाइयो । तर पनि यातायात, संचार, विद्युत जस्ता आवश्यक स्रोत साधनको विकास न भएका कारण पर्यटन क्षेत्र त्यति फस्टाउन सकेको थिएन । सरकारले पर्यटन विभाग गठन गरेर मात्र पर्यटन बढ्ने होइन । यस निम्नि पर्यटन उद्योगीहरू पनि अगाडि बढ्नपर्ने हुन्छ । हवाई सेवा विस्तार, होटलहरूको प्रवर्द्धन, गन्तव्यस्थलको पहिचान र विकास, शान्ति सुरक्षाका साथै पर्यटन व्यवसायका प्रमुख अंग ट्राभल्स, टुर्स ट्रेकिङ जस्ता कुराको विकास आवश्यक हुन्छ ।

यस क्षेत्रको विकास भनेको कुनै व्यक्ति वा परिवारको आर्थिक उन्नतिसँग जोडिने विषय होइन । सम्पूर्ण मुलुककै आर्थिक समृद्धिको आधार हो पर्यटन व्यवसाय । पर्यटन क्षेत्रको विकासको प्रमुख उद्देश्य भनेकै विदेशी मुद्रा भित्रयाएर देशको शोधनान्तर स्थितिलाई टेवा पुन्याउनु हो । त्यसै गरी पर्यटनको विकासबाट होटल व्यवसाय फस्टाउँछ । ट्रेकिङ ट्राभल्स आदिको वृद्धिका कारण नयाँ-नयाँ रोजगारीहरू बढ्छन् । एक प्रकारले भन्ने हो भने समग्र मुलुकको पहिचान हो पर्यटन व्यवसाय ।

पर्यटनबारे यस्ता विभिन्न कुरा अध्ययन गरेका तत्कालीन युवा प्रतिभा प्रजापति प्रसाईसे २०२६ (१९६७) मा नटराज टुर्स एण्ड ट्राभल्स नामबाट व्यवसाय सुरु गर्नुभएको थियो । विदेशमा राम्रो जागिरको सम्भावना र नेपालभित्र पनि अन्य अवसरहरू हुदाँ हुँदै यस क्षेत्रमा लाग्ने प्रेरणाबारे प्रसाईजीको भनाई थियो ‘आज तिन दशक वित्तासक्दा पनि काठमाडौं, विराटनगर, भैरहवा, पोखरा, सिमरा, जनकपुर राजविराज, भारतको पटना, दिल्ली र बनारससम्म मात्र सीमित थियो । आधादर्जनजति बाहिर मुलुकमा उनीहरूकै उडान सेवा संचालित थियो । पर्यटन व्यवसायको कुरो गर्दा धेरैले नाक खुम्च्याउँथै । आधादर्जन पनि थिएनन् ट्राभल कम्पनीहरू । धेरैले ठूलो कष्ट गरेर यसलाई हुकाईयो । २०५६ भदौ २० मा एउटा भयंकर हवाई दुर्घटना परेर देहवसान प्राप्त गरेका प्रजापति प्रसाई साँच्चै नै नेपालका थोरै प्रतिभामध्ये एकजना विशिष्ट प्रतिभा हुनहुन्थ्यो ।

यस आलेखका प्रमुख चर्च्य र वर्णित पक्षका रूपमा बहुचर्चित उनै पर्यटन व्यवसायी एवं उद्योगी प्रजापति प्रसाई हुनहुन्छ । मैले प्रत्यक्ष रूपमा चिनेको २०३६ असोजतिर मात्र हो । जनमत संग्रहको घोषणा २०३६ जेठ १० मा भएपछि बहुदल पक्षका प्रचारप्रसार अभियानमा श्री प्रसाई प्रत्यक्ष

रूपमा सकिय हुनुहुन्थ्यो । जननेता बीपी कोइराला पोखरा भ्रमण सकेर फर्किएपछि जय बागेश्वरीस्थित उहाँको निवासमा एक प्रकारको मेला जस्तै लाग्ने गरेको थियो ।

प्रतिबन्धित नेता कार्यकर्ताहरूले उन्मुक्ति पाएको त्यस बेला देशका कुना कुनाबाट बीपी लाई भेट्न आउनेहरूको घुइँचो लाग्ने गर्थ्यो । असोजको दोस्रो साता विहानै एउटा भेटघाटमा पी पी प्रसाईंले केही साथीहरूलाई लिएर आउनुभएको थियो ।

बीपी आफैले प्रसाईंको परिचय गराइदिनुभयो, यी व्यक्ति आफ्नो पेशाप्रति लगनशील, कर्मठ र इमान्दार छन् । जो जहाँ जुनसुकै पेशामा भएपनि प्रजातन्त्रप्रति आस्थावान् भएर काम गर्द्द भने त्यो सबभन्दा ठूलो मान्छे हो । बीपीको यो भनाई हामीले छक्क पर्दै सुनेका थियौं । त्यतिबेला प्रसाईंले आफूले लगेका साथीहरूको परिचय गराउन भयो । केही कुराकानी पछि ती अग्ला गोरा भलक्क हेर्दा यूरोपियन जस्ता व्यक्ति फर्किएका थिए । ती आकर्षक व्यक्तिको छाप मेरो मनमा परिरहेको थियो ।

सीके प्रसाईंकहाँ भेट भएपछि चाहिं व्यक्तिगत रूपमा परिचित भयौं । २०३९ साउनमा बीपीको निधनपछि भेट हुँदा प्रसाई ज्यादै दुखित हुनुहुन्थ्यो । नेपालको राजनीतिक इतिहास समाप्त भयो । अब यो इतिहास राम्ररी अगाडि बढ्न सक्दैन भन्ने उहाँको तर्क थियो ।

राजधानी साप्तहिकको जिम्मेवारी लिएपछि भने मेरो भेट भइरह्यो । कहिलेकाहिँ नटराज ट्राभल्सबाट विज्ञापन पनि पाइन्थ्यो । २०४२ को सत्याग्रह आन्दोलनप्रति पनि प्रसाईंजीको विशेष सहयोग थियो । २०४६ को जनआन्दोलनका क्रममा भेट भइरहन्थ्यो । त्यतिबेला विष्णु प्रसाईंसँग पनि मेरो मित्रता बढिसकेको थियो । विशेषगरी विष्णु प्रसाईंजीको किसुन्जीसँग निकट भएका कारण हामी दुईको प्रकृति मिलेको थियो । यो प्रसङ्ग यति नै ।

२०४७ पछिका कार्यक्रमहरूमा पी पी प्रसाईंले प्रजातन्त्रको संस्थागत विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुन्याउँदै आउनुभयो । २०४८ को २०५६ को निर्वाचनका बेला उहाँले धेरैलाई सहयोग पुन्याउनु भएको हो । त्यसो त पंचायती भूमिगत कालमा पनि प्रसाईंजीले धेरै ठूलो योगदान दिनुभएको हो ।

विभिन्न कार्यक्रममा सहयोग लिन नटराजमा पुगिरहन्थ्यौं । प्रजातन्त्र आए पनि पर्यटन क्षेत्रको विकास हुन नसकेको र यस बारे राष्ट्रिय नीति नबनाइएको कुरामा पी पी दुखी हुनुहुन्थ्यो । फागुन ८ मा सीके प्रसाईंको निधन भएपछि एकपटक उहाँ निकै विचलित देखिनुभयो । प्रसाई आफ्नो परिवारका सदस्य भनेर होइन मुलुककै एउटा असल राजनीतिक नेता गुमेकोमा चिन्ता प्रकट गर्नुभएको थियो । कृष्णप्रसाद भट्टराईको प्रमुख आतिथ्यमा सर्वमान्यनेता गणेशमान सिंह, गिरिजाप्रसाद समेतको समुपस्थितिमा सीके स्मृतिसभा आयोजना गरियो । यस सभाको सम्पूर्ण

दायित्व पी पी दाइले वहन गर्नुभएको थियो । सीके को स्मृतिमा त्यति ठूलो सभा फेरि कहिल्लै भएन ।

‘तिन नेता गणेशमान सिंह, कृष्णप्रसाद र गिरिजाबाबु एक ढिक्का भएर पार्टी नेतत्व संचालन गरेका खण्डमा यहाँ अर्को कुनै पार्टी चिह्नाउन समेत सक्दैन । मुलुक पनि अग्रगतिमा बढ्छ ।’ २०४८ को निर्वाचन पछि गणेशमानजी स्वयंले गिरिजाबाबुको प्रधानमन्त्रीत्वमा मन्त्रिमण्डलको सपथ ग्रहणको नेतृत्व गरेको विषयमा पी पी दाइको टिप्पणी थियो । तर यस्तो सुवर्ण अवसर धेरै दिन रहेन । नेताहरूको फूट र गुटका कारण २०५१ मा संसद् भंग गरेर निर्वाचन गराउँदा नेपाली काँग्रेसको हार भयो ।

गिरिजाप्रसादको अदुरदर्शिता र हठवादी प्रवृत्तिका कारण यस्तो मौका काँग्रेसले गुमाउनपन्यो । पी पी दाइको टिप्पणी थियो । सन् १९९८ लाई नेपाल भ्रमण वर्ष मनाउन र त्यसअनुसार पर्यटक वृद्धिका लागि आकर्षक कार्यक्रम ल्याउन पी पीको महत्वपूर्ण भूमिका थियो । सधै नयाँ-नयाँ योजना चलाई राख्नुपर्छ, जोखिम लिन तत्पर रहनुपर्छ, अरुले नहिँडेको बाटो हिड्न सक्नुपर्छ नयाँ बाटो निर्माण गर्नुपर्छ भन्ने पी पी दाइको मूलमन्त्र थियो ।

पछिल्लो पटक म प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा सदस्य सचिव भएपछि दाइले बघाई दिई भन्नुभएको थियो । यो नियुक्ति राम्रो भयो । तपाईंको क्षेत्र राजनीति होइन, राजनीतिमा तपाईं जस्ता मान्छेको कुनै काम छैन । तपाईंको क्षेत्र भनेको एकेडेमी नै हो ।

म गोरखापत्रको कार्यकारी अध्यक्ष भएको बेला २०५३ असारतिर पी पी दाइसँग भेट्न गएको थिएँ । दाइ मानसरोवरको यात्रा तयारी गर्दैहुन्हुन्यो । एउटा भारतीय टोलीलाई पुऱ्याएर आउनुपर्ने रहेछ । पच्चीस छब्बीस जनाको टोली भरिया, कामदार समेत पैतालीस जना खासाको बाटो गाडीमा जाने । करीब बीस दिनको यात्रा एकजना सहयोगको रूपमा तपाईंलाई मानसरोवर यात्रा गराएर ल्याउँला । खर्च केही लाग्दैन । मेरो साथी हिड्नुहोस् । पी पी दाइको यति राम्रो प्रस्तावलाई गोरखापत्रको भमेलाको कारण अस्वीकार गर्नपन्यो । कति ठूलो अवसर गुम्यो मेरो । मानसरोवर यात्रा सबैले गर्नसक्ने कुरा थिएन । पछि थाहा पाएँ त्यतिबेला त्यो यात्रा करिब साँझे एकलाख खर्च लाग्ने यात्रा रहेछ । त्यत्रो यात्रा निःशुल्क पाएको थिएँ ।

थापाथलीमा नयाँ घर बनेपछि धेरैपटक म पुगेको छु । जुनबेला पुगेपनि एउटा पारिवारिक सदस्यको रूपमा मेरो प्रवेश थियो । भाउजू शारदाबाट त्यतिकै स्नेहसद्भाव पाउने गरेको छु । यद्यपि आज पनि त्यो सद्भाव पाइरहेकै छु । मित्र विष्णु प्रसाईंजीको कारण पनि म यस संस्थाबाट टाढा भएको छैन ।

चार दशक अधिदेखि पी पी दाइद्वारा स्थापित र संचालित नट्राज टुर्स एण्ड ट्राभल्स नेपालको अग्रणी पर्यटन उद्योगका रूपमा परिचित छ । एउटा भरपर्दो र विश्वासिलो ट्राभल्सका रूपमा

देश विदेशमा प्रसिद्ध छ । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटन व्यवसाय र उच्चोगसँग सम्बद्ध विभिन्न संघसंस्था र संगठनहरूसँग नट्राजको सम्बन्ध स्थापित छ । नटराज टुर्स, ट्राभल्स, टेकिङ, ट्रान्सपोर्ट, कार्गो आदिको संयोजन भएको छ । यी सबै कुराको विकास र प्रगतिको मूल आधार व्यक्तित्व पी पी प्रसाई नै हो ।

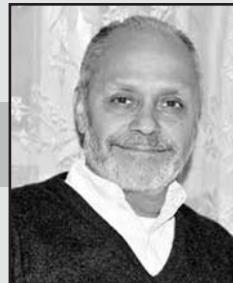
२०५५ कार्तिकमा नगरकोट गएको बेला त्यहाँबाट देखिने मनोरम दृश्यतिर संकेत गर्दै पी पी दाइले भनेको कुरा ताजै छ । मैले विश्वका करीब चार दर्जन मुलुक घुमिसकेको छु । स्वीटजरल्यण्ड, स्वीडेन, अष्ट्रेलिया, बेलायत, अमेरिका, चीन, भारत जस्ता जुनसुकै मुलुकमा पनि नेपालको जस्तो प्रकृति छैन । नेपालको जस्तो प्राकृतिक सम्पदा छैन ।

नेपालको पूर्व ओलाङ्गचुड देखि पश्चिम दिपायलसम्म, भापादेखि कन्चनपुरसम्म जतातै पर्यटकीय गन्तव्य क्षेत्रहरू छन् । नेपालभित्र बुद्ध जस्ता धार्मिक गन्तव्यका प्रतिनिधि हामीले पाएका छौं । मकालुवरुण कोशी टप्पु लाङ्गटाङ्ग लगायतका दर्जनौं निकुञ्जहरू छन् । हामीकहाँ । यहाँ एउटा नगरकोट र यस वरपरका परिदृश्य बारे मात्र राम्ररी व्यवस्थापन गर्ने हो भने पर्यटन क्षेत्रले नै नेपाललाई अति सम्पन्न र विकसित पार्नसक्छ । बडो दुःख लाग्छ प्रजातन्त्र स्थापनापछि पनि मुलुक बनाउनेतिर नेताहरूको ध्यान जान सकेन । त्यस दिनको भावपूर्ण र गम्भीर भनाई आज पनि म सम्भरहेको छु । दाइ पी पी प्रसाई जस्ता राष्ट्रभक्त र विकासवादी व्यक्ति पाउन दुर्लभ छ ।

मेरो पेशाको प्रश्न ठूलो होइन । यतिबेला मुलुकको विकास र उन्नतिको कुरा गर्नुपर्छ । मुलुकको विकास भयो भने स्वतः यी सबै पेशा व्यवसायको पनि विकास हुन्छ । मलाई यस नट्राजको चिन्ता छैन । चिन्ता त छ मुलुकको । चिन्ता छ हाम्रो पछौटेपनको । कसरी हामी विश्वका अन्य विकसित मुलुकहरू समान बन्ने । मलाई यिनै कुराले पिरोलिरहन्छ, सताइरहन्छ ।

यस्ता महान् चिन्तक र विचारक अनि पर्यटन क्षेत्रका पितामह प्रजापति प्रसाईका बारे जति चर्चा गरे पनि कम्ती नै हुनेछ । हामी उहाँबाट उहाँका आदर्शबाट इमान्दारिता र प्रजातन्त्रिक मूल्य मान्यताबाट प्रेरणा लिनसक्ने धेरै कुरा छन् । उहाँको सम्भन्ना गर्दा यी विषयहरूको समेत स्मरण गर्नुपर्दछ । यस्ता विशिष्ट व्यक्तिप्रति शतशः श्रद्धा सुमन ।

♦♦♦

मित्रभाव संयोजन गर्ने सक्षम व्यक्ति

दीपेन्द्र पुरुष ढकाल
पूर्व सचिव

“ पर्यटन सदिवको मेरो कार्यकालमा नेपालमा
मनाइएको नेपाल भ्रमण वर्ष १९८८ अभियानको
तयारी एवं आयोजना गर्ने कार्यमा पि पीबाट
अतुलनीय सहयोग मिलेको थियो । ”

केही व्यक्तित्वहरू यस्ता हुन्छन् जसले सहजै अरुहरूलाई आफ्नो बनाउन सक्छन् । छोटो अवधि भित्रै धेरै लामो सामिप्यको आभाष दिन सक्तछन् र एक आपसको दिनचर्याको सुखद् क्षण पैदा गरिरहन्छन् । त्यस्तै व्यक्तित्व रहेछन् प्रजापति प्रसाई । आफ्नो नाम अनुकूलनै प्रजाकै रूपमा अस्तित्व बनाउने, त्यसैमा रमाउने र प्रजापतिको रूपमा सबैको कार्यमा सहयोग जुटाउन प्रवृत्त हुने उनको बानी मलाई औधि नै मन परेको हो । जिन्दगीको कुनै पनि पूर्वक्षणहरूमा नदेखिएका र नभेटिएका यी व्यक्ति मेरो जागिरे जीवनको मध्यभागतिर मात्र सम्पर्कमा आएका हुन् र उनीसँग मेरो कार्यगत् मात्र नभई भावनात्मक सम्बन्ध पनि खुबै चाँडो बढौ गयो । म आज उनीसँगकै सहयोगका केही क्षणहरूलाई समेट्ने प्रयत्न गर्दैछु ।

भगवानले हँसिलो, खुसी, सन्तुष्ट, छुच्चो, लोभी, दम्भी स्वभावका मानिसहरूको त्यस्तै मिल्दो आकृति १० इच्चको मुखौटो भित्रै सबैले सहज रूपमै देख्ने र अनुमान गर्ने गरी बनाउँदछन् । रे - अझ त्यसैमा दर्शने गरी हेराइको तरिका, हाँस्ने प्रकृति र बोल्ने पाराले त मानिसलाई दुरुस्तै छुट्याइ हाल्दछ । यिनै परिवेशमा विचार गर्दा प्रजाको आकृति, प्रदर्शन, बोली र व्यवहार सबैले उनी एउटा गुणी, सरल, भरपर्दो र कसैलाई पनि नविभक्ताउने प्रवृत्तिको मानवको रूपमा मैले पाएको हुँ - सायद अरुले पनि त्यस्तै सम्भिदो होलान् । यदी आवरणले नै मलाई पहिले सन् १९८७ मा उनीसँग प्रथम पटक परिचित भए देखिनै आकृष्ट गराएको हो । त्यतीखेर उनी आफ्नो व्यवसाय 'नटराज' को त भइनै हाले पाटा नेपालको पनि अध्यक्ष थिए र म चाँहि पर्यटन विभागको

महानिर्देशक भएर आएको थिएँ । त्यतिखेर पर्यटन विभागको महानिर्देशक पाटा नेपालको उपाध्यक्षको रूपमा रहने गरेको रहेछ । त्यो फोरममा मेरो अधिकांश समय उहाँसँगको सहयोगको रूपमा बित्यो । यस प्रसँगमा, उहाँको अध्यक्षताको कार्यकालभरिनै मेरो वा सरकारको तर्फबाट गुनासो नै रहेन । यसको श्रेय म उहाँको नेतृत्वको कुशलतालाई नै दिन्छु किनकि उनका विचारहरू स्व-व्यवसाय केन्द्रित भन्दा समग्र पर्यटनक्षेत्र पट्टी बढी लक्षित हुने गर्दथ्यो ।

नेपालमा अति सफल प्रथम पाँच ट्राभल एजेन्सी भित्रै पर्ने र सम्भवतः यति ट्राभल्स पछि सबैभन्दा बढी मोटर गाडी भएको 'नटराज' एउटा सम्पन्न संस्था हो । तर त्यो उन्माद प्रजामा कहिल्यै पनि भल्केन । खानामा, पहिरनमा वा मोजमज्जा र सुख सयलमा कहीं कतै पनि सम्पन्नताको दम्भी आवरण मैले कहिल्यै पनि उहाँमा अनुभव गरिन । उहाँसँग पर्यटन प्रवर्द्धनका सिलसिलामा देशभित्र र बाहिर धेरैपटक सँगसँगै घुमेको छु । त्यसैले अझ समीप हुने मौका पनि मिल्यो । जसले गर्दा उहाँसँग कार्यस्थलमा मात्र नभई एक प्रकारको मीठो सामाजिक सम्बन्ध मैलायो । यो सद्भाव हामी दुईबीच उनको मृत्युकालसम्म पनि रहिरह्यो । उनको सहृदयताकै फलस्वरूप उनको परिवार शारदा भाउज्यू, शिखा र शिखर सबैसँग मेरो आत्मीय सम्बन्ध रहन गयो । आज पर्यन्त प्रगाढ रूपमा हामी बीच यो सम्बन्ध यथावत् छ ।

भौतिक रूपमा देखिने मीठो, राम्रो, एकताबद्ध सम्बन्ध एकातिर छ भने तत्कालका संचार माध्यमहरू - पत्रिका, टिभी आदिमा हामी दुईबीच वार्तालाप एक अर्काका बीच कहिलेकाहीं त अतिनै भिन्न रूपमा आउँथ्यो । यी वास्तवमा हाम्रा अन्तर्मनमा रहेका रमाइला पक्षहरू हुन् । पर्यटन विभागको मेरो पूर्ण पाँच वर्षको अवधिभित्र मैले उहाँको नेतृत्वको गुणहरू पहिचान गर्न पनि मौका मिल्यो - विविध विचारधाराहरूलाई आदर गर्दै, समेटदै एउटा सर्वमान्य संक्षेपीकरण गर्ने र निर्णयमा पुऱ्याउन सक्ने उहाँको कौशललाई तारिफ गर्नै पर्दछ । नगरी नहुने कुरामा उनी चट्टान जस्तो उभिने मात्र होइन एकपटक त नाटाको चुनावमा होटेल शंकरमा पुरै उथलपुथल ल्याउने कार्यमा सक्रिय भइ सफलता समेत हासिल गरेको म बारम्बार सम्भन्ने गर्दछु । मधुरो बोलीका धनी उनले त्यसरी माहौल नै परिवर्तन पनि गर्न सक्ने रहेछन् ।

नगरकोटमा मेरो सपरिवार बसाइ, पर्यटन र सांसारिक कुरामा उहाँसँगको वार्तालाप पनि मेरो सम्भन्नमा आउने एउटा रमाइलो क्षण हो । यो क्षण मलाई पर्यटनलाई बुझ्न धेरै महत गन्यो । अनि स्वदेश र विदेशमा उहाँकै सक्रियता र संयोजनमा म धेरै पटक पत्रकार भेटघाट र पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यमा सरिक भएको छु । आइटीबी बर्लिनको पर्यटन मेलामा पहिलो पटक जाँदा म उहाँसँगै थिएँ । अन्तर्राष्ट्रिय प्रवर्द्धनमा मलाई यसरी शिक्षित गराउन उहाँको योगदान अति महत्वपूर्ण रह्यो ।

कार्यगत् सम्बन्धबाट विकसित आत्मीय सम्बन्ध यति दरो भयो कि पर्यटन विभागबाट वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालयमा सचिव भई जाँदा (करिव अडाई वर्ष) पनि हामी उही सदाशयता र सम्बन्ध

एवं सम्पर्कमा रही रह्यौं। भावीले मलाई फर्काएर फेरि पर्यटन तथा नागरिक उड्यन मन्त्रालयमा सचिवको रूपमा ल्याए पछि पुरानै सम्बन्धले पुनः निरन्तरता पायो। पर्यटन सचिवको मेरो कार्यकालमा नेपालमा मनाइएको नेपाल भ्रमण वर्ष १९९८ अभियानको तयारी एवं आयोजना गर्ने कार्यमा पी पीबाट अतुलनीय सहयोग मिलेको थियो। उहाँको सहयोग गर्ने बानीमा एउटा नौलो खुबी थियो। पदमा भए वा नभएपनि गर्ने काममा पृथकता देखिदै देखिदैनथ्यो। वास्तवमा यो उनको निस्वार्थताको परिचय नै हो।

सरल मध्यम वर्गीय परिवारबाट उठेर तुलनात्मक रूपमा हुने-खानेको समूहसम्म पुगेको भए पनि उहाँमा पुरानै सरलता रहनु, घमण्ड र इस्र्या नहुनु जस्ता गुण थिए। उहाँलाई नपुगदो केही थिएन। मलाई अभ पनि सम्भन्ना छ बिहान ७/७:३० बजे तिरै घरबाट काममा निस्किंदा भात खाएर निस्कने र दिउँसो लञ्चको अपेक्षा नगर्ने उहाँको बानी थियो। महंगो बाहिरी खाना दिनको ४ चोटी पनि खाने ल्याकत भए पनि उहाँमा विलासको शोक थिएन। म उहाँका बारेमा निकै धेरै कुरा सम्भन्धु। दहचोकको डाँडोमा भएको दुःखद् हवाई दुर्घटनाको विकराल शोकपूर्ण खबरले भस्काएको पनी उत्तिकै सम्भन्धु। उहाँलाई त्यसरी काल आउनु हुँदैनथ्यो।

प्रजाको प्रसँगमा मैते भन्नै पछ्छ मलाई पर्यटनक्षेत्र (जहाँ मेरो बाह वर्षको अघिल्लो सरकारी कार्यकालसँग सम्बन्धै थिएन) मा स्थापित गराउनमा उहाँको ठूलो देन रह्यो। उहाँले मलाई गुरु दीक्षा नै दिनुभएको थियो पनि हुन्छ। उहाँलाई केही दिन सके जस्तो लाग्दैन। उहाँ सधै सन्तुष्ट हुनुहुन्थ्यो। हामी बीच दूरी रहै रहेन।

सामान्य थिएन उहाँको सहयोग

पी.एल. सिंह
नेता, नेपाली काँग्रेस

“ विदेशी हस्तक्षेप बिना नेपाली जनताले मुलुकमा
निरंकुशतालाई घुँडा टेकाएर प्रजातन्त्र अवतरण गराएको
आजसम्मको एक मात्र जनआन्दोलन यही हो भन्न
पाउँदा म आफूलाई गैरवान्वित महसुस गर्दू । ”

प्रजापतिसँग मेरो पहिलो भेट कहिले, कुन सिलसिलामा भएको थियो, याद छैन । तर, त्यो भेट पञ्चायतको उत्कर्षकालमा भएको थियो । उहाँको भद्रता, शिष्टता, मिठो बोली र सदाशय पूर्ण व्यक्तित्वले पहिलो भेटमै मलाई छोएको थियो । त्यो प्रभाव उहाँ रहेसम्म बढ्दै गयो र आजसम्म पन यथावत् छ ।

दलहरू प्रतिबन्धित थिए त्यसबेला, र सरकारी दृष्टिमा हामी ‘अराष्ट्रिय तत्व’ मानिन्थ्यौँ । निरंकुश निर्दीलियताको त्यो निस्वट्ट अन्धकारमा प्रजातान्त्रिक आन्दोलनर आशाको दियो निभ्न नदिनु जति आवश्यक थियो, उति नै कठिन । एकजना काँग्रेस कार्यकर्ता पछाडि चारजना जासुस लगाइने त्यो समयमा काठमाडौँबाट विदेश राजनीतिक सम्पर्क राख्नु फलामको चिउरा चपाउनु सरह थियो । अन्तर्राष्ट्रिय ट्रंकल सर्वसुलभ थिएन, कम्प्यूटरको जमाना आउन वर्षौं बाँकी थियो, मोबाइल फोनको कल्पना समेत थिएन । विदेशसँगको सम्पर्कको भरपर्दै आधार प्याक्स हुन्थ्यो । तर, त्यो सुविधा हामीले जुटाउन सकेका थिएनौँ । त्यसका निमित प्रजातन्त्रप्रति आस्था, सद्भाव राख्ने साहसी भनौँ वा दुस्साहसी मित्रहरूको भर पर्नु पर्थर्यो ।

प्रजापतिजीसँगको चिनजानपछि मलाई यो काममा ज्यादै सजिलो भयो । विदेशसँगको सम्पर्क प्रायः मेरै जिम्मामा थियो । त्यसबेला घण्टाघर नजिक थियो उहाँको ‘नटराज ट्राभल्स’को कार्यालय । जहाँबाट संसारको जुनसुकै ठाउँमा प्याक्स गर्ने सुविधा उहाँले प्रसन्नता साथ उपलब्ध गराइदिनुभयो । हामी उहाँको अफिसमा छिथ्यौँ र चिया पिउँदापिउँदै फटाफट प्याक्स

भइसक्थ्यो । उहाँको व्यवहार यति हार्दिकतापूर्ण हुन्थ्ये, हामीले कहिल्यै असजिलो, असहज अथवा अप्रत्यक्ष अनिच्छा महसुस गरेनौँ ।

आज यो कुरा धेरैलाई सामान्य लाग्न सकछ । तर, त्यसबेला यो अत्यन्तै असामान्य सहयोग थियो । काँग्रेसी कार्यकर्ता छिरिरहने अफिस सरकारी जासुसहरूको निगरानीमा नपर्ने कुरै थिएन । त्यसमाथि, प्रतिबन्धित पार्टीका पत्र र सूचनाहरू फ्याक्स गर्ने गरेको कुरा खुल्न गएमा व्यवसायलाई नै अफठचारो पर्ने गरी कारबाही हुन सक्थ्यो । त्यो डरले व्यवसायी त के, घरमा व्यक्तिगत फ्याक्स राखेर बसेकाहरू पनि अपवाद बाहेक, हाम्रा कागजपत्र फ्याक्स गर्न तयार हुन्दैनथे । त्यस्तै अपवाद मध्ये पर्नुहुन्थ्यो उहाँ । जासुसहरूमार्फत् पुगेको सूचनाले जन्माएको सरकारी दबाब उहाँ कसरी भेल्लुहुन्थ्यो, मैले कहिल्यै थाहा पाइँन । मेरा लागि त उहाँको ढोका सँधै खुला हुन्थ्यो र मैले अनुरोध गर्नु अगावै काम सम्पन्न गराइदिन उहाँ तत्पर रहनुहुन्थ्यो ।

पञ्चायतकालमा सफल पर्यटन व्यवसायी बन्न पञ्च, महापञ्च र तिनका भाग्यविधाताहरूसँग तालमेल नराखी सम्भव हुनसक्ने कुरा थिएन । तर, त्यसका बाबजूद उहाँमा प्रजातन्त्रप्रति ठूलो आस्था र विश्वास थियो । त्यसैले प्रेरित भएर उहाँ हामीलाई सधाउन बिना शर्त, सहर्ष तयार हुनुभएको थियो । उहाँहरू जस्ता व्यक्तिको सहयोग र सद्भावबाट जनआन्दोलन-२०४६ ले ठूलो उर्जा तथा प्रेरणा प्राप्त गरेको थियो । विदेशी हस्तक्षेप बिना नेपाली जनताले मुलुकमा निरंकुशतालाई घुँडा टेकाएर प्रजातन्त्र अवतरण गराएको आजसम्मको एक मात्र जनआन्दोलन यही हो भन्न पाउँदा म आफूलाई गैरवान्वित महसुस गर्दूँ । यसको सफलतामा प्रजापतिजी जस्ता प्रजातन्त्रप्रेमीहरूको सहयोगले ज्यादै महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ ।

प्रजातन्त्र पुनःस्थापना हुँदा उहाँको खुसीको सीमा थिएन । तर त्यसपछि जनताको उपेक्षा अनुरूप काम हुन नसकदा उहाँमा एक किसिमको पीडा देखिन्थ्यो, जसलाई उहाँ बलजपती लुकाउने प्रयास गर्नुहुन्थ्यो । कोमल शब्द र शिष्ट भाषामा असहमति व्यक्त गर्दै सुभाव दिइरहनुहुन्थ्यो । त्यो प्रजातन्त्रप्रेमकै पीडा थियो ।

त्यसरी आएको प्रजातन्त्र आज विदेशी हस्तक्षेपपश्चात् धरापमा परेको छ र गैरप्रजातान्त्रिक चरित्र राजतीतिको मूल प्रवाह बन्न पुगेको छ । आजको यो परिस्थिति देख्नुपरेको भए उहाँ अभ कति व्यथित बन्नुहुन्थ्यो होला, कल्पना मात्र गर्न सकिन्छ ।

एउटा अकल्पनीय दुर्घटनाले प्रजापतिजीलाई हामीबीचबाट असमयमै अकस्मात् खोसेर लैजाँदा म स्तब्ध भएको थिएँ । ठूलो मान्छे त जति पनि भेटिन्छन् । तर असल मान्छे भेटिन गान्हो छ । उहाँ यस्तै दुर्लभ उसल मान्छे हुनुहुन्थ्यो । आँखामा राखदा पनि नविभाउने, सँधै उच्च विचार राख्ने, उदार हृदयको, मृदुभाषी त्यो प्रजातन्त्रप्रेमी व्यक्तित्वलाई म आदरसाथ सलाम गर्दूँ ।

◆◆◆

पी पी दाइः शालीन सम्यताको मूर्त व्यक्तित्व

पुरुषोत्तम दाहाल
पत्रकार

“ नेपाली प्रजातान्त्रिक आन्दोलनका शिखर पुरुष बीपी
कोइरालालाई विदेश जानुपर्दा होस् वा आन्तरिक कुनै
जिल्ला जानु पर्दा होस्, हवाईटिकट सहित अनेक
सहयोग प्रसाइलि उपलब्ध गराउनुहुन्थ्यो। ”

यौटा अत्यन्त सभ्य, शिष्ट र शालीन व्यक्तित्वको अवशान संगतमा हुनेका लागि जीवनभर खट्कच्छ । प्रजापति प्रसाईको निधन भएको करीब बाह वर्ष हुन लागे पनि उहाँ अझै जीवित रहिरहेको जस्तो आभास भइरहेको छ । प्रजातान्त्रिका सहयोगी र कुशल व्यवसायी प्रसाई हाम्रा लागि वास्तवमा नै अनुकरणीय चरित्र हुनुहुन्थ्यो । पहिलो पटक उहाँसँग मैले राष्ट्र पुकारमा काम गर्दा परिचित हुने र चिनजान गर्ने अवसर पाएको थिएँ । हामी लोकतन्त्रमा विश्वास गर्ने पत्रकारहरू त्यस समयमा थोरै थियाँ । त्यस समयमा धेरै पत्रकारहरू कि त पञ्चायत वा दरबारको जयगान वा जांचबूझ केन्द्र वा कुनै अच्चलाधीश कार्यालयबाट थोरै भए पनि सहयोगका याचक भएर दुनो सोभ्याउने काम गरिरहेका हुन्थे । लोकतन्त्रवादीहरूको तेजोवध गर्दै साम्यवादी दलहरूको सेवा गर्ने पनि थुप्रै थिए । हामी लोकतन्त्रमा विश्वास गर्नेहरू पञ्चायत र साम्यवादी दुवैधार विरुद्ध थियाँ । यी दुवैका आँखामा हामी उत्तिकै बिभाउने गर्थ्याँ । हामीलाई कतैबाट पनि सहयोग थिएन । भन्नेहरू त अमेरिका वा भारतको सहयोग छ भन्थे । तर, हामी भूरा पत्रकारहरूलाई त्यस्तो केही थाहा थिएन र खासमा कुनै त्यस्तो सहयोग थियो जस्तो पनि देखिएन । राष्ट्र पुकारमा काम गर्दा भापामा नै बसेर प्रजातान्त्रिक समाजवादका मूर्धन्य विश्लेषक व्याख्याता सीके प्रसाईले लेखहरू पठाउने गर्नु हुन्थ्यो । ती लेखहरू प्रायसः नटराज ट्राभल्सको ठेगानामा आउने गर्थ्यो । नयाँ सडक जाँदा हामी ती लेख र उहाँले पठाउनु भएका समाचारहरूलाई जम्मा गरेर लिने गर्थ्याँ । यही क्रममा मैले प्रजापति प्रसाईलाई चिन्ने मौका पाएको हुँ ।

काठमाडौं आउने जानेक्रममा प्रजापति प्रसाईले सीके सहित अनेकन प्रजातन्त्रवादी नेताहरूलाई खर्च सहयोग गर्नुभएको मैले धेरैपटक सुनेको थिएँ । नेपाली प्रजातान्त्रिक आन्दोलनका शिखर पुरुष बीपी कोइरालालाई विदेश जानुपर्दा होस् वा आन्तरिक कुनै जिल्ला जानु पर्दा होस्, हवाईटिकट सहित अनेक सहयोग प्रसाईले उपलब्ध गराउनु भएको मैले सुनेको छ । २०३५ देखि २०३८ सम्म बीपीले नेपालका धेरै जिल्लामा पुगेर कार्यक्रम गर्नु भएको थियो । कतिपय ठाउँमा त उहाँलाई पञ्चहरूले हवाइजहाजबाट नै उत्रन समेत दिएनन् । ओखलदुंगाको रम्जाटार र कास्कीको पोखरामा पंचायतका मण्डलेहरूले गरेको त्यस्तो कुकृत्य नेपालको राजनीतिक इतिहासमा कालो अक्षर भएर बाँचिरहेको छ । सत्ताको कोपभाजन हुने सम्भावनालाई समेत साहसपूर्वक स्वीकार गर्दै प्रजापति जस्ता शान्त व्यक्तित्वहरूले लोकतन्त्रका महारथीहरूलाई सहयोग गर्न बिर्सिएनन् । प्रजापति जस्ता विचारका, व्यवसायका र विवेकका धनीहरूको सहयोगबाटै लोकतन्त्रको दीयो निभ्न पाएन भनेर हामीले बुझ्नु पर्ने हुन्छ ।

राष्ट्र पुकारका सम्पादक होमनाथ दाहाल त प्रजापतिकोमा केही छिन गफ गर्न भनेर नै जाने गर्नु हुन्थ्यो । प्रजापति प्रसाईलाई सबैले माया गरेर पी पी भन्ने गर्दथे । हामी उहाँ भन्दा उमेरले निकै साना भएका हुनाले प्रजापति दाइ भन्ने गर्दथ्यै । आजका दिनमा पत्रकारिताको एक विशिष्ठ चरणमा पुग्नु भएका किशोर नेपालसँग काम गर्दा पी पी दाइसँग भन् धेरै संगत हुन पुर्यो । किशोर दाइले रोयटर्सका लागि समाचार पठाउने सन्दर्भमा पी पी दाइको टेलिप्रिन्टरको प्रयोग गरिरहनु हुन्थ्यो । समाचार सम्प्रेषण गर्ने सन्दर्भमा लाग्ने शुल्क मात्रै होइन उहाँले अरू सन्दर्भमा समेत सहयोग गर्नु भएको कुरा किशोर दाइबाट मैले सुनेको थिएँ । नटराज दुर्समा मेरा अनन्य मित्रहरू विष्णु प्रसाई र महेन्द्र प्रसाई पनि काम गर्नु हुन्थ्यो । विष्णुजी त अझै त्यस संस्थालाई चलाएर बसिरहनु भएको छ । तर, महेन्द्र कता गए थाहा भएन । विष्णुजीका भाइ हरि प्रसाई र म २०३६ सालीतर कलेज राजनीतिगर्दा सँगै थियाँ । नेपाल विद्यार्थी संघबाट म वाल्मीकि क्याम्पसको स्वविद्यु सभापति हुँदा हरि शंकरदेवको उपसभापति थिए । लोकतन्त्रमा र समाजवादमा विश्वास गर्ने हामीहरूका लागि वैचारिक आदर्श सीके प्रसाईदेखि अन्तर हृदयदेखि नै प्रजातन्त्रवादीहरूका लागि हरप्रकारको सहयोग गर्ने प्रजापति प्रसाई सम्मले नेपालको आजको लोकतन्त्रको जगमा बसेर योगदान पुन्याएका छन् । यही मेसोमा महेन्द्र, विष्णु र हरिसँग हाम्रो त्यस समय सानिध्यता रह्यो ।

कुनै पनि ठूलो परिवर्तनमा बोकेर जुलुशमा कुद्नेको मात्रै योगदान र भूमिका हुन्छ भन्नु अन्याय हुन्छ । परिवर्तनको आधार तयार पार्ने अनेक मूर्धन्यहरू पृष्ठमा रहेका हुन्छन् । उनीहरूमा सत्ताको भोक र तीखा केही पनि हुँदैन । आफ्नो व्यवसायलाई इमान्दारीका साथ चलाउदै, आफ्नो योग्यता र कुशल क्षमताको प्रवर्द्धन गर्दै परिवर्तनको जग बसाइरहेका हुन्छन् । पी पी दाइले त्यही परिवर्तनको जगमा बसेर आधार निर्माण गरिरहनु भएको थियो । उहाँका परिवार बारे मलाई त्यति जानकारी छैन । तर, म एकपटक किशोर दाइसँग उहाँको घरमा पुगदा उहाँकी धर्मपत्नी अर्थात् अत्यन्त फरासिली भाउजुलाई भेट्ने अवसर मिलेको थियो । पुरुषको उन्नतिमा, उसको शिष्टाचारमा र

सभ्यता निर्माणको क्रममा पत्नीको पनि उत्तिकै हात हुन्छ । सायद उहाँहरूको अन्तरजातीय विवाह भएको थियो । पी पी दाइको उन्नातिमा भाउजूको सहयोग कम पकै थिएन । प्रजातन्त्रको कुरा गर्नु, प्रजातन्त्रवादीहरूलाई सहयोग गर्नु र आश्रय दिनु कम खतरनाक काम थिएन । त्यस्तो कठिन क्षणमा पी पी दाइलाई परिवारको सहयोग नमिलेको भए त्यसरी निरवच्छन्न सहयोग गर्नु सम्भव थिएन ।

असल मानिसहरूको दुखान्त सम्फदा पनि आड सिरङ्ग गर्दछ । नेकोन एयरको हवाइजहाज दुर्घटनामा परी पी पी दाइको निधन भएको खबर सुन्दा सबैको मन व्याकूल भएको थियो । उहाँका परिवारजनले मात्रै होइन नेपालको सिंगो लोकतान्त्रिक आन्दोलन र सिंगो स्वतन्त्र प्रेसको आन्दोलनले उहाँको निधनलाई एक भयानक दुस्वप्नका रूपमा अहिलेसम्म अनुभव गरिरहेको छ । पी पी जस्तो एक पवित्र, निष्कपट, लोभरहित अथक लोकतन्त्रको पक्षपोषकका समृति शब्दमा लेख्न निकै कठिन हुन्छ । उहाँवाट सिक्ने अनेक विषयहरू छन्, त्यसको अनुशीलन आजको आवश्यकता हो ।

कपन ३ काठमाडौं

◆◆◆

सम्झनाका शब्दहरू

भीम प्रसाई

प्रहरी नायब महानिरीक्षक
नेपाल प्रहरी

“ नैतिकताका आदर्शहरूमा आधारित उहाँका
विचार आफ्नो उन्नतिमा होइन देशको
विकासमा केन्द्रित हुन्थ्यो । ”

जन्मपछि मृत्यु अनिवार्य सत्य र नितान्त सर्वव्यापी सिद्धान्त हो । मृत्यु कसैको बसमा छैन । जान्दाजान्दै पनि आफ्ना प्रिय आत्मजनको स्वर्गारोहणले कति पिरोल्छ त्यो भोग्नेलाई नै थाहा हुन्छ । मेरा पूजनीय काका र एक आदर्श व्यक्तित्वका धनी प्रजापति प्रसाईको अस्वभाविक र असामयिक निधनले मलाई दिएको पीडा साहै गहिरो छ । त्यो घटना पनि सम्भियो कि मलर्या पीडाले लखेट्न थालिहाल्छ ।

प्रजा काकासँगको मेरो पहिलो भेट २०२८ सालमा भएको थियो । म अझै सम्भन्धु - त्यो साल म मेरो दूलोबुबा गंगाप्रसाद प्रसाई (भान्जाबाबु) सँग काठमाडौं घुम्न आएको थिएँ, र म त्यसबखत १३ वर्षको ठिठो थिएँ । हामी दुवैजनाले घटाघर स्थित नट्राज ट्राभल्समा गई दिनभर काकाहरू सीताराम प्रसाई र प्रजापति प्रसाईसँग भेटघाट र कुराकानीमा बिताएका थियौं । त्यसपटक आफैं दश दिन काठमाडौंका ठमेल, नक्साल, हाडीगाउँ, टंगाल र डिल्लीबजारमा छरिएर बसेका आफन्तहरूसँग भेटघाट र घुमघाम गरेर भाषा फर्कियौं । तर पहिलो भेटघाटबाटै प्रजा काकाप्रति म अनायास आकर्षित भएँ । वहाँको सौहर्द र आकर्षक व्यक्तित्व, नम्र, मीठो र गहकिलो वोली तथा म वच्चोसँग पनि पढाई लगायतका विषयमा गरेको सोधपुछबाट मेरो बाल सुलभ मनमा अत्यन्तै गहिरो छाप र प्रभाव पन्यो । पछि म २०३२ सालमा प्रवेशिका पास गरेर काठमाडौंमै बस्न थालेपछि उहाँसँग मेरो भनै नियमित भेटघाट र कुराकानी हुन थाल्यो । हाम्रो सम्बन्ध काका भतिजाको जस्तो नभएर अलि विशेष खालको थियो । समयसँगे प्रगाढ बन्दै थियो यो सम्बन्ध । काकाको प्रगतिले जति मलाई खुसी दिन्थ्यो, मेरो प्रगतिमा उहाँ त्यक्तिनै रमाउनु भएको म महशुस

गर्दथें । हाम्रो भेट पारिवारिक सन्चो विसन्चोबाट शुरु हुन्थ्यो र देशको राजनीति, आर्थिक अवस्था र कसरी यो देशलाई अभ राम्रो बनाउन सकिन्छ भन्नेमा टुरिगन्थ्यो । पर्यटन देशको उन्नतिको प्रमुख आधार कसरी बन्न सक्छ ? सुरक्षा पर्यटन विकासको सम्बन्ध कति गहिरो छ ? युवाहरूको विदेश मोहले राष्ट्रलाई कसरी दीर्घकालीन घाटा हुनसक्छ ? भन्ने जस्ता गम्भीर विषयमा पटक पटक लामो छलफल हुने गर्थ्यो । म काकालाई भेटन जाँदा जहिले पनि अलि समय लिएर जान्थै र वहाँले पनि म सँगको भेटघाटलाई समय र महत्व दिएको म महसुस गर्थे । उहाँको विचार स्पष्ट थियो । उहाँमा राष्ट्रवादी भावनाले गहिरो प्रभाव पारेको थियो । नैतिकताका आदर्शहरूमा आधारित उहाँका विचार आफ्नो उन्नतिमा होइन देशको विकासमा केन्द्रित हुन्थ्यो । एकपटक उहाँसँग भेटेर कुरा गर्ने जो कोही पनि उहाँको व्यक्तित्वबाट प्रभावित नभई रहन सक्दैनन्थ्यो । वास्तवमा उहाँ नेपालको पर्यटन क्षेत्रका हस्ती हुन्हुन्थ्यो । उहाँको निधनले हामीले त आफ्नो सर्वस्व नैं गुमायौं तर राष्ट्रले पर्यटन व्यवसायको शीर्ष नेतृत्वमा रहेको एक अग्रणी व्यक्तित्व गुमायो ।

यसलाई दैव संयोग नै भनौं, मेरो प्रिय काकाको निधन पर्यटन क्षेत्रको सेवा गर्दागर्दै हवाइ दुर्घटनामा भयो । त्यो पनि यस्तो समयमा भयो कि मलाई यस घटनाले भन पिरोल्यो । म त्यतिखेर पोखरामा थिएँ । उहाँ पर्यटनसम्बन्धी कामले पोखरा आउनुभएको रहेछ । उहाँले मलाई फोन गर्नुभयो । त्यसबखत म पोखराको एसपी थिएँ । काकाले मलाई २०५६ साल भाद्र १९ गते (४ सेप्टेम्बर १९९९) साँझ फोन गरेर म आजै अचानक पोखरा आएँ, भोलि शायद बस्छु, आज मेरो मिटिङ्ग छ, व्यस्त छु, भन्नुभयो । मैले भनें, ‘हाम्रो भेट नभएको पनि धेरै समय भयो काका त्यसकारण हजुर मलाई नभेटी जान पाउनुहुन्न है, भोलि बिहान म खाना बनाएर बस्छु । सँगै लन्च खाउँदै कुरा गरौला भनें । उहाँले हुन्छ भन्नुभयो । भोलिपल्ट बिहान म खाना बनाउन लगाएर अफिस गएँ र हतारहतार काम सिध्याएर क्वार्टर फर्कने तरखर गर्दै थिएँ कि उहाँले फोन गरेर भन्नुभयो, ‘छोरा म तुरन्तै काठमाडौं जानुपर्ने भयो । एउटा विदेशी टुर ग्रुपको मुख्य मान्छे काठमाडौं आएको छ । मैले उसलाई आजै भेटन पर्ने भयो । उ आजै साँझ जर्मनी फर्कने रहेछ । म एयरपोर्टबाटै टिकट मिलाएर उड्छु । समस्या परे फोन गर्दू है ?’ मैले भने, ‘काका खाना तयार छ, खाएर जाउन हुन्न ?’ उहाँले भन्नुभयो, ‘हेर छोरा, पोखरा त म आई नै रहन्छु । अर्को पटक म होटल बसिद्न । तिमीसँग बसौला हुँदैन र ? ल यो मेरो प्रमिस भयो ।’ आफ्नो काम प्रति समर्पित मान्छे हुँदा मैले थप अनुरोध गर्न उचित ठानिन । त्यसको करीब ४०/४५ मिनेट पछि नै हवाइ दुर्घटनाको खबर आयो, पस्किएको खाना छोडेर म एयरपोर्ट पुँगे । मनमा कताकता काकालाई एयरपोर्टमा नै भेट्छु कि भन्ने लागि रहेको थियो । मलाई उहाँ दुर्घटनामा पर्नुहोला भन्ने विश्वास नै भएन । यो घटनाले मलाई अहिलेसम्म पनि पिरोल्ने गर्दछ । समयले पुरेको घाउ बेलाबेलामा बलिभन्छ ।

प्रजा काका प्रशान्तमा विलीन हुनुभयो । अब सम्झनाहरू बाँकी छन् । उहाँको आदर्शलाई कति पछ्याउन सकिन्छ - पर्यटन व्यवसायीहरूको परीक्षण हुन अभै बाँकी छ ।

◆◆◆

प्रसाई दाइलाई जसरी मैले घिने

मनमोहन भट्टराई
नेता, नेपाली काँग्रेस

“ पाँच मिनेटमा नेपालको प्रकृतिको उहाँले
जसरी वर्णन गर्नुभयो, त्यस्तो वर्णन कुनै
भूगोलविद्ले पनि गर्न सकदैन । ”

त्यसबेला म तपोवनमा थिएँ । नागार्जुन पर्वतको काखमा रहेको ओशो आश्रम । ध्यान होस् या अध्ययन, एउटा भयानक विष्फोटजस्तो आवाजले भस्कायो । केही अनिष्टको आभाश पनि भयो । के भयो ? त्यो त थाहा भएन । अपराह्नहितर अरूण स्वामी आउनुभयो र भन्नुभयो, ‘एउटा हवाईजहाज दुर्घटना भयो ।’ त्यतिले नै मलाई किन हो किन स्तब्ध तुल्यायो । हामी त्यहाँ सबै रेडियोको वरिपरि भूमियाँ र, को को दुर्घटनामा परे ? सुन्न थाल्याँ । नामहरूको त्यो सूचीमा पी पी प्रसाई (प्रजापति प्रसाई) भन्ने नाम आएपछि मेरो भक्कानो छुट्ट्यो ।

उहाँसँगको संगतलाई लामो पनि भन्न मिल्दैन मैले । २०४६ सालपछि विजयकुमारको बिवाह पार्टीमा तारागाउँमा उहाँलाई मैले पहिलोचोटि भेटेको हुँ । थोरै कुरा गर्दा खेरि पनि हामीबीच प्रीत गाँसियो । राजनीतिको पीडाका कुराहरू र जीवन बाँच्नुको व्यथाका कुराहरू दुवैका बीचमा साटासाट भयो । यो सम्बन्ध प्रगाढ हुँदै गयो । म उहाँलाई पी पी दाइ भनेर सम्बोधन गर्थे । मलाई लाग्छ अरू धेरैले पनि उहाँलाई यसैगरी सम्बोधन गर्दथे ।

एक दिन थापाथली हाइटमा उहाँको बन्दै गरेको घर देखाउन मलाई लानुभयो । मैले अचम्म मानेर सोधें दाइ यो घर त काठैकाठको छ । यति कलात्मक । यसमा सिमेन्टको प्रयोग पनि म बाहिर मात्रै देखदछु, भित्र कतै पनि छैन । खर्च पनि बेस्सरी गर्नुभयो होला तपाईंले । तपाईजस्तो उद्धमी मान्छेले घरमा खर्च गर्ने हो कि उद्धममा लगानी गर्ने हो ? मेरो विधाले यसरी घरमा खर्च गर्न दिँदैन दाइ । उहाँले जवाफ दिनुभयो, ‘मनु, तिमीलाई थाहा छ किसुनजी माटोको घरमा छिडीमा

बस्नुहुन्छ, जीवनभर वरिपरि खेत भएको नख्खु जेलमा बस्नुभएको छ । त्यसअघि सुन्दरी जल जेलमा, बागमती किनारमा जीवन बिताउनुभयो । अब उहाँ घुँडाको जोर्नीको समस्याका कारण राम्ररी उठ्न र हिँड्न पनि कठिनाई भइसकेको छ । मैले एउटा ट्राभल एजेन्सी खोलेर कमाएको यो सम्पत्ति एउटा प्रजातान्त्रिक योद्धाका लागि कतै चिसो नलागोस् र कतै त्यो समस्याबाट त्यो व्यक्ति मुक्त हुन्छ काठैकाठले बनाएको हुँ । यो मेरा लागि होइन ।' म द्रवित भएँ । 'यो पूर्ण निर्माण हुनका लागि कति खर्च लाग्छ होला ?' मैले सोधें । 'एक डेढ करोड । मनु, सम्पूर्ण सुविधा थप गर्नका लागि मलाई थाहा छैन, जिति सुकै लागोस् म त्यसको वास्ता गर्दिन ।'

अर्को एउटा प्रसंग छ । प्रसाईं, विजय बज्राचार्य, कुमार खड्गविक्रम र म जापानका प्रधानमन्त्री रियोतारो हासेमोतोको अनौपचारिक निम्तोमा जापान गयौँ । हाँसखेल र ठट्टा मेरो र कुमारसाहेबको स्वाभाविक चरित्र थियो । लामो यात्रा भए पनि समय छिटै बित्यो । सोमबार र शुक्रबार मेरो उपवास हुने गर्थ्यौँ । प्रधानमन्त्रीको डिनर, त्यहाँका मन्त्रीहरूको उपस्थिति, भण्डै पाँच सयथरी पकवानहरू त्यसभित्रबाट खोज्नुपर्ने शाकाहारी भोजन मेरा लागि अत्यन्तै कठिन थियो । प्रसाईं दाइले भन्नुभयो, 'मनु अहिले प्रधानमन्त्रीसित कुरा गर्दा JAL को सिधा उडान काठमाडौं-कान्साई (ओशाका) मात्रै छ । काठमाडौं-नोगाया, काठमाडौं-टोकियो-काठमाडौंको उडान भयो भने जापानी पर्यटकहरू हामी कहाँ उल्लेख्य मात्रामा आउने छन् भन्नुपन्यो ।' मैले त्यसैगरी जापानका प्रधानमन्त्रीसँग कुरा पनि गरें । उनले तत्कालै आफ्नो कुनै मन्त्रीलाई बोलाएर त्यो काम गर्न निर्देशन दिए । कुमार खड्ग र विजय बज्राचार्यसित प्रधानमन्त्रीको परिचय पहिलेदेखि नै थियो । सबैले यस कुरामा समर्थन गरे ।

हामी पुगेको दोस्रो दिन एउटा अन्तर्राष्ट्रिय भेलामा कुन-कुन मुलुकका के-के सम्भावनाहरू छन् भन्ने विषयमा केही कार्यपत्रहरू प्रस्तुत गर्नु थियो । मैले जलस्रोतमाथि, प्रसाईंले पर्यटनमाथि, कुमार खड्गले पर्वतारोहणमाथि र विजय बज्राचार्यले नेपालमा पाइने मूल्यवान् पत्थर माथि कार्यपत्रहरू प्रस्तुत गर्न्यौँ । प्रसाईंले नेपालका पर्यटकीय सम्भावनाका बारेमा अत्यन्तै सुन्दर कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभयो । जापानीहरूले पुराना सिल्प र वास्तुकलालाई जसरी बचाएर राखेका छन्, हामीले बचाउन सकेका छैनौँ । जापान भूकम्पीय दृष्टिले पटक-पटक चोटमा परेको र सधैँ युद्धको विभिषिकाबाट ग्रस्त मुलुक भएको कारणले पनि हुन सक्दछ । यहाँका मन्दिर दक्षिण भारतका जस्ता अग्ला र वैभवशाली नदेखिए पनि त्यसभित्र सम्पूर्ण कलात्मकता र व्यक्तिको आत्मयता भने दुंगादुंगामा कुँदिएको देखिन्छ । ओशाका त्यस्तै नगर थियो र नेपाललाई प्रस्तुत गर्दा पर्यटकीय दृष्टिमा नेपाल पनि यस्तै हो । हेनर्हरूको दृष्टिमा नेपालको त्यो पक्षलाई त्यसरी सूक्ष्मताका साथ व्याख्या गर्न सक्ने कला प्रसाईंसँग रहेछ भन्ने कुरो मैले त्यही बुझ्न पाएँ । त्यसैगरी नेपालको प्रकृतिको वर्णन गर्ने क्रममा उहाँले भूगोलका दृष्टिले सानो भए पनि नेपालको प्राकृतिक विविधता हिमाल पारी पनि नेपाल, हिमालय वारी पनि नेपाल, संसारको उपल्लो शिखर पनि नेपाल, फाँट मैदान पनि नेपाल, मेवा, केरा फल्ले पनि नेपाल, स्याउ, खुर्पानी फल्ले पनि नेपाल भनेर जुन

किसिमले त्यहाँ वर्णन गर्नुभयो त्यो आजसम्म पर्यटन व्यवसायमा लागेका त के, कुनै भूगोलशास्त्रीले पनि ५ मिनेटको समयमा त्यसरी व्याख्या गरेको मैले सुनेको छैन ।

प्रधानमन्त्रीले फेरि हामीलाई दोस्रो साँझ डिनरको लागि बोलाए । त्यो साँझ चाहिँ हामी ४ जनामात्र थियों अरू कोही थिएन । उनले भने, जुन आतिथ्य मैले नेपालमा पाएको थिएँ, तपाईंहरूलाई त्यो आतिथ्य मैले सायद जापानमा दिन सकिन्न । त्यसकारण आज त्यही आतिथ्य दिउँ भनेर बोलाएको हुँ । विजयलाई, कुमारलाई, मनुलाई त म पहिलैदेखि चिन्छु, आज मेरो जीवनमा नयाँ मित्र जोडिनुभएको छ, प्रसाई । ल उहाँका लागि मैले मेरो तर्फबाट के गर्नुपर्दछ ? हिजो हामी धेरै ठूलो भीडमा थियों । मैले धेरै कुरा बोल्न पनि सकिन र भन्न पनि सकिन । ल तपाईंहरू अब भन्नुस् । नेपालप्रतिको मेरो प्रीतलाई लिएर कहिल्यै शंका नलिनुस् । नेपाल र हामी भनेको जाहिले पनि ठूला मुलुकहरूको चेपुवामा परेका देश हैं । साहस चाहिन्छ, साहसका साथ अघि बढाँ, सँगसँगै त्यागको भावना पनि चाहिन्छ । त्यो पनि गर्न सक्नुपर्दछ ।

राजनीतिकर्मीका जीवनमा दुख सुख हुन्छन् । म लोहकन्थलीमा एउटा सानो चार कोठाको घर बनाउने यत्नमा थिएँ । घर बनाउनु गाहो काम हुने रहेछ । सँगै एउटा डकुमेन्ट्री पनि बनाउदै थिएँ उपल्लो मुस्तांगमाथि । श्रीमतीका गरगहनाजति सबै डकुमेन्ट्री बनाउने क्रममा बेचिसकेको थिएँ । म सँग बाँकी केही थिएन । असिनपसिन हुँदै प्रसाई दाइको घण्टाघर मुनिको नटराज ट्राभल्सको अफिसभित्र यत्तिकै पसें । के कसो ? कग्रेस के गर्दैछ ? अब के हुन्छ ? कसो हुन्छ भन्ने मात्रै छलफल थियो । प्रसङ्गवस एकअर्काका व्यवहारिक कुरा पनि उठे । खै जग त अलिकति उठेको छ, त्यसभन्दा माथि उठ्ने हो कि होइन ? कसरी गरौं, के गरी गरौं, पारिवारिक सम्पत्तिको अभाव त होइन मलाई, तर सम्पत्ति सगोलमा छ । म पनि असजिलैमा छु दाइ । मैले यति भन्न पनि भ्याएको थिइन्न, पी पी दाइले सोधी हालुभयो, ‘अहिले दुई लाखले काम चल्छ ?’ ‘म तपाईंसित पैसा माग्न आएको होइन । म त तपाईंसित एकछिन कुरा गर्न पो आएको त’ मैले भने । ‘हो, पैसा दिन त मलाई पनि मन छैन । तिमीले थाइल्याण्डमा ३५ हजारको किताब किनेको मैले अझै बिर्सेको छैन । त्यसरी पैसा उडाउने मान्छेलाई म दिन्छु ? अहिले घरै बनाउने भनेको भएर पो त । मैले पनि यो दुई लाख रूपैयाँ अस्ति तिमीलाई देखाएको किसुनजीलाई भनेर बनाएको घरका लागि तिर्नुपर्ने पैसा तिमीलाई दिन्छु । यो दुई लाख म अर्को मेहनतले कमाउँला । तिमी जुन आदर्शका लागि हिँडेका छौ यति पनि मैले गरिनँ भने म आफ्नो आदर्शबाट च्यूत हुन्छ । तर तिमीले यो मलाई फर्काउनु पनि पर्छ’ दाइले भन्नुभयो । म असमन्जस्यमा परें ।

घण्टाघर मुनितरको प्रसाईदाइको अफिस उखेलियो । त्यहाँ ठूलो मस्जिद बन्ने भयो । त्यो घण्टाघरबाट कमलादी सर्यो । बेलाबखत प्रसाई दाइ कहाँ म गई नै रहन्थैं । उहाँ भन्नुहुन्थ्यो, ‘के हुन्छ, तिमी के गर्दैछौं ?’ के गर्नु, केही त गर्दैछु । केही दिन काशी जान्छु, आरामले केही पुस्तक पढेर बस्छु । तपाईं मलाई टिकट दिनुहोस् । मैले टिकट बनाए, काठमाडौं-बनारस-काठमाडौंको । टिकट बनिसकेपछि फेरि प्रश्न गर्नुभयो, ‘किताब पढ्न त यहाँ बसे हुन्छ नि । किन त्यहाँ

जाने ?' त्यहाँ ठूलो विश्वविद्यालय छ । प्रोफेसरहरूको सत्सङ्ग पाइन्छ, योगी महापुरुषहरू पनि भेट हुन्छन् । नभए त्यहीं केही दिन सुतिदिन्छु । यसो चाँजो मिल्यो भने पीएचडी इनरोल गर्द्दू जो मलाई अमेरिका विश्वविद्यालयमा गर्न इच्छा लागेको थिएन । यो त नजिकै भयो नि । तिमीलाई पीएचडी नै किन चाहियो ? दाइले भन्नुभयो । हो दाइ, अमेरिकाबाट अफर आउँदा वीपीले पनि राजनीति गर्नका लागि पीएचडी चाहिँदैन भन्नुहुन्थ्यो । तपाईं पनि त्यही भन्नुहुन्छ । त्यसो भए के पैसा चाहिन्छ ? पी पी दाइले सोधनुभयो । मैले भर्केर भनें, 'तपाईं जहिले पनि पैसाको कुरो गर्नुहुन्छ । हरेक पटक तपाईंलाई म भेट्न आउँदा पैसा लिन आयो भन्ठान्नुहुन्छ ? मैले तपाईंसित पैसा कहिल्यै पनि मागेको छैन ।' नरिसाउ न मनु, त्यसरी भन्दा उहाँको त्यो हाँसोको माधुर्य म जीवनमा कहिल्यै पनि बिर्सन्न । तिमीलाई मैले जापानका पसल र थाइल्याण्डको किताब पसलमा किनमेल गरेको देखेको छु । तिमी त राजर्षी ठाँटको मान्छे, कहाँ तिमीसित म पैसाको कुरो गर्न सक्छु ? साहै उदार चित्तको व्यवहार गर्न सक्ने व्यक्ति हुनुहुन्थ्यो पी पी दाइ ।

विस्फोटको ध्वनिपछि आएको सूचनाले भन्यो, त्यो हवाईजहाज टावरमा ठोकिकएर दुर्घटनामा परेको थियो । त्यसमा प्रजापति प्रसाईं पनि हुनुहुन्थ्यो । तपोवनमा म जुन वस्त्रमा जुन पहिरनमा बसेको थिएँ र जेजस्तो अवस्थामा थिएँ ध्यान वा अध्ययनमा, जुरुक्क उठें र त्यहाँबाट हिँडी पनि हालें । थापाथलीको उहाँको घर जो किसुनजी बस्नु हुन्छ कि भनेर उहाँले एकपटक सोध्नु पनि भयो । किसुनजीलाई अनुरोध पनि गर्नुभयो, देखाउनु पनि भयो । किसुनजी त्यहाँ बस्न मान्नु भएन । पछि प्रसाईं आफैं त्यहीं बस्न थाल्नुभएको थियो । म सरासर त्यहीं पुगें । त्यो दुखद क्षण, सेतो कपडामा बेरिएको उहाँको पवित्र शवलाई त्यहाँ ल्याईयो । मेरो अन्तिम दर्शन त्यहीं नै भयो । यो एउटा दुखान्त स्मरण लेखनुपर्दा अहिले पनि मलाई नराम्रो पीडा बोध हुन्छ । परमात्माको त्यही नै निर्णय रहेछ । एउटा असल मान्छे जो यस मुलुकका लागि कुनै पनि क्षेत्रमा अत्यन्तै संवेदनशील भएर केही गर्ने चाहना राख्दथ्यो । त्यो जुझारु व्यक्तित्वको त्यो अवसान अपुरणीय हो ।

समझनामा मन अभै दुरूष्ठ

मोहन स्वनाल
पूर्व प्रबन्ध निर्देशक
नेपाल वायुसेवा निगम

“ अति मिलनसार र आफूले गर्न सक्ने सहयोगमा
सानोदेखि ठूलोसम्म सबैलाई भित्री हृदय
देखिनै सक्दो सहयोग गर्न पछि नपर्ने
उनको विशेष गुण थियो । ”

मानिसको जिन्दगीमा बिरलै यस्ता साथी हुन्छन् होला जो बितेको एक युग भईसकदा पनि सम्झिँदा आँखा रसाएर आउँछ र मुटु गन्हाँ हुन्छ । बिर्सन खोजेर पनि बिर्सन सकिँदैन । अहिले पनि दिनको एकपल्ट याद नआएको दिन नै छैन । पी पी प्रसाई मेरो यस्तो मित्र थिए जसको सम्झनामा केही लेखनुपर्दा मलाई फेरि त्यो खाटा बस्न लागेको घाउको पाप्ता उक्काएको जस्तो महसुस भइरहेको छ । यति हुँदा पनि कलम अगाडि बढाउँदै छु ।

समयसँगसँगै हाम्रो चिनजान पनि प्रगाढ हुँदै गयो र हामी दाजु भाइ हुन पुर्याँ । परिवारको बीचमा पनि आत्मीयता बढौंदै गयो । करीब १९८४/८५ तिर उनी पाटाका अध्यक्ष चुनिए । उनको कार्यकाल निकै सफल भएको मानिन्छ । त्योबेला म नेपाल वायु सेवा निगमको क्षेत्रीय प्रबन्धकका रूपमा सिंगापुर गएको थिएँ । यसै बीचमा पाटाले एउटा नेपालसम्बन्धी प्रचारात्मक फिल्म बनाउन लागेको थियो । त्यो कुरा मेरो मष्टिष्ठकमा ताजै छ । जसका लागि उनले एउटा पार्टीलाई फिल्मको जिम्मा दिन लागेका थिए । म सिंगापुरमा नै भएकोले मेरो राम्रो सम्पर्क थियो त्यहाँ । फिल्म बनाउन छानेको पार्टीको योग्यता र सामर्थ्यता शंकास्पद भएको कारण मैले अर्को पार्टी खोजेर फिल्म बनाउन सुझाव दिएँ । उनले त्यो फिल्म बनाउने जिम्मा मलाई नै दिए । त्यो फिल्मले पाटाको ले उत्कुष्ट अवार्ड नै प्राप्त गन्यो । नेपालको पर्यटन क्षेत्रले पनि गौरव महसुस गन्यो । पी पीको आफ्नो जिम्मेवारी र कामप्रतिको निष्ठानै सबैको लागि अनुकरणीय थियो र छ । पछि पाटाको अध्यक्षको कार्यावधि समाप्त भएपछि उनले राखेको कुरा मलाई याद आउँछ । ‘राम्ररी जिम्मेवारी निर्वाह गर्दागर्दै आफ्नो व्यापार चौपट्ट भईसकेको मलाई पत्तै भएन ।’

एउटा सानो काम गरिदिँदा पनि साहै अनुग्रहित भएको कुरा सबैमा महसुस गराउन सक्ने गजबको प्रतिभा थियो उनमा । सानो स्वरले बोल्ने जति अफठचारो र जति आपत परे पनि आत्तिएको वा हत्तपत्त रिसाएको पत्तो नदिने अचम्म कै गुण उनमा थिए । त्यसैले पनि उनको काम नगरि दिने वा पन्छाउने प्रवृत्ति कसैको पनि हुँदैन थियो । अति मिलनसार र आफूले गर्न सक्ने सहयोगमा सानोदेखि ठूलोसम्म सबैलाई भित्री हृदय देखिनै सक्दो सहयोग गर्न पछि नपर्ने उनको विशेष गुण थियो ।

म उनको आत्मीय भित्र भएर पनि मलाई सम्बोधन गर्दा एक किसिमको थेगो जस्तो ‘प्रभु’ भनेर कुरा गर्ने गर्थे । म उन्लाई पी पी भनेर सम्बोधन गर्थे । हामी दुवैको अनुहारको बनावटमा केही समान भएर होला कतिले त हामीलाई दाजुभाइ हो कि भनेको पनि मैले सुनेको छु ।

हामी दुईको मित्रता आफैमा मात्र सीमित थिएन शारदा भाउजू, छोरी शिखा र छोरा शिखरसँग पनि मेरो आत्मीयता बढ्दै गएको थियो र उनीहरूले पनि मलाई आफ्नो परिवार जस्तै नजिकको व्यवहार गर्दछन् । पछि १९९०/९१ ताका म दिल्लीमा क्षेत्रीय निर्देशक भएर नेपाल वायुसेवा निगममा कार्यरत रहँदा पनि हामीबीच बेलाबेलामा सम्पर्क भइरहन्थ्यो र कामको सिलसिलामा म भन्डै प्रत्येक महिना जस्तो काठमाडौं आएर उन्लाई भेट्न जाँदा उनी निकै खुशी हुन्थे । त्यसैरी कामको सिलसिलामा उनी पनि दिल्ली आइरहन्थ्ये र दिल्लीमा उनको अफिसका समकक्षी एजेन्टहरूले पनि निकै सम्मान गर्थे उन्लाई । उनको आफ्नो व्यापारको सिलसिलामै भएपनि पर्यटन प्रवर्द्धनमा उनको ठूलो योगदान छ । विभिन्न पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रममा भाग लिन विदेश जाँदा पनि हामी धेरैपल्ट सँगसँगै गएका छौं । त्यसैले पनि उनको परिश्रमलाई मैले नजिकबाट राम्ररी हेर्ने अवसर पाएको छु । त्यही कारणले होला उनको व्यापार पनि राम्रो हुँदै गएको थियो ।

उनको दुर्घटना हुने केही समय अगाडि एक साँझ हामी दुवै उनको अफिस घण्टाघार पछाडि कमलादीमा गफ गर्दै थियौं । उनले प्रशन्न मुद्रामा मलाई भने, ‘प्रभुहरूको आशीर्वादले काम राम्रै भइराखेको छ, राम्रो प्रगति भएको छ । अब अफिसको ऋण पनि करीब-करीब चुक्ता हुने अवस्थामा पुगेको छ । गाडी किन्दाको केही ऋण बाहेक अब सबै चुक्ता भैसकेको छ ।’ उनी निकै खुशी थिए त्यसदिन । त्यो अभिव्यक्ति मेरो मानसपटलमा ताजै छ । तर दैवको लीलालाई कसले जानेको छ र ? त्यसको केही महिनापछि नै अकल्पनीय दुर्घटनामा मेरा परम मित्र सधैंको लागि हामीलाई छोडेर गए । जुन कुरा सम्भँदा आज पनि त्यो घटना सत्य होइन कि भन्ने लाग्छ ।

उनको म प्रतिको सद्भावले गर्दा म नेपाल वायुसेवा निगमको महाप्रबन्धकको पदमा नियुक्त भएको दिन म पी पीलाई र हाम्रा अनन्य मित्र स्वर्गीय अनुप राणालाई सम्भेर खुसीले गर्दा रोएको थिएँ । यी दुवै मित्रले मलाई सधैं त्यो ठाउँमा पुगेको हेर्न चाहे । तर, अपसोच म ४० वर्ष लगाएर त्यो पदमा पुगदा त्यस्तो सद्भाव राख्ने मेरा दुवै मित्रहरू यो संसारबाट बिदा भैसकेका थिए । त्यो दिन खुसीको दिन भएर पनि म धेरै अपसोच मानेर उनीहरूलाई सम्भरहेँ । उनीहरूको

प्रेरणाबाट तीन सालको आफ्नो कार्यकाल सफलतापूर्वक पूरा गरेँ । अनूप राणाले मेरो एक मित्रलाई सिंगापुरमा पनि भनेका रहेछन् त्यो मानिस नेपाल वायुसेवा निगमको जीएम भएको हेर्न चाहन्छु । यस्तै अभिव्यक्ति पी पीले पनि पटक-पटक व्यक्त गर्दथे ।

यत्रो ठूलो नोक्सानी जसको कारणले गर्दा छोरा शिखर अष्ट्रेलियामा पढ्दा पढ्दैको पढाई छाडेर आउनुपन्यो, छोरी शिखा जसको घर बसिसकेको थिएन । कत्रो सपना बोकेका थिए उनले सबै चकनाचूर भयो । धेरै समयसम्म परिवारमा यो पीडा असह्य भयो तथापि समय बित्दै जाँदा व्यवहार चलाउने बाध्यतामा मानिस बाँच्नु पर्ने हुन्छ र यसरी नै कालचक्र धुमिरहन्छ । तर खुशीको कुरा के हो भने केही समय अन्यौल र असह्य परिस्थितिलाई परिवारले अङ्गाल्न परेपनि आज छोरा शिखर र छोरी शिखाले आफ्नो खुटामा उभएर गरेको प्रगति देखदा पी पीका हामी जस्ता साथी भाइहरूलाई आनन्दको अनुभूति भएको छ । पुनः आज पी पीको दिवंगतको चिर शान्तिको कामना गर्दै, भाउजू शारदा, छोरा शिखर, छोरी शिखा र उनीहरूको परिवार सबैमा धेरै धेरै श्रद्धासुमन व्यक्त गर्दछु ।

दैविक गुणहरू समाहित एक असल मान्छे

रुद्रनाथ शर्मा

पत्रकार

“ जीवनको अन्तिम दिनसम्म पनि उहाँले आफ्नो
नैतिक मान्यतालाई कायमै राख्नुभयो ।
भ्रष्टाचार गर्ने प्रवृतिलाई उहाँले जहिले
निरुसात्हित गर्नुभएको छ । ”

सूर्योदयको पहिलो भुल्का पर्ने नेपालको आठराइबाट भविष्यका अनेकौं सुन्दर सपना बोकी एक नवयुवक काठमाडौं अवतरित हुँच्छन् । आदि कवि भानुभक्त आचार्यले यही ठाउँमा अवतरित हुँदा अल्कापुरी कान्तिपुरी नगरी भनेका थिए भने ती नवयुवकले यो ठाउँलाई सम्भावनाको केन्द्र विन्दू मान्दै यसलाई आफ्नो क्रियाकलाप र गतिलाई अगाडि बढाउने दृढ निश्चय गरे ।

सम्भावनाहरूको अनेकौं पाटाहरू विद्यमान रहेको यो कान्तिपुरी नगरीमा कुन चाहिँ बाटो लिई हिङ्ग्ने भन्ने अनेकौं सोचहरू विश्लेषण गर्दै अन्त्यमा ती नवयुवकले काठमाडौंको सौन्दर्यता, साँस्कृतिक वैभव र शान्त प्रकृतिलाई प्रकाशमा ल्याउने व्यवसाय रोजे । पर्यटन उद्योगको विकासले देश विदेश सबै तिर आफ्नो सेवा पुग्ने र जनताको हितमा काम गरी राष्ट्रलाई नै सबल बनाउन योगदान गर्न सकिनेमा ती नवयुवक प्रजापति प्रसाईंले आफूलाई पर्यटन उद्योगमा लगाउनुभयो ।

इमान्दार, मेहनती र सबैको विश्वास लिन सक्ने क्षमता भएका पी पी प्रसाईलाई अभिरुचिले यस क्षेत्रलाई छिटै प्रकाशमा ल्यायो । स्वदेशी विदेशी सबै तह र तप्काबाट उहाँको इमान्दारपूर्ण कार्यको प्रसंसा भयो । समयको अन्तरालमा प्रसाईंजी आफ्नो निर्मल क्षवी सर्वत्र फैलाउन समर्थ हुनुभयो । बोलेपछि गरेरै छाड्ने दृढ निश्चय र सौम्य स्वभावका मिश्रण हुनुहन्थ्यो पी पीजी ।

राष्ट्रवादी चिन्तन पी पीजीको व्यक्तित्वको अर्को महत्वपूर्ण पाटो हो । नेपालभित्रको नेपालीले गर्न सक्ने काम नेपालीले नै गर्नुपर्छ, यसमा विदेशीहरूको हस्तक्षेप हुनुहुँदैन भन्ने उहाँको विचार

थियो । घूसखोरी, चाकडी, चुकलीका भरमा काम गराउने प्रवृत्तिको उहाँ घोर विरोधी हुनुहुन्थ्यो । स्वतन्त्र, निष्पक्ष र प्रतियोगितात्मक आधारमा सेवा उपलब्ध गराइनु पर्द्य भन्ने सिद्धान्तमा उहाँ अडिग हुनुहुन्थ्यो । गैर कानूनी आधारमा कसैले पनि प्रोत्साहन पाउनु हुँदैन भन्ने उहाँको आजीवन सोच रह्यो । जीवनको अन्तिम दिनसम्म पनि उहाँले आफ्नो नैतिक मान्यतालाई कायमै राख्नुभयो । भ्रष्टाचार गर्ने प्रवृत्तिलाई उहाँले जहिले निरुसात्हित गर्नुभएको छ ।

पूर्व प्रधानमन्त्री तथा सन्तनेता स्व. कृष्णप्रसाद भट्टराई पी पीलाई राम्ररी चिन्नेहरू मध्येका एक हुनुहुन्छ । उहाँ प्रधानमन्त्री भएको बेला एकपटक पर्यटनसम्बन्धी एउटा अन्तर्राष्ट्रिय गोष्ठी श्रीलङ्कामा भएको थियो । त्यसमा नेपालको प्रतिनिधित्व गर्दै कोलम्बो जान प्रसाईंजीलाई चयन गरियो । भट्टराईजीले प्रसाईंजीलाई फोन गरेर सबै कुरा बताउनु भएछ र परराष्ट्रमा गएर टिकट र चाहिने डलरसमेत बुझी लिन भन्नुभएछ । उता प्रसाईंजीले भने अहिलेसम्म देशको एक पैसा पनि खाएको छैन, अब पनि नखाने बताउदै, आफ्नो खर्चमा गोष्ठीमा जानु भयो ।

पी पी प्रसाईंजीसँग मैले जीवनमा झण्डै ३५ वर्षको सम्बन्ध राखेको छु । उहाँको व्यवहार र वचनबाट म अत्यन्ते प्रभावित भएको छु । एकपल्टको कुरा हो काठमाडौँमा राष्ट्रसंघीय आयोग अन्तर्गत काम गर्ने एकजना उच्च विशेषज्ञसँग प्रसाईंजी र मेरो राम्रो सम्बन्ध थियो । पछि उक्त उच्च विशेषज्ञ काठमाडौँबाट अन्यत्र सरुवा भई गएपछि चीनमा कामको सिलसिलामा पुगी फर्कदा काठमाडौँ आए छन् । बिहान उनले पहिले पी पीलाई र त्यसपछि मलाई फोन गरेर म काठमाडौँ आएको छु । भोलि नै फर्कन्छु आज मेरो जन्मोत्सव पनि हो । तपाईं २ जनाले आज जस्तोसुकै गरेर भएपनि समय निकाली यो होटलमा यतिखेर अवश्य आउनु हुनेछ भने ।

त्यो दिन पी पी अकोतिर रात्रि भोजमा जानुपर्ने रहेछ । तर त्यो सुपरिचित व्यक्ति दुई दिनको लागि काठमाडौँ आएकोले र उसको जन्मोत्सव पनि आजै परेकोले उसलाई नै प्राथमिकता दिई हामी फूल लिएर सुखद जन्मोत्सव भन्दै एभरेष्ट होटलको लवीमा पुग्यौ । त्यसपछि बारमा गएर पहिलो ड्रिड्स नै उसको फर्माइस अनुसार पियौं । यस्तैमा उ आफ्नो कोटको गोजीहरू छाम्न लाग्यो र पी पीसँग भन्यो म १०/१५ मिनेटमा म बसेको होटेल पुगेर आउँछु । पी पीले किन के काम पन्यो भन्नुभयो । उसले मैले मेरो पर्स होटलमा नै छोडेर आएछु भन्यो । पी पीले भन्नुभयो ‘तिमो पर्स छुटेर के भयो, मेरो पर्स त छुटेको छैन नि ।’ त्यसपछि पी पीले रात्रि भोज अर्कै होटलमा गर्ने भनेर त्यहाँको बिलमा हस्ताक्षर गर्नुभयो । हामी सोल्टी होटल पुग्यौ । सोल्टी होटलको सबभन्दा राम्रो परिकार पाइने रेष्टुरेन्टमा खाना खाइसकेपछि पी पीले बिलमा सही गर्नुभयो । त्यसपछि हामी विशेषज्ञ बसेको होटलतर्फ लाग्यौं । त्यहाँ उसले एक मिनेटर रोक्नुहोस् म पर्स लिएर आउँछु भन्दा हाँसी हाँसी पैसा लागेन किन पर्स चाहियो ? भन्नुभयो । त्यो विशेषज्ञले अत्यन्तै मन दुखायो । अर्को पल्ट जन्मोत्सवमा फेरि भेटौला त्यति खेर तिमीले पैसा तिर्नु । यात्रा मंगलमय होस् भन्दै हामी त्यहाँबाट हिँड्यौं ।

मैले बाटोमा पी पीलाई भने गजब भयो आज अर्कोतर्फको रात्रीभोजमा नगई आउनुभयो । पैसा पनि आफैं खर्च गर्नुभयो । पी पीको जवाफ थियो ‘मलाई खुसी लागेको छ । एउटा साथीको जन्मोत्सव मनाउन पाइयो । यसैका लागि ऊ यति टाढा हामीलाई सम्भेर आएको थियो । यो भन्दा ठूलो के चाहियो ?’ यसबाट उहाँको गुणहरूको एउटा उदाहरण देख्न सकिन्छ ।

पर्यटन उद्योग बाहेक समाज सेवाका अन्य विविध पक्षमा समेत आबद्ध रहेर पी पी प्रसाईले शिक्षा, स्वास्थ्य आदिको प्रवर्द्धनमा समेत योगदान पुऱ्याउनु भएको छ । रोटरी क्लब पाटनका उहाँ अग्रणी व्यक्ति भई त्यसै मार्फत समाज सेवाका कैयौं क्षेत्रमा सेवा र योगदान पुऱ्याउनु भएको छ । पर्यटन क्षेत्रमा उहाँलाई भीष्मपितामहकै सज्जा दिए हुन्छ । एक युगमा एउटा मानिस जन्मिन्छ र त्यसले समाजलाई सही दिशाबोध गराउँछ । एउटा युगले पाएको एक अमूर्त व्यक्ति हुनुहुन्थ्यो उहाँ । पर्यटन उद्योगमा पी पी प्रसाईले पुऱ्याउनु भए जस्तै योगदान पुऱ्याउने अन्य महान् व्यक्तिको पर्खाई यो देशलाई छ ।

बाँकी रह्यो 'गमगलत' गर्ने धोको

वसन्त थापा
पत्रकार

“ अन्तरजातीय विवाहको बन्धनमा बाँधिएकाले
पनि होला पी पी दाइको कुनै अभिव्यक्ति वा
व्यवहारमा जातीय सङ्कीर्णता वा
अहंकारको गन्ध थिएन। ”

प्रजापति प्रसार्सित मेरो चिनजान सन् १९७५ तिर भएको थियो, तर एकतर्फी । मैले मात्रै उनलाई चिनेको थिएँ, त्यो पनि आक्कल-भुक्कल देखेर । उनले भने मलाई चिनेका थिएनन् । मेरो त्यो नोकरीको खोजीमा भौतारिदै हिंड्ने दौर थियो ।

त्यसै बेलातिर दुरिष्ट गाइडको तालिम खुल्यो । केही नभए गाइड नै सही भनेर निवेदन हालेको थिएँ र छानिएँ पनि । तालिममा नटराज टुर्स र ट्राभल्समा कार्यरत दुई जना प्रशिक्षार्थीहरू पनि थिए । उनीहरूसँग तालिमको समयममा मित्रताको गाँठो कसियो । उनीहरूका 'बोस' अर्थात् नटराज टुर्सका म्यानेजिङ डाइरेक्टर थिए प्रजापति प्रसार्ई ।

दरबार मार्गको घण्टाघरतिरको छेउमा उभिएको जामा मस्जिदसित टाँसिएर रहेको दुई तल्ले घरमा त्यस दुर कम्पनीको अफिस थियो । बागमती अञ्चलाधीश कार्यालयको ठीक पूर्वपट्टि । मेरो बुझाईमा त्यो ठूला ठूला सिसाका भ्याल भएको कम्पनी भारतीय स्वामित्वको थियो । किनभने त्यहाँ पगडी लगाएका सरदारजी देखिए । भारतीय मूलका जस्ता देखिने युवतीहरू टेलिफोन कानमा टाँसेर काउन्टर पछाडि बसिरहेका हुन्थे । कुनै समय भारतीयहरूले पनि संचालन गरेको त्यो कम्पनी, धेरै हात फेरिदै प्रजापति प्रसार्ईको हातमा परेको थाह पाएँ ।

तालिम सिध्याएर दुर गाइड हुन योग्य बनेपछि, म दुर गाइडकै पेसा अँगाल्न चाहन्थै । किनभने त्यसमा पैसा थियो । दैनिक पारिश्रमिकबाहेक आफूले घुमाएको दुरिष्टबाट मिल्ने 'टिप्स'

हुन्थ्यो । ठूला होटेल र रेष्टरेन्टहरूमा जान पाइने । गोरा छाला भएका विदेशीहरूसित कुम जोड्न पाइने । दुर गाइडको पेसा बडो लोभलाग्दो थियो । तर, ट्राभल एजेन्सीका दुर अफिसरहरूसित ठचाम्मै चिनजान नभएको म जस्तो आलोकाँचोले भन्ने बित्तिकै कहाँबाट पाउनु त्यो काम ? ढोका-ढोका चहार्नुपर्ने र कहिले दुर पाइएला भनेर ढुक्नुपर्ने अवस्था थियो । कसैलाई गाइड चाहिएमा टेलिफोन गरेर सम्पर्क गर्न अनुरोध गर्न टेलिफोन पनि थिएन । डेरा त बिरालोले ठाउँ सारे भैं डेरा सारेर हिँड्नु पर्ने मान्छेसँग टेलिफोनको लक्जरी हुने त कुरा पनि भएन । काठमाडौंमा टिक्न तत्काल कुनै जागिर खाई हाल्नुपर्ने अवस्था थियो आफ्नो ।

त्यसै बेला अड्ग्रेजी दैनिक ‘दि राइजिङ नेपाल’ मा ‘नाटा’ भनिने ट्राभल एजेन्टहरूको संस्थालाई कार्यालय सचिव चाहिएको विज्ञापन देखेँ । पच्चीस पैसा पर्ने त्यो अड्ग्रेजी दैनिक हामी चिया नखाई-नखाई खरिद गर्थ्यो । हामी भनेको बेरोजगारहरूको एउटा सानो जमात, जो रत्नपार्कमा रहेको ‘क्याफे डे पार्क’ मा चियाको चुस्की लिँदै ‘वान्टेड’ विज्ञापन चाहर्थ्यो । कार्बन पेपर राखेर अड्ग्रेजीमा लेखेका निवेदनका प्रतिहरू हामीसँग सदा तयार हुन्थे । केवल सिरानमा सम्बोधन र मिति थपे पुथ्यो । मैले नाटामा जागिरका लागि निवेदन हालें । धेरैजना थिए म जस्ता आशामुखी निवेदकहरू ! जाडो निखन लागेको बेला थियो त्यो । बिहान दस बजेतिर अन्तर्वार्ता दिन टाई लगाएर होटेल शङ्करमा गएको थिएँ । भास्यवश, म त्यस पदमा छानिएँ ।

त्यो समयमा ट्राभल एजेन्सीको लाइसेन्स पाउनु कुनै ठूलो उद्योगको लाइसेन्स लिनुभन्दा कम थिएन । कि त दरबारसित सोभो सम्बन्ध हुनुपर्थ्यो कि भने प्रधानमन्त्री, मन्त्रीको ठाडो पावर लगाउन सक्नुपर्थ्यो । लाइसेन्समा भएको नियन्त्रणका कारण जम्माजम्मी एक दर्जनको हाराहारीमा मात्र थिए ट्राभल एजेन्सीहरू । नटराज टुर्स ती मध्ये एक थियो ।

ट्राभल एजेन्सीहरूकै संस्थाको वैधानिक कार्यालय सचिव भएपछि ट्राभल एजेन्सीका मालिकहरूसित चिनजान हुनु र उनीहरूसित सम्पर्क बढ्नु स्वाभाविक थियो । त्यसैले गर्दा प्रजापति प्रसाईसितको मेरो चिनजान अब एकोहोरो रहन पाएन । कामको कुरा मात्र गर्ने र धेरै कम बोल्ने बानी थियो उनको । खिस्स हाँस्ने, मधुरो स्वरमा बोल्ने र ‘लो प्रोफाईल’ मा बस्न रुचाउने उनको स्वभाव थियो । उनी धेरै चुरोट पिउँथे । पार्टीहरूमा पन खासै केही बोल्दैन थिए । एकछिन बसेर घरतिर लाग्दथे । उनको स्वभाव देख्दा, उनी कतै गलत व्यवसायमा पो आएका त होइनन् ? भन्ने भान हुन्थ्यो ।

नाटाको चुनावमा प्रजापति प्रसाई कोषाध्यक्ष पदमा चुनिए । त्यसपछि चेकमा सही गराउन र संस्थाका अरू कामले नटराज टुर्सको उनको अफिसमा आउजाउ गरिराख्नुपर्ने भयो । त्यस आवतजावतले कतिखेर औपचारिकताको धेरा तोडिदियो र प्रजापति प्रसाईलाई ‘पी पी दाइ’ बनाइदियो थाहै भएन । अग्ला कद, शालिन व्यक्तित्वका धनी र एक सफल व्यवसायीलाई अरू

केही भनेर सम्बोधन गर्नु म जस्तो भर्खरको नौसिन्दाका लागि सुहाउँदो कुरा पनि थिएन । जन्मेको तिथिमिति दाँजेर गाँसिएको साइनो थिएन त्यो । हृदयको भित्री तहबाट आफ से आफ निस्केको आदरभावको अभिव्यक्ति थियो । त्यसो त ३५४० जना काम गर्ने उनको अफिसमा उनी सबैका दाइ थिए । उनलाई दाइ नभन्ने अपवादमा केवल चार जना थिए— विष्णु प्रसाई, मणि राई, श्री प्रसाई र कन्द पाल । विष्णु उमेर र नाताले पी पी दाइका पनि दाइ थिए । दुर हेर्ने मणि राई पी पी दाइभन्दा जेठो थियो । भारतीय दूतावासमा फुल टाइम स्टेनो काम गर्ने कन्द पाल नटराजमा बेलुका र बिदाका दिन पार्टटाइम स्टेनोको काम गर्थे । पी पी उनका लागि दाइ होइन ‘मिस्टर प्रसाई’ थिए । श्रीको पनि नाता पथ्यो ।

आफ्नै पाराको थियो पी पी दाइको व्यवहार । अफिसका प्रायः जसो स्टाफलाई तपाईं भन्न्ये र काम अहाउँदा ‘जानु नि’, ‘यसो गर्नु नि’ अथवा ‘यसो गर्न सकिन्छ ?’ भनेर सर्वनाम निरपेक्ष तरिकाले अहाउँथे । मलाई भने उनले सोझै तिमीको आत्मीयता ओढाइदिएका थिए । त्यो उनलाई दिएको दाइको सम्मानबापत मैले उनीबाट प्रतिदानस्वरूप प्राप्त गरेको स्नेहासित्त सम्बोधन थियो ।

कहीं कतै उनको र मेरो तालमेल जम्न गएको थियो । हाम्रो घनिष्ठ सम्बन्धको कारण थियो । उनी नाटाका कोषाधक्ष र म कार्यालय सचिव । त्यसबाहेक बेलाबखत म उनको अफिसबाट गाइड गर्ने काम पनि पाउँथे । रहँदा बस्दा उनले म माथि अर्को जिम्मेवारी पनि थपिदिए, नटराज टुर्सको अडग्रेजी मासिक समाचार बुलेटिन निकाल्ने काम । म हातले लेख्ये, कन्द पाल त्यसलाई स्टेनसिल पेपरमा टाइप गर्थे र साइक्लोस्टायल गरेर त्यसका प्रतिलिपिहरू निकाल्ये । त्यसरी निकालिएको समाचार बुलेटिनका प्रतिहरू हुलाकद्वारा पर्यटनसम्बन्धी विभिन्न स्थानीय र अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्थाहरूमा पठाउने गरिन्थ्यो ।

त्यसै बेला हाम्रो सम्बन्धमा अर्को गाँठो पनि थपियो । पी पी दाइ हिमालय उद्धार सङ्घको अध्यक्ष भए र म त्यसको अवैतनिक सचिव चुनिएँ । हिमाल आरोहण वा उद्धारसम्बन्धी कुनै जानकार व्यक्ति भएर म त्यस पदमा छानिएको थिइनँ । हिमालय उद्धार सङ्घको आफ्नै कुनै कार्यालय थिएन । त्यसका केही फाइलहरूको पोको आश्रय खोज्दै नाटा कार्यालयमा आइपुगेका थिए । त्यस संस्थालाई लेखापढी गर्ने, बैठक बोलाउने, बैठकको निर्णय लेख्ने एवं निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्ने एक जना लेखनदास कारिन्दाको आवश्यकता थियो र म त्यही थिएँ । मलाई सचिव बनाउन पी पी दाइले ठूलै दबाब दिएका थिए ।

पी पी दाइ ‘राउन्ड टेबल इन्टरन्यासनल’ नामको एउटा अन्तर्राष्ट्रिय सामाजिक संस्थाको नेपाल च्याप्टर खोल्न अघिसरे । त्यो व्यावसायिक व्यक्तिहरूबीच आपसी मित्रता कायम गर्ने जेसिज जस्तै सङ्झठन थियो । मलाई त्यस किसिमका सङ्झठनमा संलग्न हुने कुनै रुचि थिएन । तर पी पी दाइले

आपनो अध्यक्षतामा कमिटी गठन गरे पछि मलाई सचिव हुन आग्रह गरे । मैले नाई भन्न सकिन । कमिटीमा अरू को को थिए हाल सम्भना छैन । कहिले काहीं कमिटीको बैठक बस्थ्यो । एकपटक ‘राउन्ड टेबल इजरायल’ को एउटा टोली काठमाडौं घुम्न आएको थियो । टोलीसँग हाम्रो वार्ता पनि भएको थियो । त्यसपछि उनीहरूको सम्मानमा रात्रिभोजको आयोजना गरिएको थियो । राउन्ड टेबल इन्टरन्यासनलको चलन अनुसार त्यस संस्थाका सबै सदस्यहरूले एकअकालाई नाम काढेर, ‘फस्ट नेम बेसिस’मा बोलाउनुपर्ने रहेछ । मैले पी पी दाइलाई ‘मिस्टर प्रसाई’ भनी सम्बोधन गरेको सुनेर इजरायली टोलीका प्रमुखले सबै सामु मलाई सम्भाएका थिए । आफूले दाइ भन्ने व्यक्तिलाई कसरी ‘हाइ प्रजा’ भन्नु ? हाम्रो सामाजिक र सांस्कृतिक बनोटबारे उनीहरूलाई के थाहा ?

जे होस, यी सबै कारणहरूले गर्दा, मेरो जगिर नाटामा भएपनि मेरो उठबस चाहिँ पी पी दाइको नटराज दुर्समा हुन पुगेको थियो । म प्राय, विहान अफिस जानु अघि र बेलुका अफिस सकिए पछि, नटराजमा जान्थे । पी पी दाइले धेरै जसो मेरो अफिस पसेर जाउ भन्थे । उनी समयको बडा पावन्द । जाडो हास या गर्मी बिहान साढे आठ बजे अफिस आइपुथे । धेरैजसो आफैले गाडी हाँकेर शारदा भाउजुलाई पनि साथमा लिएर आउँथे अफिस । चियाको चुस्की लिदै र चुरोट फुक्दै बेलुकी अबेरसम्म काम गरिबस्थे । कन्द पाल त उनको डिक्टेसन लिन कागज र पेन्सिल लिएर हरदम तयार रहन्थे । अरू स्टाफ पनि दाइ बसिदिएकाले फुत्त निस्केर कतै जान सक्दैन थिए । दाइ अफिसबाट निक्तने समय कुरेर बस्थे । एक किसिमका ‘वर्कहोलिक’ नै थिए पी पी दाइ ।

उनको खासै कुनै चीजमा विषेश सोख थिएन । शनिवार वा बिदाको दिन साथी भाइ सँग तास खेल्ने गर्थे भन्ने सुनेको हुँ । फुटबल म्याच हेर्न भने दशरथ रङ्गशालामा दुईचार पटक पी पी दाइको साथ लागेर गएको म सम्भन्धु । एकपटक त बर्खे झरीमा, एउटा छातको भरमा, रुझी रुझी म्याच हेरेका थियाँ । कारोबारको बढोत्तरी पछि स्टेडियममा गएर ताली पिटिरहने फुर्सद उनलाई रहेन । उनले गीत गाएको पनि मैले कहिल्यै सुनिन न त नाचेको नै देखें कुनै पार्टी या पिकनिकमा । यद्यपि गीत सुन्न भने उनको गहिरो रुचि थियो । गायकका प्रति उनी आदरभाव राख्दथे । सोल्टी होटेलको रेष्टुराँमा गाउने एक जना श्रीलङ्काली गायक थिए । श्याम वर्णका अग्ला ती गायक ह्यान्डसम थिए र रिकी मार्टिन भैं व्यान्डको तालमा स्टेजमा नाची नाची अड्ग्रेजी गीतहरू गाउँथे । बब मार्लेको ‘नो ओमन नो क्राई’ त बडो आकर्षक ढङ्गले गाउँथे । एक दिन पी पी दाइको कोठामा जान म भन्याड उक्लै गर्दा डायस भन्याड औलिरहेका थिए । मेरो मनमा खुल्दुली भयो । एकजना विदेशी गायक किन आए पी पी दाइ कहाँ ? मैले आफ्नो खुल्दुली लुकाउन सकिन र भेट्नासाथ सोधिहाले डायस आउने कारण । पी पी दाइले भने, ‘कोलम्बो जान पन्यो रे अकस्मात । बिचरा गायक, पैसा छैन । मलाई भनेको थियो । मैले एउटा टिकट मिलाई दिएँ । कलाकारहरूको माया लाग्छ मलाई ।’ त्यस बेला थाहा पाएँ पी पी दाइको हृदयमा कलाकारहरूप्रति कति स्नेह भाव रहेछ ।

त्यसो त उनको कार्यालयमा आउनेहरूमा पञ्चायत विरोधी राजनीतिमा लागेका राजनीतिकर्मी र पत्रकारहरू पनि हुन्थे । दाइ विशेषतः प्रजातन्त्रवादीसित नजिक थिए । समाजवादी चिन्तक सीके प्रसाईं त पी पी दाइको नजिकका नातेदार नै थिए र उनी बेलाबखत त्यहाँ भेटिन्थे । सायद त्यसरी आउने धेरै जना सरसहयोगको आशा बोकेर आउँथे । पी पी दाइले त्यस्ता आशामुखीहरूलाई निराश तुल्याउनु हुन्न थियो ।

हाम्रो कार्यगत घनिष्ठता राप्नै थियो । म नटराज ट्राभल्सको बुलेटिन प्रकाशनदेखि लिएर छपाइ र विज्ञापनका यथावत् काम हर्ने सूचना अधिकृत जस्तो थिएँ । यदाकदा पी पी दाइको भाषण र वक्तव्य लेख्नु पनि मेरो जिम्मेवारी भित्र पर्थर्यो ।

आफैं अन्तरजातीय विवाहको बन्धनमा बाँधिएकाले पनि होला पी पी दाइको कुनै अभिव्यक्ति वा व्यवहारमा जातीय सङ्झीणता वा अहंकारको गन्ध थिएन । उनको दृष्टिमा समभाव थियो र निस्स्पृहता पाइन्नथ्यो । पी पी दाइ धर्मभीरु र अन्धविश्वासी थिएनन् । नाडीमा डोरा बाँधेर वा निधारमा रातो, पहेंलो टीका लगाएर अफिस आएको मैले कहिल्यै देखिन । अथवा आज घरमा पुजा छ भनेर कामबाट फारिग बसेको पनि पाइन । ईश्वर रिभाउन कुनै मन्दिरमा धाएको र आराधनामा समय खर्चेको पनि मलाई थाहा भएन । उनको राजनीतिक र धार्मिक दुवै धारणा एउटा सानो प्रसङ्गबाट पनि बुझ्न सकिन्दछ ।

एकपटक उनी कुनै सरकारी कार्यालयमा गएका बेला 'फलाना सरकार स्वर्गवास भएकोमा भोलि बिदा छ' भनी कुनै अधिकृतले भनेछन् । पञ्चायत धपक्क बलेको बेला थियो त्यो । राजपरिवारका कुनै पनि सदस्य सरकार कहलिन्थे र उनीहरूको मृत्युमा सरकारी बिदा दिने चलन थियो । त्यो सुनेर आफ्नो चिढलाई पी पी दाइले यसरी व्यक्त गरेछन्, 'उहाँ स्वर्ग नै जानहुन्दू भन्ने तपाईलाई कसरी थाहा भो ?' ती अधिकृत नाजवाफ भए ।

साथै यात्रागर्दा मानिसलाई राम्ररी चिनिन्द्र भन्द्धन् । पी पी दाइसित मेरो यात्रा पोखरा र खासासम्म र टाढामा भारतको दिल्लीसम्ममात्र सीमित छ । पोखरामा पर्यटनसम्बन्धी नाटकै सेमिनार थियो । खासामा होटलको उद्घाटनका लागि नेपालबाट गएको एउटा टोलीमा हामी दुवै थियौँ । पर्यटन विभागका महानिर्देशकले नेतृत्व गरेको नेपालको औपचारिक प्रतिनिधिमण्डलमा पी पी दाइ पनि सदस्य थिए । त्यो टोली ल्हासातिर लाग्यो । एक रातको बसाई र रमाइलोपछि हामी नेपाल फर्केका थियौँ । दिल्लीमा भने पी पी दाइकै सौजन्यमा ब्रिटिस कालदेखिनै नामुद र ठूलो पाँचतारे होटल 'होटल इम्पेरियल'मा केही रात बिताउने मौका पाएको थिएँ । दिल्ली बसुन्जेल पी पी दाइले आफू जाने सबै ठाउँमा मलाई लगे, साथी भनेर चिनाए । इम्पेरियल होटलको वातानुकूलित कोठामा पलडमा पलिटरहेको मलाई चुरोटको धूँवा उडाउदै पी पी दाइले सुनाएका थिए, 'आठराईमा नै हुँदो हुँ त, गाईभैंसी चराएर बस्ने थिएँ होला । काठमाडौं आइयो, यो पेसामा लागियो । ठीकै

छ, मलाई पुगेको छ। अब कमाउन नसके पनि केही छैन। के पो लिएर आइएको थियो र! मान्छेको मन कहिल्यै अघाउँदैन।' त्यस रात पी पी दाइको मनभित्रको दार्शनिक बोलिरहेको थियो, जसले आफ्नो मनका कुरा नलुकाई अभिव्यक्त गरेको थियो।

सम्पन्नताको सोपानमा पाइला टेक्न थालेपछि धेरैजना आफूलाई मुखमा सुनको चम्चा च्यापेर आकाशबाट अवतरित देवदूत तुल्य ठान्न थाल्छन्। आफ्नाबारे सोहीबमोजिम कथा निर्माण गर्न थाल्छन्। त्यसको विपरीत मेरो सामुन्ने पी पी दाइ थिए। जो यथार्थतालाई जस्ताको तस्तै प्रस्तुत गरिरहेका थिए। उनलाई त्यसो गरिरहनु पर्ने कुनै आवश्यकता थिएन, न त उनको साविति नै मैले खोजेको थिएँ। उनी निर्बन्ध आफूलाई खोलिरहेका थिए। त्यसले मेरो सामु उनको छ्वी अझै अग्ल्यायो। मलाई लाग्यो कति सरल मानिस छन् र मलाई कति आत्मीय ठान्छन् पी पी दाइ। यो कुरा सन् द१ को दशकको सुरुतिरको थियो।

पी पी दाइभित्र एउटा सरल ग्रामीण नेपाली सदैव विद्यमान रहन्थ्यो। गलामा टाइ भुन्ड्याएर सकी नसकी टट्याड टुटुड अड्ग्रेजी बोलेर ब्रेक फास्ट, लन्च र डिनर गर्नुपर्ने फिल्के पेसामा थिए उनी। तर ब्रेकफास्ट मिटिङ्मा जानुपरे पनि घरको एक गाँस तातो भात टिपेर हिँड्न कहिले छाडेनन्। त्यो कुरा उनैले भनेर मैले थाहा पाएको हुँ। उनको त्यही गाउँले स्वभाव र पृष्ठभूमिका कारण नटराज टुर्सका हामी केही आपस्तमा कुरा गर्दा उनलाई 'साहिँलो' भन्थ्याँ।

हाम्रा साहिँलो मिहिनेत, लगन र निष्ठाले व्यावसायिक क्षेत्रमा अगाडि बढ्दै गए। पहिले ट्राभल र टुर कम्पनी मात्रै थियो, पछि ट्रेकिङ थिपियो, कार्गो आयो, नगरकोटमा होटल आयो। सन् सतरीको दशकको अन्त्यतिरिक्त केही सङ्कोची र 'लो प्रोफाइलका' पी पी सन् द० को अन्त्यतिर आइपुग्दा सफलताका एकपछि अर्को सिढी चढिरहेका थिए। विभिन्न संघ संस्थाका नेतृत्व गरि सकेका थिए। त्यस अवधिमा म पनि नाटा छाडेर अन्य फाँटमा पाइला टेक्न पुगिसकेको थिएँ। तथापि हाम्रो सम्बन्धका आधारहरू यथावत् थिए। जुन कामले हामीलाई नजिक ल्याएको थियो त्यसै कामले हामीलाई टाढा पनि पुऱ्यायो।

निहुँ त्यही हिमालय उद्धार सङ्घ हुन गयो। कुनै काममा उनलाई चित्त बुझेको थिएन र उनले साफ डाँट पिलाए। हुन त त्यो डाँट संघको वैतनिक कर्मचारीलाई थियो। तर, उनी छोरी कुटेर म बुहारीलाई तर्साइरहेका थिए। मेरो हिसाबले उनी अध्यक्ष र म अवैतनिक सचिव, दुवै निर्वाचित। जिम्मेवारी हामी दुवैको उत्तिकै थियो। म मात्रै दोषी हुने कुनै कारण थिएन। तर, उनी यसरी दपेटिरहेका थिए मानों म वेतनभोगी कर्मचारी हुँ। उनी त्यसरी राँकिएको पहिले मैले कहिल्यै देखेको थिइनँ। मलाई पनि झोँक चल्यो। म केही नभनी फुत्त उनको अफिसबाट बाहिर निस्कें। भोलिपल्ट पदबाट राजीनामा गरें।

कुनै पार्टी, समारोहमा भेट हुनु त स्वाभाविक थियो । शिष्टाचारका सामान्य ‘हाई हेलो’ त कहिले बन्द भएन । तर, हामी दुवैको सम्बन्धको गाँठो भने फुस्की सकेको थियो । साविकको ठाउँमा मस्जिद विस्तार हुने भएपछि उनको अफिस नयाँ ठाउँमा सन्यो । नयाँ अफिसमा भने म बेलाबखत जाने गर्थै । आखिर त्यहाँ सबै साथीभाइ थिए र हवाई टिकट बनाउने ठाउँ पनि त्यही नै थियो । हाम्रो चुँडिएको तार फेरि जोडिन लागेको थियो । तर, त्यही बेला नेकोन एयरको एओ जहाज पोखराबाट काठमाडौं आउँदा दहचोकको डाँडामा ठोक्कियो र पी पी दाइको इहलीला समाप्त भयो ।

उनी दुर्घटनामा परेको समाचार यति आकस्मिक र दुःखदायी थियो कि मैले त्यसलाई तत्काल स्वीकार्न सकिन । त्यो खबर अवास्तविक र भूटो होस भन्ने कामना गरिरहै । तर त्यो बज्रपात सत्य थियो ।

उनी यसरी अनायासै विलिन भएपछि उनीसँग गाँसिएका अनेकन् प्रसङ्गहरू स्मृतिपटलमा अनेक बार दोहोरिए । पी पी दाइ तल्लो तहबाट आफै परिश्रमका भरमा माथि उठेका मानिस थिए । जसले पर्यटन व्यवसायको विकासमा धेरै काम गरेका थिए र जसमा धेरै गर्ने सम्भावना अझै बाँकी थियो ।

◆◆◆

गुनासो त ईश्वरसँग पो छ

विजय कुमार

पत्रकार

“ समय नलिईकन म कसैको घरमा पुगेको
ऐकर्ड नै नहोला । पी पी त्यस्ता अपवाद
मध्ये पर्नु हुन्थ्यो जसलाई भेटन म बिना
कुनै पूर्व सूचना टुपलुक्कै देखा पर्दथि । ”

धेरै सम्भनाहरू छन् । खै कहाँबाट सुरु गरूँ ? दाइलाई सम्भदा मन भावुक भएर आउछ । यसै भन्न सकिदन पी पी दाइलाई पहिलो पटक कहाँ भेटे कुन्नि । यस्तो लाग्छ पी पी दाइ मेरो जीवनमा सधै हुनुहुन्थ्यो । मस्तिष्कमा अलि जोड दिएर सोच्दै जाँदा सम्भना आउँछ उहाँलाई मैले प्रथमपटक किशुनजी बस्ने कुपण्डोलको छिंडीकोठामा देखेको थिए । पहिलो भेटमा नै मलाई तिमी भनेर बोलाउने बिरलै मानिस उहाँ हुनुभयो । ती एक दलीय पंचायत व्यवस्थाका दिनहरू थिए । पी पी आफै दल बिशेषको कार्यकर्ता वा नेता नभएता पनि वहाँको आस्था पारदर्शी मनले प्रजातन्त्रपट्टि थियो । एक व्यवसायिकका नाताले दरवारमा लागेका मानिसहरू सँगपनि वहाको उठवस थियो । तर, उहाँले कहिल्यै पनि आफ्नो आस्था लुकाएर व्यवहार गरेको मलाई सम्भना छैन । कुमार खड्ग विक्रम शाहसँग पी पी दाइको एक दुई छलफलमा म पनि उपस्थित हुने संयोग परेको थियो । कुमार खड्ग विक्रम शाह आफू राजाको ज्वाइ भएपनि भापाको प्रजातान्त्रिक पृष्ठभूमिबाट आएका प्रजापति प्रसाईलाई बडो मनपराउँथे । ती दिनहरूमा पंचायत विरुद्ध संघर्षरत काँग्रेसीहरू तन्नम टाट हालतमा हुने गर्दथे । दुःख र अभावका ती दिनहरूमा पी पी दाइले प्रजातन्त्रवादी कार्यकर्ताहरूलाई यथाशक्य सहयोग गर्नु भएको थियो भन्ने कुरा मलाई भन्दा त्यस बेलाका राजनीतिक मानिसहरूलाई बढी थाहा होला ।

प्रजातान्त्रिक आन्दोलनको पृष्ठभूमिमा त्यस बेला घण्टाघरको छेउमा मस्तिष्कको ढोकामा रहेको पी पी दाइको कार्यालयबाट नै देश बिदेशमा पठाइने सवेदनशील पत्र, समाचार र सूचना सम्प्रेषित हुने गर्दथ्यो । व्यवस्था बिरोधी कामका निम्ति आफ्नो कार्यालयको उपयोग गर्न दिनु तत्कालीन

परिस्थितिमा ठूलो जोखीमको काम थियो । पी पी प्रसाईं कुनै ठूला क्रान्तिकारी हुनुहुन्थ्यो भन्ने दाबी मेरो होइन । मरीसके पछि मानिसहरूलाई महानताको दोसल्ला ओढाउने कुरामा मेरो कुनै विश्वास छैन । मैले यतिमात्रै भन्न खोजेको हुँ - प्रजापति प्रसाईंको मौलिक व्यक्तित्व र व्यवहार नै एक डेमोक्रेटिको थियो । उहाँको आचरण पनि त्यसै अनुरूप थियो । पी पी प्रायः सानो र नरम स्वरमा बोल्नुहुन्थ्यो । तर उहाँ आन्तरिक रूपमा उहाँ दृढ व्यक्तित्वका हुनुहुन्थ्यो । आफनै संकल्प र मेहनतबाट बन्नु भएका सेल्फ मेड म्यान । मसँग एकदिन भन्नु भएको थियो : अन्तरजातीय विवाह भयो । सुरुमा परिवारले त्यति पचाए जस्तो लागेन । तर म पनि कसैको मुख नहेरी, घरबाट केही नलिई आफनै बाहुबलबाट केही गरेर देखाउने संकल्पसाथ जीवन सुरु गरेको मानिस हुँ । पी पी कुनै विशाल कारोबारका मालिक हुनुहुन्थ्यो । न त पी पी ले चाडै धनी बन्ने धन्यामा नै कुनै रुची देखाउनु भयो । आफनो मेहनत, इमान्दारी र कुशल व्यवहारका कारण उहाँ नेपाली पर्यटन उद्योगको हस्तीहरूका एक आधारस्तम्भ बन्नु भयो भन्दा अतिशयोक्ति नहोला । अतिथि सत्कार, बिनम्रता, इमान्दारी र मेहनत पर्यटन उद्योगको सफलताका निम्नित आधारभूत गुण हुन् । प्रजापति प्रसाईं यी सबै गुणहरूको जीवन्त प्रतिमूर्ती हुनुहुन्थ्यो ।

नेपाली पर्यटन उद्योग आफनो शैशवकालमा रहेका बेला त्यसलाई हुर्काउने काममा पी पी को योगदानको तारीफगर्न कसैले पनि हिचकिचाउने ठाउ छैन । यो कुरा मलाई भन्दा पर्यटन क्षेत्रका र बिशेषत नेपाली पर्यटन उद्योगको जग बसाउने सबैलाई बढी थाह होला । अघि नै भनें पी पी कुनै ठूलो महत्वाकाङ्क्षा बोकेको विशाल कारोबारी हुनुहुन्थ्यो । न त उहाँमा यस्तो कुनै महत्वाकाङ्क्षा नै थियो । नटराज ट्राभल्सको कारोबार त्यति ठूलो नभएता पनि पी पी दाइको हृदय चाही आकाश जत्तिकै विशाल थियो । सहयोगका निम्नि ढोकामा आएका मानिसहरूलाई प्राय खाली हात नर्फकाउने पी पी दाइको बानी नै थियो ।

मेरो पी पी दाइ एक असल मानिस हुनुहुन्थ्यो । हिजै जस्तो लाग्छ घण्टाघर मस्जिदको ढोकामा रहेको वहाको अफिसमा बसेर मुस्लिम रेष्टुराँवाट मगाएको मासु र रोटी खाएको । दाइलाई रुमाली रोटी र मटन करी खुब मनपर्ने । कहिले कहीं च्युरा र भटमास-लसुन खान्थ्यौं हामीहरू । पी पी दाइ बाहिरबाट हेर्दा सुटेट बुटेड देखिए पनि उहाँको मन पुरै गाउँले थियो । प्रकृतिमा रमाउने सामान्य नेपाली गाउँले । गाउँले खानपीन गर्न औथी रुचाउने । कहिलेकाही अचानक फोन गरेर हाम्रो घर आउने । खानामा मलाई केही नबनाउनु भन्ने । तर साग र अचार चाही नछुटोस है पनि भन्ने । दाइ आएको दिन घरै उज्ज्यालो लाग्यो हामीलाई ।

सुषमा र मेरो निम्नि पी पी दाइ शीतल छहारीदिने विवाह बटबृक्ष हुनुहुन्थ्यो । तिमीहरू पीर नगर्नु, म छू है भन्नु हुन्थ्यो । हाम्रा निम्नि दाइको त्यो बचन अद्भुत आत्मविश्वासको स्रोत थियो । सुषमा (अभिनेत्री अुंशुमाला शाहीका नामले बढी परिचित) र मेरो विवाह अन्तरजातीय प्रेम विवाह मात्र थिएन । अपितु पडितहरूले हाम्रो चिना हेरेर भनेका थिए, यो विवाह भयो भने तत्कालै मेरो परिवारका बरिष्ठ सदस्यहरूलाई अनिष्ट हुनेछ । अत विवाह गर्ने नै हो भने उपाय स्वरूप

घरको परिवारका कुनै पनि सदस्य नगइकन बिवाह मण्डप समेत नबनाएर मालामात्र लगाएर भित्याउनु पर्नेछ । पांडितहरूले यस्तो निराशाजनक अवस्था सिर्जना गरि दिएको बेला मेरो बिवाहमा अभिभावकको भूमिका निर्वाहगर्न पी पी दाइ र किशुनजी अधिसरे । पी पी दाइ कै मोटरमा मित्र किशोर नेपालले किशुनजीलाई फर्पिङ्गको शेषनारायण मन्दिरमा ल्याए । त्यसरी मेरो बिवाह सम्पन्न भएको थियो । दमन दाइ पनि आउनु भएको थियो बिवाहमा । भोलिपल्ट तत्कालीन तारा गाउँ होटेलमा भएको रिसेप्सनमा पनि पी पी दाइले नै अभिभावकत्व ग्रहण गर्नु भएको थियो । बिवाहको एक वर्ष पुगेको अवसरमा हामीले त्यही ठाउमा सानो जमघट गरेका थियौ । त्यहाँ पनि हाम्रा प्रमुख अतिथि पी पी दाइ नै हुनुहुन्थ्यो । हाम्रो निम्नि सुख वा दुखको कुनै पनि अवसर यस्तो आएन जहा पी पी दाइको उपस्थिति नरहेको होस । मेरो अत्यन्तै सीमित मानिसहरू सित उठबस गर्ने बानी छ । समय नलिइकन म कसैको घरमा पुगेको रेकर्ड नै नहोला । पी पी त्यस्ता अपवाद मध्ये पर्नु हुन्थ्यो जसलाई भेटन म बिना कुनै पूर्व सूचना दुपलुक्कै देखा पर्दथे । उहाँको हृदयको ढोका मेरो निम्नि चौबिसै घण्टा खुला रहन्छ भन्ने विश्वास थियो मलाई ।

मेरा यस्ता पी पी दाइ एकदिन अचानक नै आकाशमा हराउनु भयो । आकाशबाट चम्किलो तारा भरे भै कुन्नी कता हो बिलाउनु भयो । केही नभनी कुनै संकेत नगरी बडो ठूलो धोका दिएर पी पी दाइ जानु भयो । मैले जीवनमा पी पी दाइ सँग कहिले कुनै गुनासो गरिन । गुनासो गर्ने ठाउ पनि थिएन । तर अचानक कुनै संकेत समेत नगरी पी पी जसरी जानु भयो मेरो मनमा वहाँप्रति भएको एक मात्र गुनासो यही हो । यो गुनासो म मा हमेसा रहनेछ ।

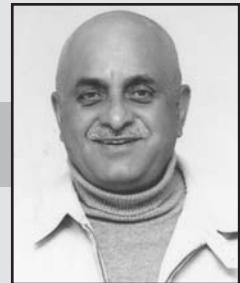
यी पक्षितहरू लेख्दा मेरो मन भावुक भएर आएको छ । खासमा मेरो गुनासो त पी पी दाइसँग भन्दा पनि भगवान सँग हो । उ नै लिन आएपछि बिचरा पी पी दाइ के पो गर्न सक्नुहुन्थ्यो र ? पी पी दाइको अवशानपछि मैले नटराज भित्र पस्नै छाडी दिए । अरू केही कारण होइन । आफूलाई त्यस्तो माया गर्ने बिष्णु दाइ त्यही छन् भाउजु हुनु हुन्छ ,शिखर, शिखा छन् । तर मेरो मन नै उचाटियो । अब एक दिन जान्छु भाउजु , शिखर र शिखा सँग लामो बेमतलबको कुराहरू गरेर त्यसै समय बिताउछु जसरी पी पी दाइ सँग बिताउने गर्दथे ।

पी पी दाइ र मेरो बीचमा कुनै पनि कुराको समानता थिएन । दाइ टाइम टेवुलमा चल्ने र नम्र व्यवसायी, म मनमौजी र सनकी पत्रकार । दाइ पर्यटन क्षेत्रमा, म टेलिभिजन पत्रकारितामा । दाइले कहिले कुनै पनि क्षण टेलिभिजनमा आफूलाई वा अरू कसैलाई यस्तो उस्तो गरी दे भन्ने बचनको त कुरै छाडौं, संकेतसम्म गर्नु भएन । पी पी दाइले गर्दा नै मैले र सुषमाले टेलिभिजन इतिहासमा मै सर्वाधिक सम्मानित समाचारदाता वाल्टर क्रन्काइट (जसलाई अमेरिकामा द मोस्ट ट्रस्टेड मेन अफ अमेरिकाको उपाधि प्राप्त छ) सँग एक अविस्मरणीय साँझ बिताउने मौका पायौ । वाल्टर क्रन्काइट आफनी पत्नी बेट्टीसँग नेपालको नितान्त निजी भ्रमणमा आएका थिए । उनको भ्रमण व्यवस्थापन नटराज ट्राभल्स मार्फत भएको थियो । एक दिन पी पी दाइले फोन गरेर सोधनुभयो, बिजय यो वाल्टर क्रन्काइट भनेको को हो ? अमेरिकन एम्बेसीले चार पटक

यसको भ्रमण व्यवस्था बारे सोधी सक्यो । मैले अलि भोकिएर त्यसो भए तपाईंहरु आफै किन सबै भ्रमण व्यवस्था मिलाउनु हुन् ? भनेर जवाफ पनि दिए । तर उनीहरूले उत्तर दिए - हामी चाहेर पनि त्यसो गर्न सक्दैनौ । बाल्टरलाई आफनो निजी भ्रमणमा हामीले हस्तक्षेप गरेको बिल्कुलै मन पर्दैन । शायद तपाइलाई थाहा छैन वाल्टर कन्काइट को हुनु हुन्छ । बरु मौका पाए हाम्रो राजदूतले पनि भेट्ने इच्छा गर्नु भएको छ । सहयोग गरी दिनु होला ।

वाल्टर र बेट्टी कन्काइटको सम्मानमा पी पी दाइले भव्य डिनर दिनु भयो याक एण्ड यतिमा । किशुनजी, दाइ, भाउजु, म सुषमा र तत्कालीन अमेरिकी राजदुत जुलीया च्याङ थियौ । वाल्टर लाई भेट्ने मौका पाएकोमा च्याङ यति दंग थिइन् बयान गरेर साध्य छैन । पी पी दाइ भने सदा भै शान्त र नम्र मुद्रामा मुसुमुसु हाँसी रहनु भएको थियो ।

◆◆◆

एकिलनु कहाँ सजिलो हुन्छ र ?

विष्णु प्रसाई

स्तम्भकार / पर्यटन व्यवसायी

“ जुनसुकै परिवारमा पनि एउटा जेनेरेसनमा
एकजनाले निकै प्रगति गरेको हुन्छ । उसले परिवारका
सबैलाई साथ दिएको हुन्छ र सहयोग गरेको हुन्छ ।
यस्तै थियो प्रजा हाम्रो परिवारमा । ”

विशाल वटवृक्षको महत्व त्यतिबेला मात्रै थाहा हुन्छ जब त्यो वटवृक्ष ढल्छ । यो शाश्वत सत्यका बारे धेरैले समयमा सोचेका हुँदैनन । मेरो हकमा पनि त्यस्तै भयो । प्रजा दुर्घटनामा परेर नवितेसम्म लाग्यो जीवन सहज छ । यस्तै हो । प्रजा र म त सधैंका भाइ साथी हौं । त्यस्तै मात्र सम्झन्थे म । अन्तिम समयसम्म पनि हामी भगडा गर्थ्यौं । हाम्रो भगडामा पनि स्नेह हुन्थ्यो । हुनपनि सात वर्षको उमेरदेखि कहिल्यै छुट्टै बसिएन । हामी दुईको जोडीलाई एकैचोटी छुटचाई दिए भगवानले । यो तेह वर्ष छुट्टैको अवधि पहिलो वर्ष जस्तो लाग्छ । उ पो अनन्तको यात्रामा हिंड्यो त । मेरो जीवन त निरश र खल्लो भइ त हाल्यो । अझै मन सम्हालिन निकै गाहो पर्दछ । कुनै अफठचारो परिस्थितिमा भरसक सम्हालिन कोसिस गरिन्छ । नसकदा कतै एकान्तमा बसेर एकलै रुन मन लाग्छ । अब त थाह भै सक्यो, यो पीडा जिन्दगी भरिका लागि हो । यस्तै भइरहन्छ ... ।

हामी दुईमहिना मात्र फरकले दाजु भाइ हौं । उ माइलाको छोरा साईंला र म कान्छाको छोरा जेठा । उ मलाई ठूले भन्ने गर्थ्यौं । म साईंलो भन्थ्यै । हाम्रा धेरै नामहरू छन् । के-के हुन् ? के-के ? आठ क्लास सम्म स्कुलमा सँगसँगै तर, बस्ने घर बेगला बेगलै । त्यस पछि त (पहाडको ठाउँ) एउटै ओछचान । आठमा म फेल भएर त्यही क्लासमा बस्नु पन्यो । प्रजा पास भएर माथिल्लो क्लासमा गए । हामी घरमा एक साथ र स्कुलमा बेगला बेगलै भयौं । दिउँसो छुट्टीको समयमा हामी सँगै हुन्थ्यौं । हामी नरिवल र मिश्री मिसाएर खान्थ्यौं । हाम्रो मज्जा भनेको त्यही

थियो । अल्लारे उमेरमा हामी विशेष खर्च गर्दथयौं बिंडीमा, सुर्तीमा, उसिनेको कुखुराको फुलमा । महिनामा करिब दुई पटक लुकेर दुई रूपैयाँको कुखुरा बनाउन लगाउँथ्यौं र आधा आधा खान्थयौं । कहिले काहिँ आधा आधा गर्दा घटी बढी भयो भनेर भगडा पनि गथ्यौं । कहिलेकाहिँ कुखुरा खोरमा हाम्रो भतिजाले पनि साथ दिन्थ्यो । जसले लामो समयसम्म नटराजमा हामीलाई साथ पनि दियो ।

जुनसुकै परिवारमा पनि एउटा जेनेरेसनमा एकजनाले निकै प्रगति गरेको हुन्छ । उसले परिवारका सबैलाई साथ दिएको हुन्छ र सहयोग गरेको हुन्छ । यस्तै थियो प्रजा हाम्रो परिवारमा । हाम्रा चारभाइ बुबाहरूमा मेरो बुवा निकै सम्पन्न र व्यवहारिक हुनुहुन्थ्यो । जीवनमा पहिलो पटक प्रजालाई र मलाई उहाँले नै घडी किनिदिनु भएको थियो । मेरो माईला बुबाको सात भाइ छोरा भएकाले एकजनालाई मात्र दिन पनि मिल्ने थिएन । पढे लेखेको र जान्ने सुन्ने भएकाले बुबाले प्रजालाई घडी किनिदिनु भएको थियो ।

हाम्रो दोस्रो जेनेरेसनमा हामी चार भाइ बाबुका सबै छोराहरूमा प्रजामा मात्रै उच्च कोटीको गुण देखियो । म आफैं पनि कमजोर थिएन । तर उसको व्यवहार र मायाले मलाई पट्कै उसँग छुट्टिएर बस्न मन लागेन । छुट्टिना साथ मलाई एकलो भएको महसुस हुन्छ भन्ने मैले बुझिसकेको थिएँ । कुनै कुनै कुराहरूमा सायद उसलाई पनि त्यही महसुस हुन्थ्यो भन्ने पछि थाहा भयो ।

सम्पन्न हुन मेरो बाबुले निकै संघर्ष गर्नु भएको थियो, सायद यो कुरा प्रजाले सिक्यो होला । मैले चाहिँ सिकिनछु । पैसाको आवश्यकता पर्दा एक खबरमा बुवा पैसा पठाई दिनु हुन्थ्यो । जब नटराज सुरुभयो र दुःख गरेर भएपनि पैसा आफै कमाउनु पर्द्ध भन्ने प्रजाले महसुस गरायो अनि मात्र दुःख गर्नु पर्द्ध भन्ने मलाई महसुस भयो । पहाडमा हुँदा त दुःख गरेकै हो । कोदाको ढिङ्डो र खोले, मकैको च्याँखला देखी मसिनो चामलको भात सम्म खाएकै हो । सम्पन्न परिवार जस्तै मिष्ठान्न भोजन पनि गरेकै हो । नटराजमा पहिला त निकै दुखहरू भोगियो । छोरो काम गर्न थाल्यो भनेर बाबुले खर्च नपठाउने । नटराज उक्सदै थियो । कहिले काहिँ एक प्लेट मम ल्याएर दाजु, भाइ र बुहारी ढेर खाइन्थ्यो । यो प्रजा र शारदाको विवाह पछिको कुरा हो । विवाह अघि कमलाक्षी टिप टप माथि बस्दा सम्म त हामी दाजु भाइ एउटै ठूलो भुक्के ओछचानमा सँगै लड्थ्यौं ।

निकै दुःख गरिएछ नटराजमा । प्रजाले चाहे जस्तो र उसले सोचे जस्तो सहुलियत हामीले त्यस बेला पाउन सकेनौं । सरकारी बैंक एनआईडीसी हाम्रो लागि थिएन । त्यस ताका दश बाह्वटा ट्राभल एजेन्सी र दुई तिनवटा कम्पनीका २०० भन्दा बढी गाडीहरू थिए । यी ती कम्पनीका आवश्यकता भन्दा बढी थिए । तर, हामीलाई आवश्यक त्यस्ता सुविधा केही थिएन । डबल डबल पैसा तिरेर पनि काम चलाउनु पर्थ्यो । हामीले कतैबाट पनि साथ पाएनौं । तरपनि प्रजाको नेतृत्वमा नटराज देशको सर्वाधिक महत्वपूर्ण पर्यटन व्यवसायी संस्थाका रूपमा स्थापित भयो । यसका

कर्मचारी संख्या नै ११८ जना पुगे । धेरै मानिसको अन्नदाता संस्थाका रूपमा अझ धेरै गर्नु थियो र हामी गर्दै पनि थियाँ । तर, अचानक भूइँचालो आयो । तर, प्रजाले खम्बा दहो हाली दिएकाले आज उसको अनुपस्थितिको तेहवर्ष पछि पनि नटराजको साख जस्ताको तस्तै छ । त्यो वटवृक्षको छाँयाबाट हामीले अझै छहारी पाइरहेका छौं ।

हामी छुट्टिनु दुई महिना अधि कर्ण दाइको निम्तोमा वुढानीलकण्ठको पार्क भिलेज कम्पाउन्ड भित्र असार पन्धमा रोपाई गरेर रमाइलो गरेको थियाँ । धेरै पर्यटन व्यवसायी मित्रहरूको ठूलो जमघट थियो । शायद त्यो नै प्राय सबैको प्रजासँगको अन्तिम भेट भए जस्तो लाग्छ । मदनकृष्ण र हरिवंश भाइहरू अहिले पनि भेट भएको बेला त्यही सम्भन्ना कोतर्धन । दिनभर रमाइलो गरेर हामी साँझ हिलाम्मे घर फर्किएका थियाँ । मसिरमा सम्भन्ना स्वरूप कर्णदाइले प्रजाले रोपेको धानका गेडाहरू पठाईदिनु भएको थियो ।

शुरुमा त महसुस नै गर्न सकिएन प्रजा निकै अग्लो, भागिएको वटवृक्ष रहेछ । कस्तूरी मृगले आफ्नो नाभीमा रहेको कस्तूरीको गन्ध नै थाह नपाइको जस्तो । उसलाई त सारा देशले माया गर्दै रहेछ । यो भन्दा मलाई अचम्म लागेको छ बाह वर्ष पछि प्रजाको नाममा एउटा स्मारिका निकाल्न लाग्दा मित्रहरूबाट प्राप्त सहयोग । उ जन जनको स्मृतिमा अहिले पनि बसेको रहेछ । उ नहुंदा म मात्र एकलो भएको होइन रहेछ । धेरै नेपालीले एकलोपन महसुस गरेका रहेछन् ।

◆◆◆

तस्वीरमा पी पी

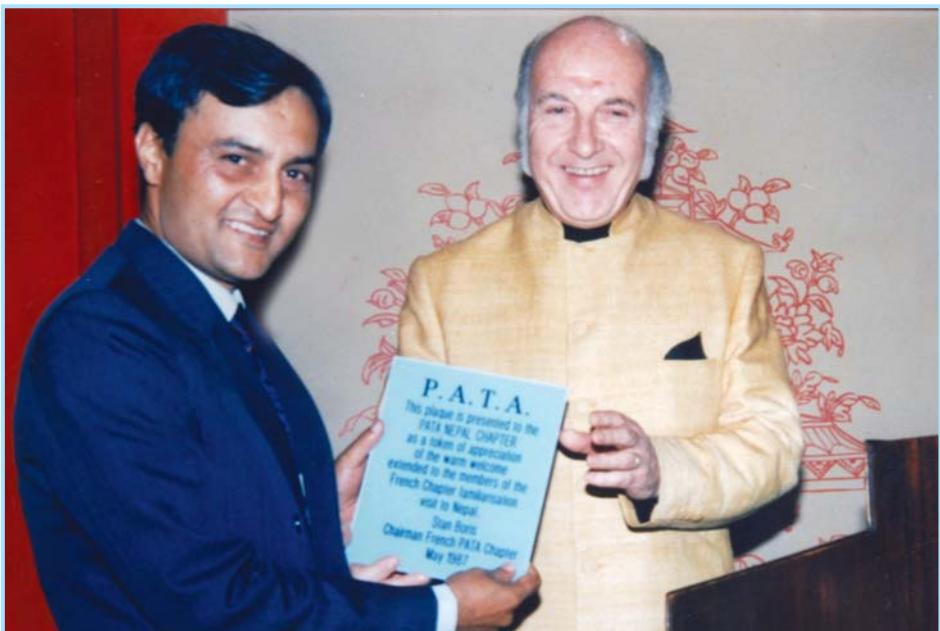
प्रजापति प्रसाईं

स्व. राजा वीरेन्द्रबाट सम्मान ग्रहण गर्दै

नेपाल भ्रमण वर्ष १९९८ को अवसरमा तत्कालीन युवराज दीपेन्द्रसँग परिचय गर्दै

पाटा फ्रेन्च च्याप्टरको सम्मान ग्रहण गर्दै

अष्ट्रेलियामा पाटा गोल्ड अवार्ड ग्रहण गर्दै

प्रथम सगरमाथा आरोही स्व. सर एडमण्ड हिलारी, साथमा पत्नी शारदा

सम्मान ग्रहण गर्दै

एक चियापान समारोहमा किसुनजीका साथ

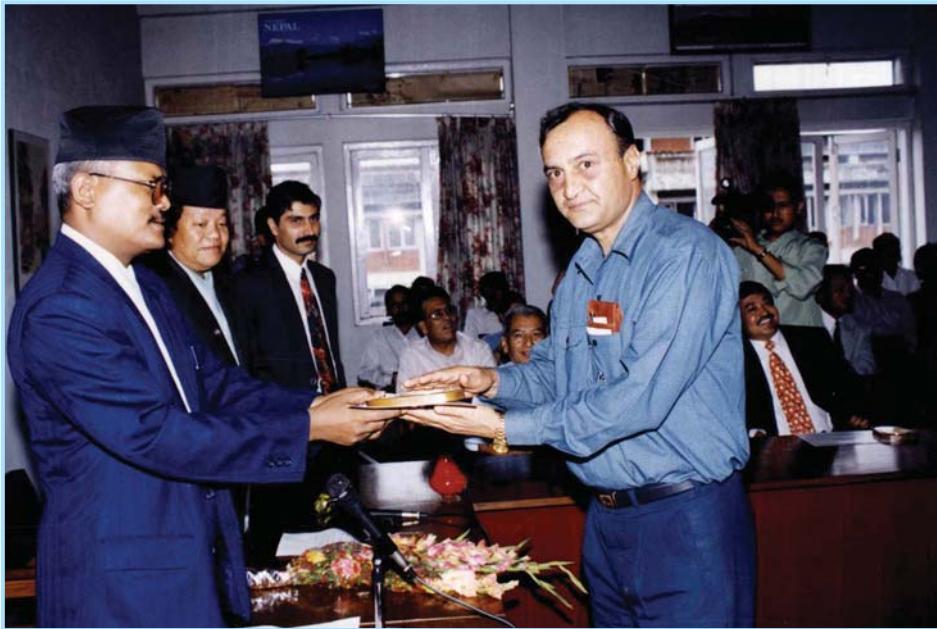

स्व. गिरिजाप्रसाद कोइरालाका साथ भलाकुसारी गर्दै

काँग्रेसका नेता पी.एल. सिंहका साथ

तत्कालीन पर्यटन मन्त्री विजयकुमार गच्छदार पी पीलाई हाइएस्ट अर्निङ अवार्ड प्रदान गर्दै

किसुनजीसँग सल्लाहमा व्यस्त

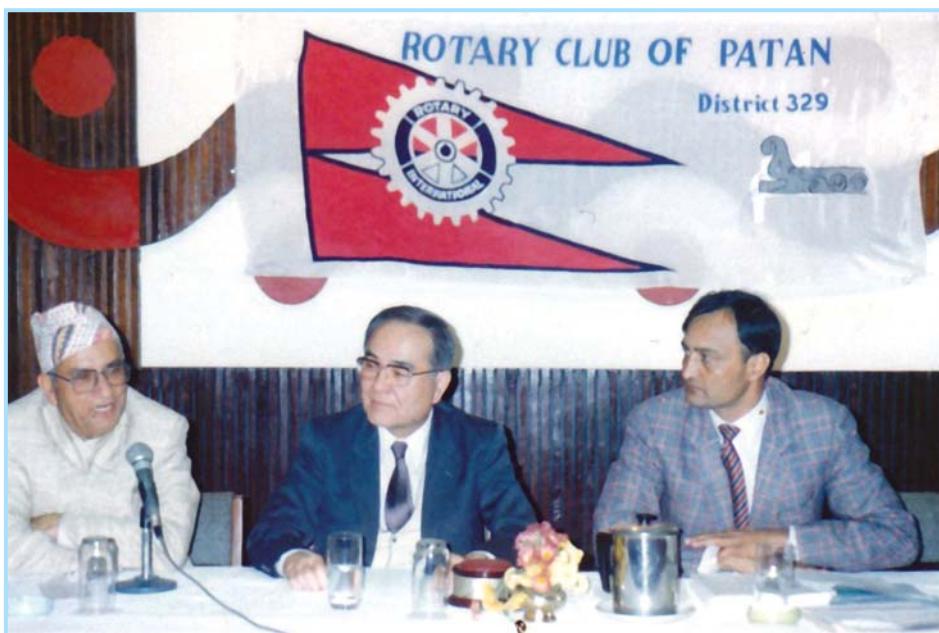
पर्यटन व्यवसायीहरूका साथमा

वाल्टर कल्काइटको सम्मानमा आयोजित रात्रिभोजमा

रोटरी क्लबको जिम्मेवारी ग्रहण गर्दै

रोटरी क्लब पाटनको कार्यक्रममा

हिमालयन उद्घार संघको कार्यक्रममा

विदेशी पर्यटक मित्रका साथ

रोटरी क्लब पाटनको पदस्थापन कार्यक्रम

सी.के. प्रसाईङ्को प्रथम वार्षिक पुण्यतिथिमा

पाटाको दक्षिण एसियाली बैठकमा

पाटा नेपालको एक कार्यक्रममा

कमलमणि दीक्षित र पी पी यूरोपमा

भारतीय पर्यटन व्यवसायी मित्रहरूका साथ

पाटा डेलिगेशनको स्वागत गर्दै

पर्यटकहरूको स्वागतमा

हिमालय उद्धार संघको कार्यालय अगाडि

नटराजद्वारा अन्नपूर्ण पहिलोको आरोहण व्यवस्थापन

दुई ठूला पर्यटन हस्ती

अभिन्न मित्रहरुका साथ

होटल ओबरेयमा पर्यटनसम्बन्धी छलफल

नटराज ट्रूस एण्ड ट्राभल्सको कार्यालय अगाडि

अन्नपूर्ण आरोहणको छलफलमा व्यस्त

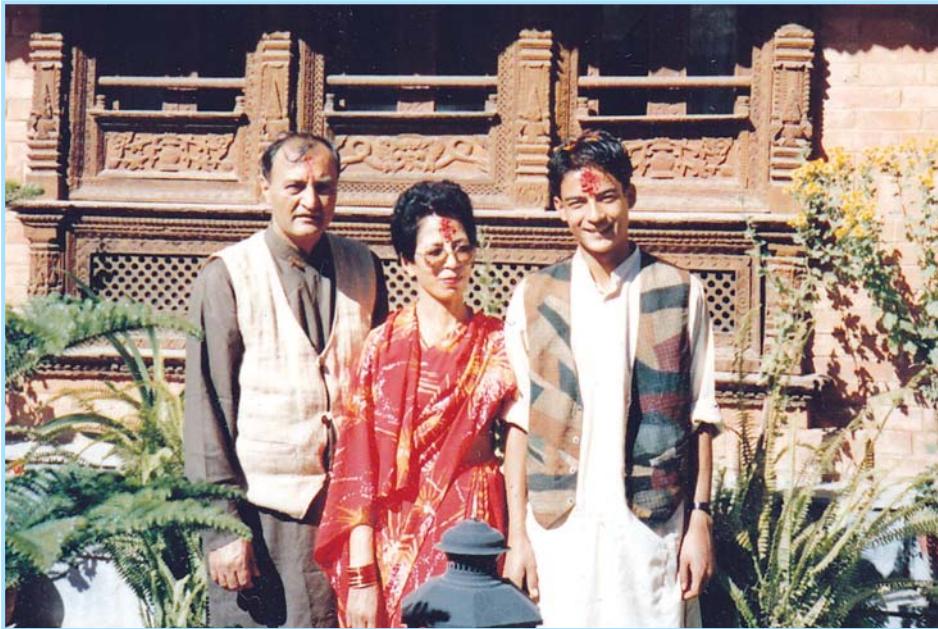
पिकनिक कार्यक्रममा पत्नी र अन्य साथीहरुका साथ

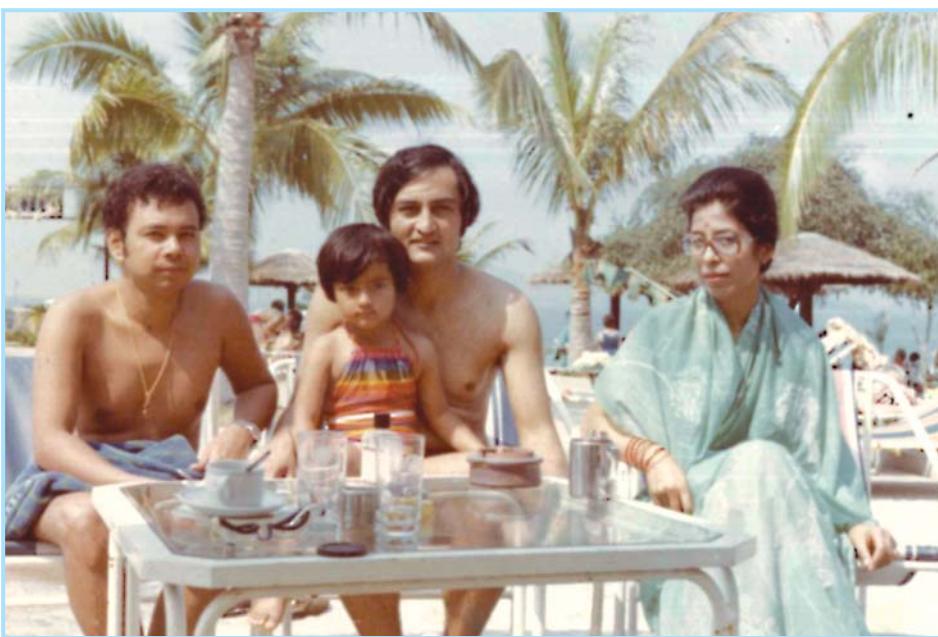
पत्नी शारदाका साथ

भाज्जाभाज्जी तथा छोरा शिस्वरका साथ

पत्नी शारदा तथा छोरा शिस्वरका साथ

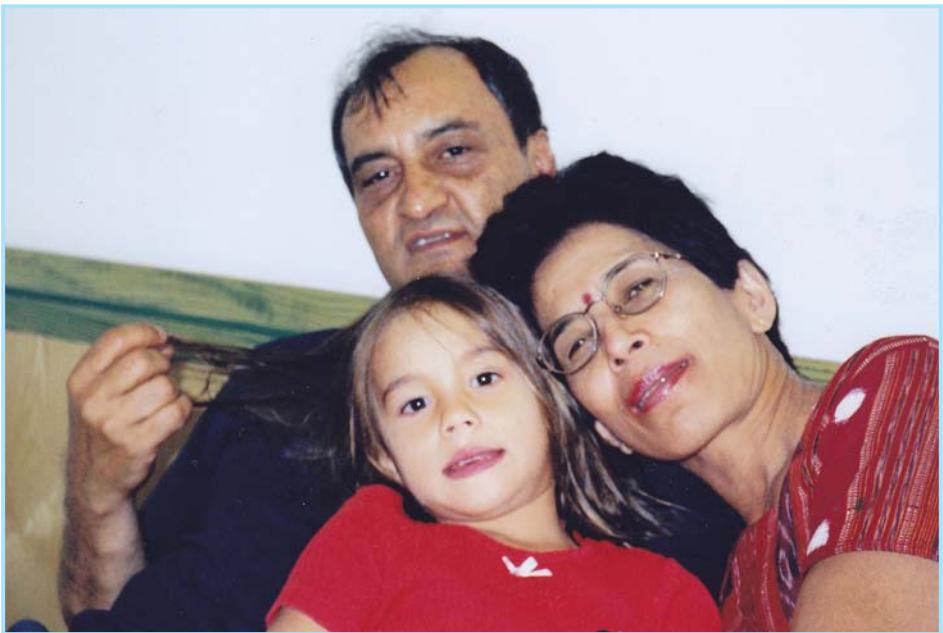
बैंककमा साथी मोहन स्वनाल, पत्नी शारदा र छोरी शिस्वाका साथ

पत्नी शारदा, छोरी शिस्ता र छोरा शिस्वरका साथ

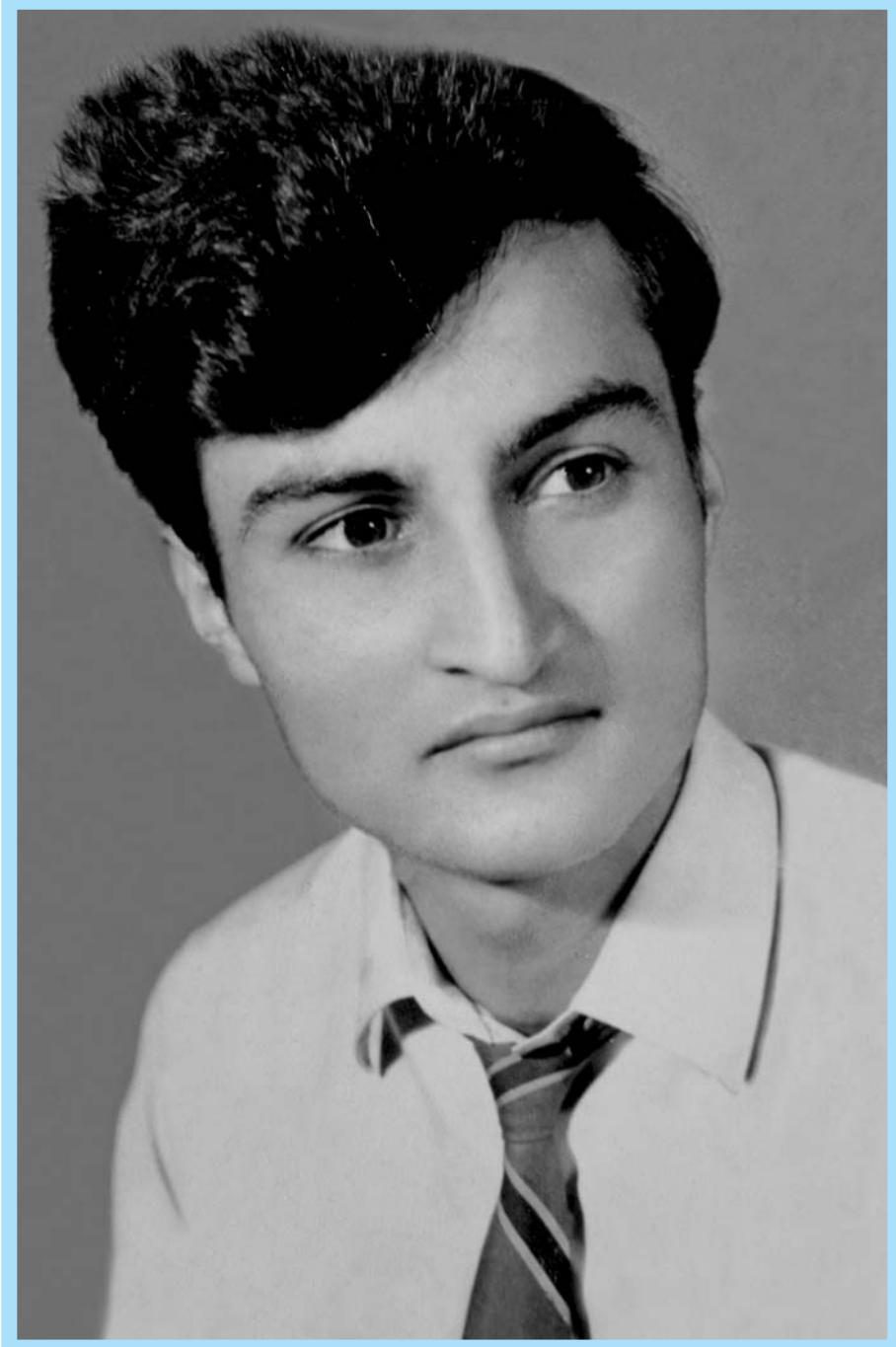
नटराजको तर्फबाट आयोजित पिकनिक कार्यक्रममा

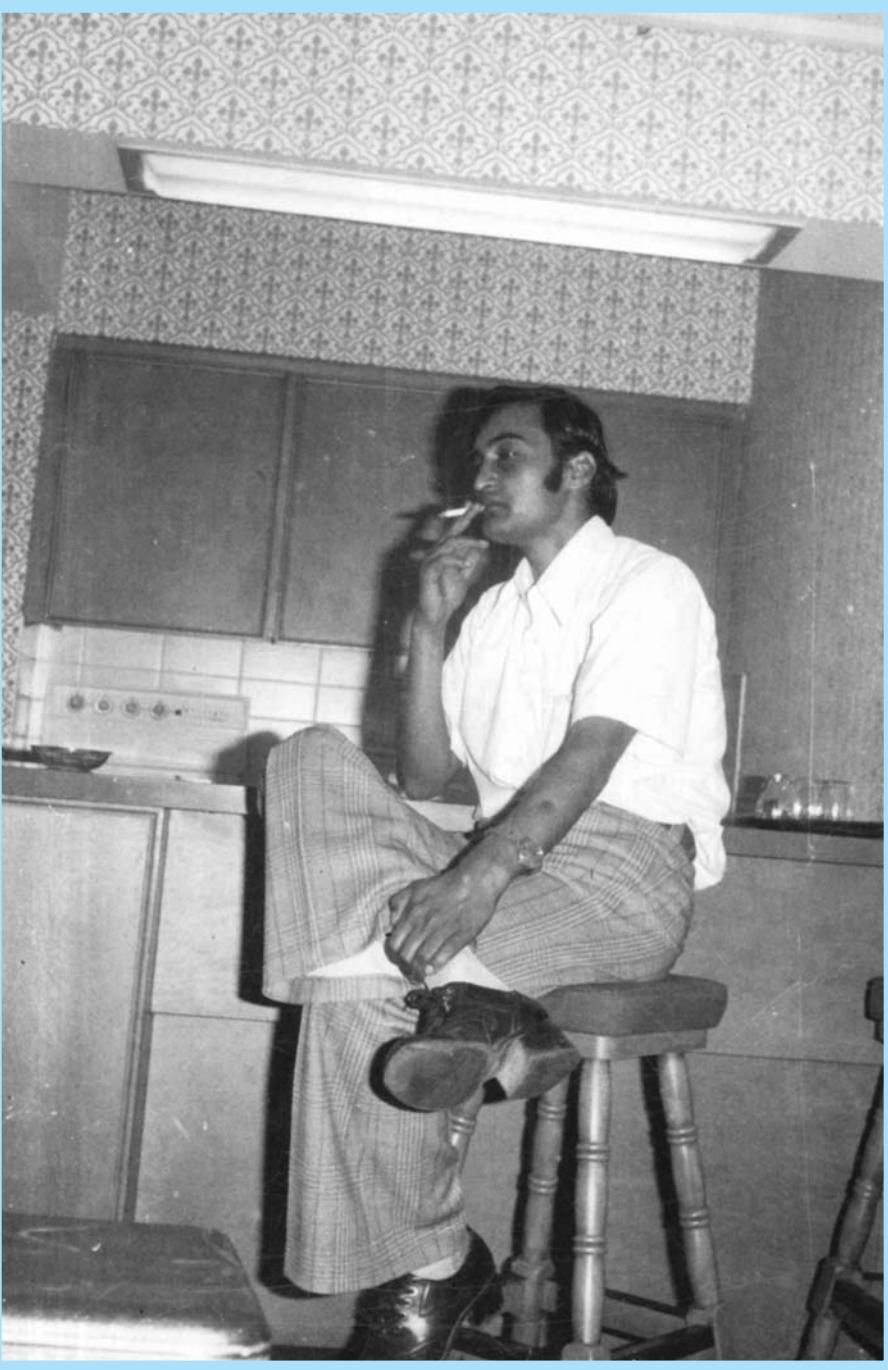
Wan-Yi Sweeting र पत्नीका साथ

कार्यालयको काममा व्यस्त

प्रजापति प्रसाई

चिन्तनको क्षण

Momentary & eternal

- Laxmi Devi Rajbhandari

क्षा क्ष क तय कबथ बलथतजष्लन
बदयगत जाज, बक ब उभयकयल
जभ धबक जगदभि, अयउबककष्यलवतभ
यिस्वष्लन, मममष्अबतभम बलम जबयम धयचपष्लन।

क्षत षक लयत तजभ तजभ कउबल
यच थमबयक तजबत नबततभयक,
यच तजभ नभयचष्मक छिलनभय यल
तजभभिकक बलम बनभिकक

तजभ यिस्वभ बलम मममष्अबतष्यल
कजयधभयमम लमस्वभय मष्मका
तजभ तयगअजष्लन तयगअज भहउचमककमम
नयस्वभक तजभ जभबयत बलम ष्लकउष्यमका
लयत तजभ नयतिभल दगत तजभ नमतिष्लन जभबयत
तजबत षक अजभयष्कजभम दथ यलभ बलम बाँी

तजभ मबथक बयभ लगदभयमम यच यलभ बलम बाँी,
यलभ षक चमभदभयमम लयत यच तजभ
लगदभय या थमबयक छिस्वभम
दगत जयध यलभ छिस्वभम।

व जगद्दभि चष्कछलना चयक तजभ मगकत
 तय ब नयमिभल कभततछलन यल जष्क उच्छभा
 तजभ उच्छकतछलम मभध ष्क कजयचत छिसभम
 चयच ष्टुक कउबचपभि,
 न्यम बदकयचदक ष्ट बकता
 ग्लष्ट्रगभ, अबच्छलन, तयगअजछलन जभबचत कष्मकत
 तजभ न्बलथ धष्टजछल तजभ उबअप या अबचम
 न्यम यिस्वभक तजभ स्वभमबलत दभबगतथ या
 अकउबककछ्यलबतभ जभबचतुक उगचाष्टथ
 बलम अबांकि दबअप कययल तय मभअयच
 जष्क अभमिकतछ्वि बतिभच धष्टज च्यबनलबलअभ
 उषअपछलन तजभ दभकता

क्ष्ल चभबष्टिथ भबअज यलभ या गक ष्क लयतजछलन
 दगत भिततभचक कजच्छद्दभिम यल धबतभच,
 तय नभचनभ ष्ट चभबष्टिशबतछ्यल
 लभष्टजभच नयमि लयच मष्कयलम
 भस्वभच बउअयउबलथ बलथयलभा
 तजभ धबस्वभक भस्वभच चयर्णि यल
 यल तजभ यअभबल दचभवकत
 तजभ यअभबल ष्टकभाँ
 चभबष्टक कभचभलभ बलम बत चभकता

PP: A blend of humanity and humility

“His story begins from the common ground that is grassroots and stepped up to highest echelon of the society.”

कृत भस्त्रभव्यथ कयअज्ञमतथ, गच्छबल यद्य चगचबी, भध जग्नबल दभष्लनक बचम अबउबदभि या भउबतजथ, पञ्चमलभकक, यिस्म बलम तज्जम्भ अबल कयभतज्जम्भक बज्जम्भस्म बक्तयगलमञ्चलन न्बक्तम्भव्यथ या अजबीभिलनभक उयकभम दथ तज्जम्भ भलस्वच्ययलभलतका

एचबवबउबतछ एचबकबष, उयउगबिचथि बलम बामअतच्यलबतमथि पलयधल बक एए, धबक यलभ या कगअज जग्नबल दभष्लनक, धज्यकभ स्वच्यतगभ धबक जग्नबलष्टथ बलम जग्नष्टिथा ज्म यिस्म तय बज्जम्भ बलम ऐजत तज्जम्भ अजबीभिलनभक तज्जबत अयभ जष्क धबथा येच ज्ज, तज्जम्भ धबक उचयकउभव्यष्टथ, धयचप धबक अमलतचबी तय तज्जम्भ नययम षिम, न्मलभव्यकष्टथ धबक तज्जम्भ बज्ज या ज्लस्वभकत्तमलत, भमगअबतच्यल धबक तज्जम्भ पम्भ तय उचयन्नयमकक, अयगलमष्टथ धबक तज्जम्भ भक्तमलत या लबतच्यलबष्क बलम न्मव्यष्ट धबक अमलतचबी तय बमस्वबलअभमलत ज्ल उचयन्नयमककज्वभ अगतिगच्यमा जष्क भतज्जअबी अयमभक धभव्यम न्यचम चज्जयययगक तज्जबल ब लयचबीन्बल अबल तज्जलप यस्मभव्या

एचबवबउबतछ - तज्जम्भित्तम्भव्यबीन्भमलञ्चल या तज्जम्भ धयचम ष्क न्बक्तम्भव्य या तज्जम्भ उभयउभि एए धबक बदभि तय अयगबलम तज्जम्भ भयतच्यल या तज्जम्भ उभयउभि ज्म धबक चयक कयलन तज्जम्भ उभयउभि दगत बधिबथक धबक ऐचकत कयलन तज्जम्भ भत्रगबकिं ज्म लभस्मभव्य(भस्मभव्य बक्तउच्यभम) कउभअजबी उयकउच्यल येच ज्जकभी, दगत बधिबथक जमडिमम तज्जयकभ धज्य अयगभि दभ बज्जम्भस्मभव्यका

जष्क कतयथ दभन्नलक ायक तजभ अकायल नयगलम तजबत ष्क नयबककययतक बलम कतभउउभ
गउ तय जष्णजभकत भअजभयिल या तजभ कयअष्मतथ बधियक यियप्पलन दबउप तय तजयकभ कभतत्त्व
बलम कगचयगलम्प्लन लयकतबनिष्ठावाथि, जभ चभन्नभलभयबतभम तजभ यउउयतगलष्टथ बलम जयउभ य
ब धजयभि नभलभयबतत्त्वला

दययल यल झद्व वालभ, झद्वड बलम नयभध गउ ब चगचबीषिम या भकत ल्भउबीष्ट तजभ स्वर्णिनभ
या ब्लजयबष, त्ययबतजग मष्कतय्यत्त्व, एए धबक तजभ तजय्यम यगत या कभस्वभल कगचस्वष्ट्वलन कष्ट्विल
न्वयय्यत्त्वलन गउ मय्यलन बी यमम वयदक तय जभउ तजभ आकष्यि बलम बत तजभ ककभ तजभ
उगचकग्लन जष्क भमगअबतत्त्वल ष्ट ब काबी काअजय्यि धजभयभ जभ तजभल तबगनजत थयगलनभ
कतगमभलतक बातभय नयबमगबतत्त्वल भबउज थभवय तय ब जष्णजभय अबिकका

बतभय अकउभित्त्वलन तजभ क्लतभयभम्प्लतभ ष्ट व्यतक १५३० ष्ट द्ययभलमयब क्रहयाभिनभ ष्ट
क्रहजगजबलमबलमब, एए तययप जष्क ायकत द्यन कतभउ तय अकभ तय तजभ द्यन अष्टथ प्वतजबलमग
तय उगचकगभ जष्क जष्णजभय भमगअबतत्त्वला क्लबयत्त्वल ब षिम ष्ट तजभ आष्टथ धबक ब अजबाभि
धष्टज ष्टितभि पलयधभिनभ या बलथतजग्लन यच बलथयलमा यगत या अयगचकभ तजभयभ धबक लय
यियप्पलन दबउपा ग्लबककग्लन बक जभ धबक, जभ जबम तजभ कतयभलनतज बलम मभतभयभलबतत्त्वल
धष्टज धजष्टज जभ बातभम तजभ ग्लबल अजबाभिनभक तजबत आकभ दथा बलम धजभि जभ कतगमभम
बत क्लबयबकधबतत्त्व क्रहयाभिनभ, ीब्लजजबगच जभ धबक बद्भि तय ष्ट ब वयद तय कगकतब्ल जजकभी

जष्क ायकत वयद धबक ष्ट प्वतजबलमग त्ययस्वभक बलम त्यगचक धजभयभ जभ वय्यलमम बक ब
न्यमभकत थयगलन दयथा त्यजष्क ष्क बकिय धजभयभ जभ नभत जष्क धष्म, क्लबयमब, धययप्पलन ष्ट
तजभ ककभ अकउबलथा त्यगचक कमभमम तय द्य ष्ट तजभ दयियम या तजभ अयगउभि
ग्लमभयकतबलम्प्लन तजभ लभम बलम कअयउभ या तयगचक ष्ट तजभ अयगलतयथ बत तजबत तजभ
तजभय भकतबद्धिकजभम ल्वतयबव त्यगचक बलम त्ययस्वभक ष्ट न्जबलतबनजबचा

ीगउप बकिय कमभमम तय द्य ष्ट तजभय बस्वयगच बक ल्वतयबव धजष्टज धबक भकतबद्धिकजभम ष्ट
झद्वट दथीबतभ :या क्लबद्वजग छ्लबी मभअष्मभम तय भिवस्वभ तजभ दगकष्टभकक तधय थभवयक
वितभय ष्ट झद्वट बलम तजष्क यउउयतगलष्टथ धबक तवप्पल दथ तजभ अयगउभि एए बलम क्लबयमबा
क्ष्ट धबक ब यिलन कतयगननभि तय चमबउज धजबत ष्ट ष्क तयमबथ दगत एए बलम क्लबयमब ग्लमम
जबउउभला त्यभय भहउबलमभम तजभ त्ययस्वभी बलम तयगच दगकष्टभकक ायक तजभ त्ययस्वभी बनभलत
तय त्यभप्पलन क्रहयउबलथ, क्रहयउबलय क्रहयउबलथ बलम ब चमकययत ष्ट ल्वनबयपयता एचयाष्ट
बलम भहउबलकष्यल धबक लयत यलथि ायच उभयकयलबी न्बष्ट बयिलन धष्टज तजभष्ट दगकष्टभकक तज
अयगउभि भहउबलमभम तजभ कअयउभ या तयगचक ष्ट ल्भउबी भहउयियप्पलन लभध उचयतयबलम
बलम उचयतयत्त्वलन लभध मभकत्त्वलबतत्त्वलक अयलतय्यद्गत्त्वलन तय तजभ भउयलकथ बलम मभस्वभयुभलत
या तजभ अयगलतयथ एए जबम तजभ ष्टकष्टजत बलम मभकष्टलक जभ जबम दभमल धययप्पलन यल त

छल लभउबर्बिदगत यथा तजभ बतभागीबआजमभलत १४ कभउतभदभय, ज्ञदद्दा(त्मन्नइल छ्य त्रहयबकज०) ज्यधभस्मय, तर्षीतजष्क मबथ तजभ भककभलअम या ल्वतयबव या दभष्लन धबच बलम धमजियाछ्लन अबतमयज्ञलन तय भस्मयथ लभमय या तजभ अभिलतक धष्टज तजबत उभयकयलबर्बितयगअज ष्क अबयचयम तजयगनज एए ष्क लय नयचम धष्टज गक बलम कजबयमब जबक तबपभल तजभ दबअप कभवत नाष्वज्ञलन धबथ तय तजभ थयगलतभय नभलभयबतयल।

चमआबर्बिष्लन एए बलम जष्क अयलतयदगतयलक तय तजभ तयगचष्कन कभआतयच छल अबल दभ च्छाजतय कबष्म तजबत जभ धबक ब भिन्नभलम या तजभ छ्लमगकतयथा ज्म नबमभ कछ्ललष्टअबलत अयलतयदगतयलक तय तजष्क कभआतयच तर्षीतजभ बिकत मबथक या जष्क घिमा द्यभकभमक, जभबमछ्लन तजभ अरुउबलथ, जधबक बाष्पितमम तय स्वबचयगक यतजभय लबतयलबर्बिबलम छ्लतमयलबतयलबर्बिउयाभककयलबर्बिबलम कयअष्टबर्बिबककयअष्टबतयलक कगअज बक उजबविथबल च्मकअगभ बककयअष्टबतयल, लभउबर्बियगलतबछ्लभमयज्ञलन बककयअष्टबतयल, लभउबर्बिबककयअष्टबतयल या त्यबस्मभिब्नभलतक, एबउष्टाष्ट ब्कष्ट त्यगचष्कन ऋयनष्टतभभ, त्यबवलबयल, च्यतबचथ ऋगिद या एबतबल, ब्नभयज्ञबल क्यअष्मतथ या त्यबस्मभिब्नभलतक, एबयतलभयकजष्ज यथा तगबष्टिथ त्यगचष्कन एचयवभअत, लभउबर्बिबककयअष्टबतयल या त्यगच इउभयबतययक बयम तय लकभ ब भमधा

एए धबक ब नबल धष्टज नगतिषबचयगक उभयकयलबष्टिथ ज्म धबक बल छअयल या जगतबलष्टथ बलम जगतष्टिथ, बल छ्लकउष्टबतयल बलम बधिबथक ब आष्मभलम यथा तजयकभ छल लभममा ज्म धयगमि लभस्मय कभलम बलथयलभ धयय अकभ तय जाज भउतथ जबलमममा जष्क अयलतयदगतयल तय उभयउभि, कयअष्मतथ बलम यचनबलष्टाबतयलक कयअष्टबर्बियच उयष्टिष्टअबर्बिष्क कफभतज्ञलन छभबकगचबदभि बलम जबक भित बल ऊयज्ञलत जबयम तय ययनभतस नबलथ उभयउभि भस्मभल तयमबथ अरुभ गउ धष्टज तजभष्य कतयचयमक या जयध तजभ कगउउययत जभ उचयस्वष्मभम नबमभ ब जगनभ मषाभयभलअभ छल तजभष्य छ्स्मका ल्वतयबव छल ऊजबलतबनजबय धबक तजभ उयष्टिष्टअबर्बिजगद उबयतष्टअगवियथि मगचज्ञलन तजभ ब्लब ब्लमयबिल(ममकयअबतष्टउ उभयउभि) नयस्मभलत क्ष, ज्ञददण त्मभिह, बह, उजयलभ, अगलमक, तचबस्मभि, नभमतज्ञलन कउबअभ, भत बी धमयम उचयस्वष्मभम दथ एए जष्क अयलष्टकभलत बलम अयलतयदगतयल तय दभततमय भमगअबतयल बलम भमगअबतयल कथकतभ, छल उबयतष्टअगविय, ष्क स्मयथ नगअज बउउयभअष्टबतमम बलम चमभदभयभम दथ नबलथ दभलभाष्टज्ञल तयक छता छ्यलन नबलथ या जष्क अयलतयदगतयलक धमयम तय तजभ ब्लजयबह कअजययीबलम ऋयमिनभ, भमगअबतयल त्यगकत या तजभ एबतबल च्यतबचथ ऋगिद, प्लष्टज्ञल व्मअयलमबयथ कअजययीछल न्यमबस्मबय

ज्म धबक ब तयगम एबगीज्बयचष्क भायिध बलम कफभ या तजभ लबतयलबर्बिच्मअयललष्टयल ज्म च्मअमष्मभम यथ जष्क छभलकभ अयलतयदगतयल तय तजभ तयगचष्कन कभआतयच बलम तजभ कयअष्मत

बचम छिष्टाष्टन धजमल यलभ कतबचतक मभकअचष्टद्व्लन एए बक तजभचम छक नयचम तय तजभ नबल धजष्टु
अबललयत दभ मभकअचष्टमा व स्मचय कजउमि नबल धष्टज अयलस्वष्टउतष्टलक तय नबपम व मषाभचमलअम
दथ मयष्टन छ्ट'। ब्ल ष्टकउष्टबतष्टलबि उमचकयलब, जभ तयगअजभम छ्टमक ष्ट व उचयायगलम धबथा
व भिन्नभलम धजय जबक भित ययत उचष्टतक यच नभलभचबतष्टलक तय अयभा त्य कबथ तजभ भिबकत
जगष्टिथ बलम अफउबककष्टल धबक ष्टजभचमलतथि एए, तजभ तयगतज बलम व स्वष्टतगम एए छिस्मम
दथ बलम बल बककभत धजष्टअज भबकभम जष्टक धबथ ष्ट तजभ नययम बलम यच तजभ दबम तजभक ब
नयबउष्टगकथि बक लय यलभ अयगमि भस्मच जबस्मभा

एम्ब्रह्मः १

♦♦♦

I miss him

Ambica Shrestha
President, Dwarika's Hotel

“Neither gold nor diamond
ever accompany anyone.”

एषु धबक लयत यलथि ब चमबितष्यल दगत ब स्वमचथ नययम च्याष्मलम तयया ६ कवध जज नचयथ चयक
ब थयगलन नबल वगकत यगत या अयार्भिनभ धजय धबक छ्लतचयमगअभम तय गक दथ जष्क अयगकछ्ल त्भव
द्यबजबमगच एचबकबछ बलम धयचपभम छ्ल यगच त्यबस्वभिछ्लभलअथा ज्म धबक ब कयात कउयपभल, पछ्लम
जभबच्यतभम, च्याष्मलमथि बलम जयलभकत थयगलन नबला ज्म मष्म नबलथ यगतकतबलमछ्लन तजछ्लनका
ज्म जभउिभम उभयउभि बलम लभस्वभच दबउपभम बधबथ धजभल कयमयलभ आकभ तय जज यच
जभउि।

६ नष्कक जज।

तजभ तयगचष्क छ्लमगकतचथ जबक यिकत ब कतबधिबचत।

◆◆◆

A different cup of tea

Ashok Pokharel
President, NATO

“ *I remember him best,
for his daring to be
so different* ”

ीयलन दमायदम कजष्पजमच एचबकबाष बलम क्ष धयगमि दमअरकम बकत अचम्लमक क्ष पलभध जष्क बतजमचा न्वयधष्टन गउ, क्ष धयगमि कभम जज अयक तजभ तय तजभ धष्टज नथ यधल बतजमच धजभल तजभथ स्वष्कष्टभम भबअज यतजमच यच धजभल क्ष धबक उचास्तथ तय तबन बियलन तय कयभ तयगचा गलउतष्यल धजमचम णाए ग्लअभि धयगमि बकिय दभ उचमकमलता।

बँकत अयचधबचम तय तजभ भबचथि लष्लभतभकस क्ष वयष्टभम तजभ आकृथि दगकष्टभकक बक ब वयगचलभक्ष बउउचमलतष्टअभ, बलम भति तजभ गार्गीयचअभ या धजबत छ्त धबक छिपम तय दभ बचयगलम नष्वलतक तजभ छिपम या णाए ग्लअभि।

कजबलनजबभम ष्टतय दमअरष्टन तजभ ज्यलयचबचथ कभअचमतबचथ बत एब्ल ल्मउबि ऋजबउतभच, क्ष दमनबल नथ तचगम बककयअष्टबतष्यल धष्टज णाए एचबकबाष, तजभ नबला ब्त तजभक, जम धयगमि धजष्कउमच ब त्रगष्मत धयदम या बमस्वष्टअभ बलम कतभमच बल ऊउगकिष्वभ थयगलन बिम अयक अरकष्टतष्टन ब कमचष्यगक ष्टकतबपम यच दचभबअज या भतष्ट्रगभततभा ब्त यतजमच तजभक जम धयगमि उयकभ त्रगभकतष्यलक तजबत कभमम तय अरकम बक ष छिपम ब दयति अयक तजभ धष्मि दगिम थयलमभच, बलम धबक नगबव्यबलतभम तय नबपम यलभ धजय धबक लयत उचमउबचम कतबलभच बलम कतगततभय छिपम ब लयस्वष्टअभ यबचकबला।

कजगतिबलभयगकथि दमलभस्यभिलत ग्लअभि (तयभिचबतष्टन नभ बक क्ष भिबचलत तजभ चयउभक बलम कमलष्यच ष्टमगकतचथ ष्टगचम (उचयदष्टन बलम नबगलष्टन नथ बदष्टिष्टभक बक क्ष कयगलनजत तय ष्ट

नथ यधल छमलतष्टथ धष्टजष्टल तजभ तयगच्छक चबतभयलष्टथ या ल्भउबसि जभ धयगमि अबगतष्टयल
बलम अबवयभि धष्टज भत्रगर्भि भयस्वयच बक जभ कयगनजत तजभ यलभ तयगम नयवीयच जष्टक अजभयकज
तयगच्छक छ्लमगकतयथ - ष्ट'क दभततभयकमलता

च्यक तजभ द्यबचम च्यकक या ल्भउबर्कित्यगच्छक चबतभयलष्टथ तय तजभ नमनब नबचतक या
भाचयउभबल अबउष्टबकि एए ग्लअभि धयगमि नयस्वभ छ्ल बलम यगत मष्टकउभलकष्टन बमस्वष्टभम तय
तजयकभ धजय लमभमभम बलम कयगनजत ष्ट च्यक जाज बलम भिबस्वष्टन यतजभयक धभर्भि भलयगनज
बयिलभा

ब्ल ब तजभ धजभल नयष्टन बलबष्टकत तजभ भकतबद्धिकज्ञभलत धबक लयत यलथि लयत छ्ल स्वयनगभ
दगत, अयलक्ष्मभयभम मयधलच्छनजत भवलनभयगक तय यलभ'क यधल णतगच्य अबचमभय उचयकउभअत
जभ कतययम तर्भि बलम मबचभम तय दभ अयगलतभम बक ब अजकउष्टयल याच ल्भउबर्कित्यगच्छक
दथ यउयकष्टन तजभ भलतयथ ष्टतय तजभ नबचपभत दथ 'ष्टक बअजकउष्टि या नगिष्टलबतष्टलबकि
बत ब तजभ धजभल तजभ अयगलतयथ बलम तजभ नबचपभत धभयभ लयत चभबमथ याच कगअज उविथभयका

क्रयलस्वष्टलभम तजबत त्यगच इउभयबतययक बलम त्यबस्वभि ज्ञभलतक छ्ल ल्भउबर्किजयगमि ग्लअतष्टयल
बक कभउबचबतभ दगकष्टलभकक नयमभकि बलम तजबत तजभच्य चमबितष्टयलकज्ञउक धष्टज तजभष्ट उच्छ्लउष्ट
बलम अगकतयभयक धभयभ मष्टमभलतथि कतयगअतगच्यभम जभ उचयउयकभम बलम तजभल यागलमभम
तजभ ल्भउबर्भि ब्लककयअष्टबतयल या त्यगच इउभयबतययक, लयथ चमअयनलष्टभम बक तजभ मभाष्टलष्टष्टस्वय
स्वयष्टभम या तजभ ल्भउबर्भि त्यगच इउभयबतययक चबतभयलष्टथ

तजभ बष्ट ष्टलउभमलत धजष्टअज कय बद्यगउतथि भलमभम जष्टक बलम कय नबलथ यतजभय छ्लभक दगचलभम
तयबनष्टअबार्थि जयत छ्ल तजभ जभबचत या तजभ अयगलतयथ'क अयभिअतष्टस्वभ तयगच्छक द्यबकत, लयत द
दभअबगकभ धभ यिकत यलभ या यगच स्वभयथ यधल, दगत दभअबगकभ धभ यिकत यलभ या यगच नगिष्टष्टन
ज्ञिजतक बलम अजकउष्टयलका

तगष्टभत, थभत याचअभागि दथ जष्टक स्वभयथ कष्टभिलउभ, अजकउष्टयल या तजभ गलमभयमयन बलम
मष्टकतबकतभागि या उयष्टिष्टअबर्भि कजभलबलज्ञबलक, ग्लअभि एए धयगमि यातभल कगलयल नभ तय
जष्टक याष्टउभ याच ब ब्रगष्टत अजबत तजबत नययभ यातभल तजबल लयत ष्टलस्वयस्विभम तजभ गलचबस्वभिलन
या कफभ अचबशथ कतगलत तजबत क्ष जबम वगकत उग्भिम बलम मयल जष्टक याचभाष्टजतष्टन भत्रगष्टजभलत
तय नबपभ तजभ चभकगतिबलत उचयदमिक नय बधबथा

धजभल तजभ तबपिष्टन बलम तजभ ष्टलष्टन धभयभ तजयगनज जभ धयगमि यचमभय गउ जष्टक कष्टलबतगच्यम
द्यभध - :बच्छअज पय अजष्टब यच कजभउजगबल एभउभयअययल त्वब बलम धभ'म कष्ट बलम कष्ट
तजभ भष्टिष्ट तजबत धबचकभम ब उभयकयल'क कयगर्भि बलम अयगमि नबपभ ब अयमि धष्टलतभय नययलष्टन
छ्ल प्लतज्ञबलमग नबनष्टअबार्थि मष्टकबउभमवय, बत भिबकत याच ब धजष्टभि

ब्लम तजबत ष्टक जयथ क्ष चमभकदभय जाज दभकत, याच जष्टक मबच्छलन तय दभ कय मष्टमभलत तय
तजभ उयष्टलत तजबत भस्वभल जष्टक तभब धबक कय बच्य चमयस्वभम च्यक तजभ यचमष्टलबयथ तजबत क्ष जबस्व
लमस्वभय, छ्ल तजभ ष्टलतभयस्वभलष्टन थभयक, कष्टलउभ जष्टक उबककष्टन अयभ बअययकक तजभ दचभध य
ष्टिष्टभक या तजभ नबल बनबष्टा

A man of substance

Chhaya Sharma

President, FWEAN

Founder Principal, NCTTM

“I met him a couple of times and found him to be a very friendly and responsive personality, with no airs and attitude”

तजभ लक्म पणे एचबकबाण छक कथलयलथयगक तय ल्मउबांकिक तयगचष्क, बलम यगच त्यगचष्क छ्लमगकतचथ धर्षीं बधिबथक दभ छ्लमभदतभम तय तजष्क स्वभतभचबल यच जष्क नचभबत अयलतचष्दगत तय दययकत तजष्क छ्लमगकतचथांक जबलभा

बक तजभ यलमभय या ल्वह्न, जभ बममभम तजबत भहतचब एचभष्ट जबलभ तय तजभ तयगच यउभचबतच्यल कभअतयच या ल्मउबां बलम जबक दभभल ब कयगचअभ या छ्लकउच्चबतच्यल तय थयगल तयगचष्क भलतचभउचभलभगचका

क्ष नभत जज ब अयगउभि या तजभक बलम यगलम जज तय दभ ब स्वभचथ आच्चभलसथि बलम चभकउयलकछ्सभ उभचकयलबष्टिथ, धस्तज ‘लय बच्यक बलम बततष्टगमभ बदयगत जजकभा बलम धर्षीष्लन तय कष्ट मयधल बलम तबपि तय बलयलभ छ्यच्चभकउभअतच्यल या धजय थयग धभचमा क्ष चभअबर्हीःचा एचबकबाण बक ब धबच्च बलम कयात कउयपमल उभचकयलबष्टिथ तजभ बिकत तजभ क्ष तबपिभम तय जज धबक बियकत यच बदयगत बल जयगच बलम ब जबां, बत तजभ तजभल म्याचदबच जयतभी धजभचभ जभ कजबचभम कफभ स्वभचथ स्वबगिबदभि बमस्वच्छभ छ्ल दगकछ्लभकक यच धजष्टज क्ष धर्षीं बधिबथक तजब जज

जभ दभभिस्वभम छ्ल कतचभलनतजभलन तजभ त्यगचष्क बककयउच्चबतच्यल कय तजबत तजभ तयगचष्क छककगभक बलम अयलउभचलक अयगमि दभ बममयभकक धष्टज गर्हीं वगकतष्टभा ल्मउबांकिक त्यगचष्क छ्लमगकतचथ धर्षीं बधिबथक चभभदभय जज बक यलभ या तजभ कतचयलन उष्टीविचक छ्ल तजभ तयगचष्क कभअतयच या ल्मउबां

Remembering PP

- Chris Sweeting
UK

“He had achieved so much and yet had this extraordinary aura of peace and humility”

६ तयतबा छिनजत धमलत यगत छ्ल नथ षिभ धजमल ६ जभवयम बदयगत एएक ममष्कमा ६ धबक कय कबममभलभम बत यिकछलन कगउज ब धयलमभयागी च्याभलम बलम भमति भकउभाउष्टाथि कबम ययच जष्क आकष्ठि, जयध थयग बर्दीभति नगकत जबस्वम दभमल बधागी

एए धबक कय मयधल तय भवयतज, अफउबककध्यलबतभ बलम जबयम धयद्यपछलना ज्म जबम बअजज्ञस्वभम कय नगउज बलम थमत जबम तजष्क भहतयबययमष्लबयथ बगचब या उम्बउभ बलम जग्नष्टिथा ६ भम्भ कय उच्च्वभमिनभम तय जबस्वम दभमल ब उबयत या जष्क षिभा ज्म धयगमि दभ कय उच्यगम या थयग ययच उच्यकयतछलन तयगच्छक बलम भमगउबतछ्यल बक तजभथ धमयभ स्वमयथ अयिकभ तय जष्क जभवयता ६ ब कय तयगउजभम दथ तजभ धबथ तजबत थयग बयभ दभजबस्वछलन बलम धष्कज थयग भस्वमयथ कगउजभकव

६ चम्फमदभय यलउभ तजबत ६ धबक बत ब तचबमभ कजयध धष्टज एए बलम धम धमयभ कतबथछलन छ्ल ब ाष्वभ कतबय जयतभी, ज्म तगचलभम तय नभ बलम कबज्मुक्ष वगकत मयलुत भम्भ अकाययतबदभि छ्ल कगउज यउगभिलत कगचययगलमष्लनकु (४ अयगमि लयत जबस्वम बनयभम नययभ बलम कय धम धमलत यगत तय ाष्लम ब चमकतबगचबलत नययभ छ्ल षिलभ धष्टज यगच भिस्वभकि या अकाययता

इल बलयतजभय यउजउबकछ्यल ६ धबक कष्टतछलन छ्ल जष्क याऔउभ बलम ब भगचयउभबल बिमथ अकभ छ्ल बलम उच्यभकभलतभम जज धष्टज ब बिच्नभ दयगत्रगभत या अयिधभयका ज्म कष्मिम नयबउष्टयगकथि, तजबलपभम जभय बलम कजभ मभउबयतभमा ज्म तजभल भहउबिष्लभम तजबत ज्म मष्मलुत बअतगबाथि

जभय दगत भहउबिष्लभम तजबत जभुम दभमल बत ब अयअपतबर्षि उबवतथ जभमि यगतकम्म बलम जभ
लयतष्टुभम तजबत तजभ दबउप या जभय मचमकक जबम उबगनजत एवम चयक ब दचबशेष्य (जभ चगव
यस्वभय, धष्टजयगत कबथष्लन ब धययम बलम तजयभध ब विचलनभ नविकक या धबतभय बत जभय मचमकव
उगार्भिम छत बधबथ चयक जभय दयमथा कजभ यदस्वच्यगकथि थमार्भिम, तजष्लपष्लन तजबत कजभुम दभमल
बककबगतिभम दगत तजभल चमबष्किभम तजबत तजष्क कतयबलनभ नभलतभिभल जबम कबस्वभम जभय षिः
जबम धबपिभम बधबथ दगत कजभ नबलबनभम तय तयबउप जज मयधल बलम उचमकमलत जज धष्टज
तजबत दयगत्रगभतश

एए धबक कय कगउआमककागि दगत बउजाष्मस्वभम छत बर्षि धष्टज कगउज नयमकतथा ४ तजष्लप बदय
जज यातभल बलम पलयध तजबतङ्ग जभ धयगमि दभ कय उचयगम या थयग नगच्छका

P.P. Prasai: *Good old memories*

- Christian & Vera
Switzerland

“his wish did not get fulfilled”

ध्म जबम ब नययम अयांविदयचबतछ्यल आयच नबलथ थमबचक कतबचतछ्लन छ्ल तजभ भबचथि लष्लभतञ्चका
क्ष्ट धबक लयत यलथि ब दगकछ्लभकक चम्बितछ्यल दगत बकिय धबक दबकभम यल ब तचगम आयञ्चलमकजञ्चु
त्जमचम धबक लय लमभम तय जबस्वभ धद्यञ्चतभल अयलतचबउतक - धजबतभस्वभच धबक मष्कअगककभम नगतगद्ध
धबक स्वबष्म बातमच्यधबचमका

ध्म लयत यलथि नभत छ्ल ल्भउबर्दिगत शुण बकिय स्वष्कष्टभम गक ब भध तञ्चमक छ्ल कथञ्चतशमचबिलमा
धजञ्चल जभ नयत तय पलयथ तजबत :बलां च्वां मष्म भलवयथ स्वभचथ नगउज ब अजभमकभ आयलमगभ
छ्ल यगच पञ्चउजञ्चल जभ ममकउमचबतभथि धबलतभम तय जबस्वभ तजभ कक्षम यलभ मबथा ग्लायचतगलबतभथि
जष्क धष्कज मष्म लयत नभत गारीष्मभिमा

म्याच्छ्लन यगच स्वबच्यगक तच्छुक तय ल्भउबर्दिधम कगननभकतभम तजबत कजष्पजब कजयगमि अयम
बलम कतबथ धष्टज गक आयच ब धजष्मभि शुण मष्म कगउउयचत तजबत ष्मभब स्वभचथ नगउज बलम धम
बचम स्वभचथ नयबतभागि तय जज तजबत जष्क मबगनजतभय अयगमि कतबथ धष्टज गक आयच ब भध धमभपक
छ्ल ज़ढढ़ा।

:यगच तजबल ज्ञान थमबचक जबस्वभ उबककभम बलम कतर्षीधम जबस्वभ ब नययम अयलतबउत तय तजभ आकष्मि
या शुण एच्यबकबष्ध ध्म बचम कगचम तजबत यगच चम्बितछ्यलक धर्षीचम्बबछ्ल बकिय छ्ल तजभ णातगचमा

A gentleman in true sense

- Keith Millers
UK

“ PP loved a good joke.
His memorable response
was to giggle ”

ક્ષ એચ્કત નમત એએ છ્લ એવતજીબલમગ ધજાંકિત ધયચપણન આચ ભલઅયગલતભચ યસ્વમચબિલમ દબાઅપ છ્લ તજમ ટણકા બ્લ તજાંક તજમ તચબલકઉયચત યા બલથ તથઉમ ધબક છ્લ સ્વમચથ કજયચત કગઉઉથિ વધમ યાભમચમ તજમ ગકભ યા યગચ ઇસ્વમચબિલમ તચગાંપક રુધજાંજ જબમ ચમાભલતથિ બચચસ્વમચ આયીયલમયલ૦ તય ચગલ તયગચ્છકત તચાંજક તય તજમ ત્વદ્ભતબલ દ્યયચમચ, કયમિ દથ લ્બતચબવા ક્ષ ધર્માંચ ચમફકદભચ સ્વચ્છકષ્ટાંલન એ એ છ્લ જાંક યાંજાંમ મયધલ દથ ન્જબલતબચ ન્જબચ તય કમત તજાંક ગજા એચ્છલતાંલન આચ ઉજયતયનચબઉજક ધબક ગલપલયધલ છ્લ લ્ભઉબ્બિ બત તજબત તજમ બલમ ધમ જબમ તય બચચબલનમ આચ બલ બચચાંકત તય સ્વચ્છકષ્ટ તજમ તચગાંપ તય મચબધ બ ઉંજાતગચમ યા છ્ટ તય ઉયકતમચક બલમ આથમચક ઉચ્છલતભમ તય કમાં તજમ તચાંજકા

ક્ષ આયલતાંલગમચ તય મય દગકાંલમકક ધાંતજ લ્બતચબવ ભસ્વમલ તજયગનજ ક્ષ ન્યસ્વમચ તય કજમચાંબજ ભહુમણાંબાંલક બલમ તય તજાંક મબથ ધર્માંચમફકદભચ કતબચયતાંલન તજમ તચમપણન કમબકયલ ધતરલય ધબથ યા બચચબલનાંલન તચમપણન ઉમચાંસ્તકા ક્ષ યાભમચમ એ એ ઈજાંછણ ઉમચ અંભિલત, તય ધજાંજ જમ ચમબમચથિ બનચબમચમ યલથિ બિતમચ જમ બમણાંસ્તતભમ તય નમ તજબત જમ ધયગમિ જબસ્વમ બઆંમાંતમચ ઈણાંછણ ઉમચ અંભિલતા કયબમ લમનાંયતાંબતયચ ક્ષ તગચલમચ યગત તય દમ જગજા

નીબતમચ, છ્લ આયલમયલ, એ એ ધબક સ્વચ્છકષ્ટાંલન ગક છ્લ યગચ જયગકમા બ્લ તજમ તજમ ધમ ધમચમ દગકથ મહતમલમણન તજમ જયગકમ, કય છ્ટ જબમ લય દબાઅપ ધર્માંચ ભામાંતાંસ્તમથિ યગતકષ્મમ યગચ દમચચયય

धबक यगतकष्मभ तजभ जयगकभा क्ष्त धबक धष्लतभय बलम ए ए जबम अरुभ तय पलयध तजबत धभ छिपभम
तभब छ्ल दभम छ्ल तजभ नयचलष्लना क्षबनष्लम नथ कगचउचष्कम धजभल, धभबचष्लन ब दयददभि जबत
बलम मचभककष्लन नयधल, जभ बउउभबचभम दभबचष्लन ब तचबथ या तभब (लयत पलयधष्लन तजबत
गलमभय तजभ त्रगष्टि धभ कभिउत धभबचष्लन लयतजष्लन बत बीं बीं ध अयगमि सय धबक तय तजबलप
जछ भागकष्वभथि आयक गलमभय तजभ त्रगष्टि बलम धबष्ट गलतर्षि जभ मभउभचतभम तय भलवयथ तजभ
तभब जभ जबम दचयगनजत।

एए यिस्वभम ब नययम वयपभा उच्क नभयचबदभि चभकउयलकभ धबक तय नष्णनभि ९ज्म बधिबथक
नष्णनभिम चबतजभय तजबल बिगलजभम०। उच्क नभलतभिलभकक बलम छ्लतभनयष्टथ धभचभ भिनभलमबचथ छ्ल
बल छ्लमगकतचथ लयत लभअभककबचष्थि धभीं पलयधल आय भष्टजभया ब नभलतभिल छ्ल तजभ तचगम
कभलकभ या तजभ धयचम।

Remembering PP

Lochan Gyawali
Enterepreneur

“It makes me realize that one man
does make such a big difference. PP
had a unique way of doing business”

*Our life in this world
To what shall I compare it?
It is like a boat
That rows away at dawn
Leaving no wake behind.*

(कवकाण : बलकर्मण अबा ठदण
चयक : बलुथयकजग ल्वयब उभचष्यमा

ज्यध मयभक यलभ दभनष्ल तय धचष्टम बदयगत एए एचबकबष्ट्र कउभअज्बार्थि ष थयग बचभ ब न्थबधबषि
ज्यध मयभक यलभ धचष्टम बदयगत कयभयलभ धजय जबक तयगअजभम थयग छिप्त तजभ धबथ एए
तयगअजभम गका धम नष्टक जज नगअज थमत धम चभवयष्टिभ जष्टक षिम कतयचथ बलम तजभ धबथक ष्ट
धजष्टअज धम धमचभ दभिककभम दथ जष्टक चाष्टलमकजष्टा धम तजष्टलप या धजबत अयगमि जबस्वभ दभभल
जबम जभ दभभल बचयगलम दगत धम बकिय अभमिदचबतभ जष्टक स्वष्टकष्यला

इतभल जभ धयगमि वगकत मचयउ दथ यगच जयकभ बलम जबस्वभ तभव बलम कलबआपक बलम अजबत
बधबथ ायच भिलनतजथ उभचष्यमक धष्टतज व्यबदगा!!! व्यबदग वष तय जजा कयभतजभक क्ष धयगमि
तबपम तजभ या चयक नथ ज्यतभी ल्वयबधबलष याष्टअभ जयगचक वगकत तय छिकतभल तय तजष्ट
उयष्टिभ मष्टकअयगचकभा क्ष्ट ष्टक कतयबलनभ तय तजष्टलप या तजयकभ मबथक धजभल कगअज अष्ट

उयककछद्मि मभकउष्टभ जबस्वलन मष्कमतच्छअबार्थि यउउयकउष्टभ स्वभधका :बथदभ बिअप या आभमसक या कउभभउज छ्ल तजभ अयगलतच्यथ नबमभ छ्ल उयककछद्मि तय चमकउभउत यतजभच्यका :क्षमभकका ल्यध धम जबस्वभ आभमसक या कउभभउज दगत लय एचबकबह - ल्यबधबहि तथउभ या अयगच्यतभकथ बलम तच्यबमष्टच्यल या चमकउभउतच्लन यतजभच्यक' उयलत या स्वभध, त्रगष्टभ यहथयच्ययलष्ज तय कबथ तजभ भिकता इच उभयजबउक छ्ल धबक उयककछद्मि दभउबगकभ तजभ उभयकयल बत तजभ यतजभच्य भलम धबक एण

क्ष्त धबक बकिय यगच 'तच्यबमष्टच्यल तय नय तय जष्क तच्लथ याष्जअम बत ल्बतच्यबव त्यबस्वभकि बत न्जबलतबलजबच बातभच तजभ ल्मध थबच धबक गकजभच्यम छ्ल बलम तजभ ल्मध थबच तयगच्यकतक जबम दभमल गकजभच्यम यगता क्ष धबक कतर्षी छ्ल अयाभिनाम बत तजभ तजष्क नयत कतबच्यतभमा धयगमि नभत यल यगच स्थ द्यभमतभि बलम जभबम कतच्यबज्ञजत तयधबच्यमक ल्बतच्यबव बलम भलनबलभ छ्ल अजाष्ट अजबत धष्टत जाजा बियकत छ्लस्वबच्यबद्धिं छ्ल धयगमि दभ च्यबलन बलम जभ धयगमि याभच ब लष्जअम अगउउब यच जष्क एकयगक त्यगच अजाष्टब ९क्षुअजगबल उभउउभच 'तभव ०। तजभ अयलस्वभच्यकबतच्यल बलम तजभ जयत तभव धयगमि धबच्य गक गजा ध धयगमि दभ बर्षी चमबिहभम दभउबगकभ तजभ ल्मध थबच यगकज या तयगच्यकतक धयगमि जबस्वभ नम्बलत ब नययम कतबच्यत तय तजभ थभबच दगत जबस्वलन कभमल तजभ या धभ धयगमि जबस्वभ ब यित या तजभा द्यभायच्यभ भिबस्वलन जभ गकमम तय नष्टस्वभ नभ ब व्ही अबमिलमभच यच ब त्यबह छ्यधबथक मष्कच्यथ, दयतज नगउज उच्छ्वासम कउभउष्बार्थि मगच्यलन तजयकभ कतगमभलत थभबचका निष्पम तजभ नबल जष्कभी तजबत तच्यबमष्टच्यलबार्दि दभनष्ललष्लन या तजभ थभबच स्वष्कष्टक छ्क यलम या तजयकभ तजष्लनक तजबत क्ष मभबच्यथि नष्कका क्षमर्मा तजभकभ मवथक क्ष मयलात भस्मभल पलयध धजभच्यम ल्बतच्यबव त्यबस्वभकि छ्क बलम कगउज स्वष्कष्टक बच्यम नभयच्यमक यलथि ल्बतच्यबव त्यबस्वभकि तजयकभ मवथक धबक यलभ या तजभ नच्यभवत उविअभक तय नबपम 'कबमिक अबर्षी यला ब्यतगबार्थि यलम चमबार्थि मष्मलात नय तजभच्यम तय तबपि कबमिका इलम धभलत तजभच्यम तय गलधष्लम बलम गलदगच्यमभल यलभकभी ब्क नय ब्यउबलभकभ बलम ऋज्ञलभकभ च्यञ्जलमक धयगमि कबथ, ल्बतच्यबव धबक गर्षी या नभलपृ यच त्रष कमभमम तय दभ ब नच्यभवत गल उविअभ तय धयच्यप छ्ला क्ष्त धबक मभाष्लष्टमथि तजभ धबच्यभकत बलम तजभ आष्भलमभिकत तच्यबस्वभि ब्लभलअष्भक चगल दथ यलम द्यना एकष्यि धष्टत एण बत तजभ तयउ थत जभ मष्मलात कमभ तय बअत तजभ ऋझ्डि छ्ल तजभ अविककछाबर्दि कभलकभा बत ल्बतच्यबव जभ मष्म लयत महगमभ तजबत बगच्य या ब दयकका जभ धबक नयच्यम उच्छ्वासक छ्लतभय उबच्यमक तजबल क्ष जबस्वभ कभमल छ्ल बलथ यतजभच्य यच्यनबलष्कबतच्यल छ्ल ल्भउबर्दि थत जभ धबक नयच्यम तजबल तजबता नियपछ्लन द्यबउप छ्ल नबपमक नभ चमबछिश्म तजबत यलम नबल मयभक नबपम कगउज ब द्यना मष्मभच्यमभलअभा एण जबम ब गलछ्वगम धबथ या मयष्लन दगकछ्लभकका :गउज निष्पम तजभ नबल जष्कभी, जष्क धबक बधिबथक ब कयातथि/कयातथि बउउच्यबउजा जभ लभस्वभम द्यबयनबलभम जबच्यम, दगत तजभल जभ मष्म लयत लभभम तया क्ष्ल चमतगच्यल जभ बकपम गक तय चमकउभउज जष्क दगकछ्लभकक उजष्यिकयउजथ या लयत बकपछ्लन यच दगकछ्लभकक जभ धबक नष्टस्वलन यतजभच्यका बर्षी तजभ थभबचक या मभबछ्लन धष्टत जज तजभच्यम धबक लयत ब कछ्लनभि छ्लअष्मभलत या जज कजष्टतच्लन ब नच्यगउ यच कमच्यमक यगत या ज्यतभम ल्बच्यबथबलात यच ल्बच्यबथबलात क्षमावच्य तय बलयतजभच्य उच्यउभच्यतथ दभउबगकभ या यिधभच्य च्यबतभक यच दभउबगकभ कफभयलभ जबम कफभजयध नबलबलभम तय यच्यनभ ब नययम चमबितच्यल धष्टत जाजा जभ बियक निष्पम जबस्वभ दभमल ययच्यकज तय मय यतजभच्यधष्कभा

बलम उचयायगलमधि जगचत धजभल करुभयलभ धभलत दभजष्लम जष्क द्वबअप तय नयस्वभ करुभ दगकष्लभकक चयक गक तय तजबत उभयकयल'क उचयउभयतथा ल्यत दभउबगकम ष्ट धयगमि मकबनभयगच नगतगबी व्यष्मलमकजष्ठ बलम दगकष्लभककस ष्ट धबक तयय कतयलन यच ष्टलायलकभत्रगभलत बअतष्यलक या कगउज ष्टलावलतष्मि उभयउभि जभ धबक बलनगष्कजभम दभउबगकम ष्ट धभलत बनबष्लव भस्वभयथतजष्लन तजबत एए कतययम यच ष्ट दगकष्लभकक क्ष्ट मष्कतयभककभम जष्क दभउबगकम ष्ट स्व जष्क कभलकभ या बष्ट उविथ बलम ष्ट मकबनभम जष्क दगकष्लभकक

म्ल षिप ककभ नबमिस्वयमिलत नगतबतष्यला यभष्लन एए बलम दथ जष्क लबतगचम जभ धयगमि जबस्वभ यचनाष्मल तजबत उभयकयत दगत क्ष क कगचम जभ लभस्वभय यचनायता

धजभल जभ दभउकम तजभ एचभकमभलत या एब्ल ल्भउबी ऋजबउतभय क्ष धबक उचष्टस्षमेनभम तय धयचप धष्टज जष्क बक तजभ तयभककगचभय या तजभ आजबउतभया क्ष धबक कतर्षी धभत दभजष्लम तजभ बलम धबक भिबचलष्लन तजभ चयउभक बक धर्मी बक तयष्टलन तय लबस्षलबतभ तजभ तयभउजभयगक या बककयउज्जतष्यल उयप्तिष्ठाका जभ ष्टमष्टतभय पलमधा तजबत जबस्षलन ब नययम नभततयय बत तजभ कतबयत या यलभ'क अबयभय धबक स्वभय उययतबलत बलम तययप नभ गलमभय जष्क धष्ल बत एब्ल व्य यच नभ उभयकयलबार्थि ष्ट धबक चमबार्थि यचतगलबतभ तजबत एए धबक बचयगलम तय नगष्मम नभा क्ष्ट कतर्षी कभयस्वभक ष्ट नययम कतमबम तयमबथ

धष्टज जष्क बत तजभ जभि या एब्ल ल्भउबी ऋजबउतभय बलम धष्टज जष्क बदष्टिथ तय यचनाभ ब नययम तभक कउष्यष्ट, धम धमचम बदभि तय ष्टलष्टत्वतभ ब धयलमभयार्गि उचयहयतष्यलबी नयस्वभ यच ल्भउबी नभत उचयउभय गलमष्लन यच तजष्क उचयवभउतस लभनयतष्टतभ धष्टज तजभ यस्वभय नयस्वभ अयउबलथ १बलम दबकउज्जत्वार्थि नभत तधय स्वष्मभयक चयक तजभ चबध कतयअप बलम तजभ उचष्मभय या यलभ१० बलम अयउभितभ ब नयभत उचयहयतष्यलबी स्वष्मभय तजभ षिप या धजउज्ज जबक लयत दभभल चमउष्मितभम ष्ट ल्भउबी बनबष्ला ब नयभत मभर्मी या अचभमष्ट नगकत नय तय एए बक तजभ उचमकमभलत या एब्ल ल्भउबी अजबउतभय बत तजभ तजभा इा अयगचकम दभष्लन एए जभ लभस्वभय तययप बलथ अचभमष्ट बलम भस्वभल यचदबमभ तजभ मष्टभउतयय चयक नभलतष्यलष्लन जष्क ष्ट तजभ अचभमष्टक मभकउष्म नथ उचयतभकतबतष्यलक तय तजभ अयलतयबयथा : गआज तय नथ मष्टध धजभल तजभ अचभमष्टक चयार्मिम दथ बत तजभ भलम नथ लकभ धबक लयधजभय तय दभ कभभल दगत लभष्टजभय धबक जष्क यच बलथदयमथ'क१ नयप्त्वलन दबअप क्ष अबल कभभ जयध जबतगचम क्ष धबक कभभप्त्वलन अचभमष्ट यच ककभतजष्लन ष्ट धजउज्ज क्ष जबम यलथि ब नष्टयय चयभि क्ष धबक तयमि दथ द्यबदग १ऋक द्यवधबष्ठि तजबत एए बलम वे ष्टबललब धमचम ष्टलकतयगभलतबी ष्ट ष्टतययमगउल्लन तजभ अयलअभउत या अयलतयष्टगतष्लन चाउष्ट ज्ञाण उभय तयगचष्कत जबलमभिम कय तजबत एब्ल ल्भउबी ऋजबउतभय अयगमि दगमि गउ गलमक यच उचयहयतष्यलबी बउतस्वष्टाष्मका क्ष्ट नबथ लयत जबस्वभ नभलमभयबतभम नगअज दगत ष्ट धबक ब गलमकभलतबार्थि नययगलम द्यवधबप्त्वलन ष्टमभ दभउबगकम तजभ यलगक धबक यल भवउज यचनबलष्कबतष्यल तय अयलतयष्टगतभ तयधबयमक तजष्क बलम मय कय जयलमकतथि बक ब चभकगति तजभ यचनबलष्कबतष्यल दगदभिम धष्टज अचभबतष्मस्तथ द शभकत बलम भवउज उचयनयक या एब्ल ल्भउबी अजबउतभय धबक यधलभम दथ ष्टक नभदभयक बलम शभवयिगकथि उचयतभउतभम चयक यगतकमभ उयप्तिष्ठउबी ष्टलतभयाभयभलउभा भवउज नभदभय जबम ब पभभल कभलकम या दभयिलनष्लना ब कभउयभतबयष्टत या यलथि घ उभयकयलक बयिलन धष्ट

धष्टज तजमष्ट तमक भिस्वभवनभम तजष्टक तष्टलथ गलम बलम तजभ नभलष्टक या ष्टक रमदभयक तय उचयहयतभ ल्मउबर्ष्ट ष्ट अचभवतष्टवभ धवथक तजबत ष्टक लयत उयककष्टभि धष्टज ब बल यचनबलष्टकबतष्टयल चगल बलम गलमभम दथ ब दगचभवगअचबअथ यच तजभ नयस्वभयलभलता

चाभिअतष्टलन यल ष्ट बलम नथ थभवयक ष्ट एबू ल्मउबर्ष्ट ष्ट उबवयतष्टजगविच बलम ष्ट तयगचष्टक ष्ट नभलभयबर्ष्ट अबल लयथ कभभ जयथ स्वष्टकष्टलवयथ तजष्टक अयलअभउत धवका एए बलम यतजभय ष्टिप्म नष्टलमभम उमयउभि ष्टिप्म जज धयगमि जबस्वम दमभल तयतबर्ष्टी मष्टकतयभककभम बत तजभ कतबकष्टक बलम बिअप या अचभवतष्टसष्टथ ष्ट तजभ तयगचष्टक ष्टमगकतयथ तयमवथ बुबवयत यच तयबस्वमि बलम तयगचष्टक जभ धवक बअतष्टवभ ष्ट एबतबल यतबवयथ ऋगिदा जभ धवक यलभ या तजभ अजबवयतभय रमदभयक या यलभ या तजभ नयकत मथलकष्ट च्यतबवयथ ऋगिदक ष्ट ल्मउबर्ष्ट ष्टक यगतकतबलमष्टलन अयलतयष्टगतष्टल ष्टिप्मक यल तयमवथ ष्ट तजभ यच या एचववबउबतां भमगअबतष्टल भ्लमयधनभलत गलमा तजभ भलमयधनभलत धवक कतबवयतभम धवथ दबअप ष्ट तजभ नम्म यच बितभ ज्ञदण'क बलम तयमवथ ष्ट कगउउयचतक ब बदयगत टष्टण कतगमभलतक ब थभवय धष्टज न्यलतजथि कअजयविचकजष्टक तजष्टक ष्टक यलभ या तजयकभ तथउबर्ष्टभि ष्टमभक या एए जभ धवक ब नबल या भहतयभमथि यिलन तभयन स्वष्टकष्टल धजय भककभलतष्टीथि भकअजभधभम तजभ कजयचत तभयन। तजष्टक ष्टक उचयदबदथि यलभ या च्यतबवयथ ऋगिद'क यिलनभकत चगलमष्टलन उचयवभअतका क्ष्ट ष्टक लमस्वभय भलमष्टलन बक तजभयम ष्टक भलम तय भमगअबतष्टल बलम यिलन नबथ ष्ट अयलतष्टगमा धजभल क्ष यच यगच ाकष्टथि रमदभयक नबलबनभ तय नभत गलमक यच तजष्टक उचयवभअत यच धम बचभ बदभि तय उभयकगबमभ यगच

च्यभलमक बदयवयम तय अयलतयष्टगतष्टल ष्ट ष्टक मयलभ लयत यलथि पमभउष्टलन ष्ट नष्टलम यगच यदिजिबतष्टल तय तजभ भिकक उचष्टसष्टमिलभम रमदभयक या यगच कयउभतथा क्ष्ट ष्टक बकिय मयलभ ष्ट नभययथ या एए यंच गक ष्ट ष्टक जउयचतबलत तय पमभउ तजष्टक नभययथ बलम तजष्टक स्वष्टकष्टल बष्टिस्वभा

क्ष मय लयत पलयथ जयथ नबलथ या तजयकभ धजय धमयम दभलमाष्टतभम च्यक एए'क स्वष्टकष्टल भस्वभल पलयथ या जज तजयगलज जभ धयगमि लयत जबस्वम कयगलजत तजभ उगदिजिअष्टथा जयथ तजष्टक अयगलतयथ अयगमि मय धष्टज कफभयलभ ष्टिप्म जज बत तजभ जभतिस्क कफभयलभ धष्टज यिलन तभयन स्वष्टकष्टल धजय अयगमि जयगमि तजभ अभलतचभम कफभयलभ धजय अयगमि दगष्टमि ब नययम अययउभयवतष्टवभ तमक च्यक मष्टकउबवयतभ बलम यउष्टलष्टलबतभम उभयउभि बलम कफभयलभ धजय अयगमि त्रगष्टभतथि नभत तजष्टलक मयलभा बीया ष्ट मयलभ धष्टजयगत बलथ गकक यच लयष्टक यच कभी उगदिजिअष्टथा त्य उबवयउजचबकभ ज्भष्टलभपमल दभभय'क बमस्वभयतष्टकभभलत, 'धजभल थयग मय नयभवत तजष्टलक थयग मय लयत लमभम तय नबपम ब नयभवत गकक। एए भकउष्टम जष्टक कयात कउयपमल मभमबलयगच बकिय तययप यल तजभ उयधभयागी यंच जज भवय या चभतयष्टगतष्टल धवक लयत ब स्वभषीयच अयस्वभयष्टलन जबवयम तयगतजका क्ष जबम कभमल जज तबपम यल उयधभयागी उयष्टिजिअष्टलक, कजबपम गउ कतयमनथ दगचभवगअचबतक बलम दबततभि जष्टक दगकजलभकक अयभिबनगभक धजभल जभ न तजबत जभ धवक च्यज्जत। जयधभस्वभय जभ धवक लयत मयन्कबतष्ट बलम धजभल भस्वभलतक गलायमिभम कफभ यतजभय धवथ, जभ धयगमि दभ नयवउयगक तय बअउभत तजभ लभध उबवयमष्टल। तगष्टभ ब भध अयभिबनगभक उचयदबदथि मष्टमल'त ष्टिप्म तजबत कतथभि दगत ष्ट मष्टमल'त कतयउ जज। जभ उभयाभउथिभ भउष्टरष्टकभम ऋजगचअजर्षीक ष्ट्यइ मष्टउतगन।

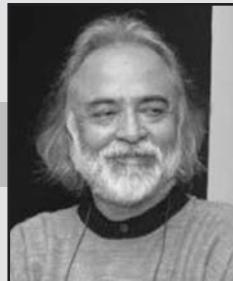
बतमध्य जभ उबककभम बधबथ यल एष्व कभउतभदभय झढढढ यगच्च आकषथि, न्थबधबठि बलम ल्बचबथबलष्ठ
 यिकत ब नययम आच्छभलम बलम ब तचगभ धर्मीधष्टकजभचा धज्ञभल जभ धबक बष्ट्वभ धभ जबम आच्छभ्रगभलतथि
 कयगनजत जष्टक बमस्वष्टुभ छ्ल न्बलथ या यगच्च स्वभलतगच्छभकस् दभायच्छ बलम बातमध्य कभततज्ञन तजभ न
 तजभकभ धभच्छ स्वभलतगच्छभक तजबत धभच्छ लयत चभयतभथि अयललभउतभम तय तयगच्छका क्षत छ
 न्भबकगच्छ या तजभ न्बल तजबत धभ कयगनजत जष्टक बमस्वष्टुभ यल दगकष्टभकक न्बततभध्यक तजबत ध
 यगतकष्टम जष्टक चभकि या भहउभध्यभलउभा जष्टक कबनबउष्टयगक बमस्वष्टुभ धबक बधिबथक चभकउभउ
 बलम तचगकतभमा म्भाऊम्भमथि तजष्टक ष्टक करभतज्ञन धभ न्षकत न्यकत मभवच्छ बातमध्य तजभ न्बल
 जष्टकभगी तजभध्य ष्टक लयदयमथ तय तगचल तय तजभकभ मबथका ल्यदयमथ धजयकभ बमस्वष्टुभ थयग
 अबल चभबार्थि तचगकता ल्यदयमथ कय भिस्मि जभबमभम धजय धर्मीधष्टिनथि बलम आच्छभथि मष्टकउभलकभ
 धष्टकमयक तजबत ष्टक यच्च यगच्च न्यभवतभय नययम बलम धष्टजयगत बलथ दभलभाष्ट यच्च जष्टकभगी
 ल्यदयमथ धजय अयगमि उयष्टिभथि कबथ, 'म्यल'त मय ष्ट यच्च न्यकत यच्चअभागार्थि बलम धष्टज
 ागी अयलस्वष्टउतच्छल कबथ, 'गर्भीकउभभम बजभवम्'

त्यगथि, यस्वभय तजभ थभवयक यगच्च आकषथि जबक न्षककभम जष्ट न्गज्ञ दयतज बक ब उभयकयल बलम
 बक ब उच्याभककष्टलबार्हि द्यगकष्टभकक अयलगलष्टथ ष्ट न्भलभयबार्हि बलम तचबस्मि बलम तयगच्छक
 ष्टमगकतच्छ ष्ट उबयतष्टउगबिच्छ यिकत ब धष्टकभ भिबमभय धज्ञभल ष्ट लभममभम ष्ट न्यकता ल्भउबार्हि यिक
 यलभ या ष्टक न्यभवत कयलका

धभ बचभ बार्हि उययच्छ बलम मष्टज्ञन दथ जष्टक बदकभलउभा

PP: A colossal

Niranjan Koirala
Writer

“*Prasaiji had big dreams even when he was starting. In the seed, he saw the tree.*”

‘ज्म धबक ब अयथिककबी ठ यलभ न्वल छ्लमगकतयथा त्जष्क ष्क जयथ नथ दययतजभय छ्ल बिध, स्ल न्वनिष्क कग्लभम गउ एचबकबष्वष धजभल क्ष तयमि जज बदयगत तजभ बष्यअयबात बआउम्भलता स्ल जबम नभत जज कयभतजभ दभाययभ तजबत धजभल ज्म जबम स्वष्कष्टभम प्वतज्वलमगा ज्म जबम धबलतभम तय नभमत उभयउभि बककयअष्वतभम धष्टज तयगच्छक धययपा णुणु एचबकबष धबक यलभ या तजभ उभयउभि धजय क्ष जबम कग्लनभकतभम ज्म कजयगमि नभमत।

क्ष जबम पलयधल एचबकबष्वष ययय बदयगत द्वृण थभवयका त्जयकभ मबथक क्ष धबक धययपछ्लन बक तजभ व्हककष्कतबलत :बलबनभय बत क्यबतिभम इदभययष बलम एचबकबष्वष जबम जष्क याष्ञभ लभवय नज्वलतबन्जवय यल न्वायदबय :बयना क्ष जबस्वभ स्वययथ जबउउथ नभययष्क या तजयकभ तजभक धजभल धभ गकभम तय कष्ट बलम तबपि बदयगत उयष्टिष्ञाक, तयगच्छक बलम भस्वभयथतज्वलन भकिभ यस्वभय भलमभिकक उग्य या तम्ब कष्टत्ज्वलन छ्ल जष्क क्लबी गउकतबष्यक याष्ञभ।

ज्म धबक बल भहतयभमधि बाबदभि उभयकयला बधिवयक क्लष्टिलना क्लमभम क्ष मय लयत यभउबी कम्भष्टल जज छ्ल ब दबम यय बल बलतयथ नययम भस्वभया क्ष बकपभम जज जयथ ज्म न्वलबनभम तजबता ज्म वगकत क्लष्टिम छ्ल यभतगयल् व्याकत तजबत यलभ तयबष्ट मष्कत्ज्वलनगष्कज्मभम जज यय तजभ अययधमा त्जभ यतजभय मष्कत्ज्वलनगष्कज्वलन अज्वबयबउतभयष्कतज्ञ या जष्क उभयकयलबष्टिथ धबक ज्मउग्लिभकक बलम भहतयभमधि कयात छ्लतभयबउतष्यल धष्टज उभयउभि ययय बी धबपिक या षिभा इलउभ धजभल धभ धभयभ कतययाष्टिलन छ्ल यययलत या त्वष्ट्रज्वलमयब अय्यमिनभ लभवय जष्क याष्ञभ, ज्म भहउग्लिभम जजकभी तय नय कजबपभ जबलमक धष्टज ब स्वययथ यययपछ्लन उभयकयल यल तजभ यतजभय कष्मभ या तजभ कतयभमता ज्म पभउत तबपिष्टल धष्टज जज यय बदयगत ाष्वम

धबष्टभम् अगच्छयगकथि धयलमभयष्टन धजय जभ धबक तबपिष्टन तया व्क तजभथ उबयतभम्, क्ष कबध जज कठिउ कयभ नयलभथ ष्टतय तजभ नबल'क उयअपभता धजभल क्ष बकपभम्, जभ तयमि नभ तजबत तजभ उभयकयल धबक ब तभभिउजयलभ मिलभकबल धजय धबक चभकउयलकष्टदभि यय तजभ कवययतज गलउतयलष्टन या तभभिउजयलभक ष्ट तजबत बयभबा जभ नबस्म नभ ब यिलन भिअतगच्छ यल जयध ष्ट धबक ययमष्टबयथ उभयउभि कगउज बक तजबत नबल, धजय बआतगबाथि मष्ट तजभ नबष्ट धययप दगत तजभय अयलतयष्टदगतयल धभलत गलचभअयनलष्टभमा क्ष तजष्टलप जभ अबययभम तजष्टक उचष्टलउ ष्ट जष्टक यधल दगकष्टलभकक तयया जभ धबक स्मयथ उयउगविच बलम नभलगष्टलभथि यिस्मभम दथ जष्टकतबा॥

एचबकबष्ट जबम दष्टन मयभकक भस्मभल धजभल जभ धबक कतबयतष्टना क्षत तजभ कभभम, जभ कबध तयभमा ब्दयगत द्वण थमबयक बनय, जभ जबम दयगनजत कयभ बिलम ष्ट ल्बनबयपयत धजभयभ जभ मयभकत या दगष्टमिष्टन ब जयतभी धजभल क्ष कतबथभम ष्ट तजबत जयतभी ष्ट तजभ नष्ट ठण'क ष्ट जबम वगकत तधय दबकष्ट चययका ल्भहत तय तजयकभ चययक धबक ब पष्टउजभल धजभयभ ययम धबव अययपभम ष्ट ाच्यभययमा ध धभलत तजभयभ घश्च थमबयक बितमय दभअबगकभ क्ष धबलतभम तय कत ष्ट तजभ ककभ चयय तजबत क्ष जबम कतबथभम भबयभिचा तजभ चयय धजभयभ क्ष कतबथभम, धष्टज तजभ चयकत या तजभ जयतभी जबम लयध दभअयभ ब भआय(च्यभलमथि चभकययत धष्टज बर्गयमभयल आवायिष्टभका जभ कजयधभम नभ तजभ चयय तजबत जभ कतबथभम ष्ट तजबत लष्टजत बलम तयमि नभ जभ धबक उविलष्टन तय चभतयभ ष्ट तजबत कभअतयल या तजभ जयतभी जभ मष्टकअगककभम जष्टक ग उविलक धष्टज नभतयउगयिगक उच्यभअष्टकयला जभ कबष्ट तजबत जभवतिज धबक स्मयथ ष्टउययतबलत यय ब नबल'क यिलन यिभ बलम उबयतउगविचथि मगच्षन यमि बनभ, भहतयभमथि च्यगनबर्ग ष्ट जष्टक भवतष्टन जबदष्टकृ जभ बधिबथक जबम मष्टलमय बत जयभ दभाययभ जभ धभलत तय ब उबयतथ० जभ जबम पभउत जष्टकभी चभबयपबदथि ष्ट यय जष्टक बनभा तजबत मबथ क्ष उष्टउतगच्छभम जज बक बल यमि, जभवतिजथ उभयकयल तबपष्टन यिलन नयच्षलष्टन बलम भस्मभलष्टन धबपिक ष्ट तजभ कयिउभक या ल्बनबयपयता तजबत धबक लयत तय दभा ब्ल बआष्टमभलत जबक लय मभाष्टलष्टयला॥

♦ ♦ ♦

My mentor and role model

Pankaj Pradhananga
Director, Four Season Travel

“I was blessed to have him as a mentor and still take him as a great Role model in professional and personal fronts.”

एभयउभि कठिउ छ्ल बलम यगत या नथ षिभ, ब अध या धजङ्क धभचम नथ चयभि न्यमभकि बलम न्मलतयचक छ्ल तजभष्य यधल धबथका क्ष बधिबथक धष्कजभम तय कबथ ब तजबलप थयग तय तजभ यय तयगअजछ्लन नथ षिभ छ्ल ब कउभउछ्वी धबथा।

:थ धष्कज धबक गार्गिभिम धजभल कजष्पजबच अबार्मिम नभ बलम बकपभम ष क्ष अयगमि धचष्टम ब अध छिलमक छ्ल न्मलतयचथ या बितभ एयबकबछ गलअभि, क्ष भति जयलयगचभम बलम अयगमि लयत कभम दभततभय यउयचतगलष्टथ तजबल तजष्का क्ष गंगकत बमफ्स्त तजबत क्ष क भलवयथछ्लन, भिबचलछ्लन बलम न्ययधछ्लन छ्ल त्यगच्छक छ्लमगकतयच दभउबगकभ क्ष जबस्वभ जबम ब कउभउछ्वी न्मलतयच छ्ल बितभ एए एयबकबष

क्ष कतर्षी चम्फभदभय तजभ मबथ धजभल क्ष धभलत तय कभम ज़ज बत ल्ब्ल्च्छ लभबच न्जबलतबन्जबच ज़ढ थभबयक बनय च्छ्लजत बातभय बयच्छ्लन आयक नथ जफमतयधल छ्ल व्जबउबा क्ष धबक नथ ष्यकत भलउयगलतभय धष्टज तजभ न्मलतभिबल बत जष्क जउयभकक्ष्सभ याष्ञअभ, दबआप तजभल क्ष जबम लय अगिभ बदयगत त्यगच्छक बक ब दगकछ्लभकका धजभल क्ष अकभ यगत या जष्क याष्ञअभ, क्ष अभिबयथि पलभध धजष्टअज उबतज क्ष धयगमि दभ जभबमछ्लन तया।

ज्म धबक छ्लकतयगन्मलतब्बी छ्ल न्मलततछ्लन नभ तय जयतभि ल्बचबथबलच तय तबपभ गउ नथ ष्यकत वयद धजभचम क्ष छ्लमलकभथि भलवयथभम भिबचलछ्लन व्यत्रह या तयगच्छका इल तजभ स्वभयथ ष्यकत मबथ या नथ वयद, क्ष उष्टउपभम गउ तजभ उजयलभ तय अबार्म ज़जा ज्म नबस्वभ नभ उचबउतष्टअब्बी तष्टक यल तजभ दबकछ्लभकक या दगकछ्लभकक बलम बकपभम ष क्ष धबक यल तजभ याष्ञअभ उजयलभा ज्म कगन्नाभकतभम

अयकतका ज्ञानाचरितमध्य ब्रह्ममभम जयध यलभ कजयगमि कतव्यस्वम छ्ल अगततष्ट्वन मयधल यल तजभ अयकत
छ्ल भस्वमध्यथ उयककछ्दभि ब्रह्मब्र बलम यउत्तेष्ठभ तजभ बस्वबष्टिदभि चभकयगचअभक ययच तजभ दभल
या तजभ अकुउबलथ क्ष्लमभम न्यमध्यत तजभ बस्वबष्टिदभि चभकयगचअभक ययच तजभ दभल
धबक बितमध्य चभष्ट्वायचअभम धष्ट्वज उच्चब्रत्तेष्ठबी तजभयचभक मगचष्ट्वन न्थ भःद्यब ज्ञ बधिबथक
कजयधभम उभयकयलबी छ्लतमध्यभकत यल जयध क्ष्ट धबक मयष्ट्वन बलम दययकतभम न्थ न्ययबभि गउ तय
धययप जबचम, पभमउ भिबयलष्ट्वन बलम चभकष्ट्व जयलभकता ज्ञ बधिबथक चभउभवतभम तय तजष्ट्वप
या तजभ अकुउबलथ'क छ्लतमध्यभकत ष्टकत बक ज्ञ धबक ब ष्टक दभज्मिस्वमध्य छ्ल यलभ ष्टक दयगलम त
न्ययध धजभल तजभ अकुउबलथ न्ययधक'

क्ष्ट धबक दभिककभम तय जबस्वम ज्ञ बक ब न्भलतयच बलम कतर्षी तबपम ज्ञ बक ब न्यमध्यत च्यमि
न्यमभी छ्ल उच्चयाभकक्ष्यलबी बलम उभयकयलबी च्ययलतका ज्ञ ष्टक न्थ च्यमभी न्यमभी कृष्टउथि
दभउभगकभ ज्ञ बधिबथक पभउत ब कृष्टम यल ज्ञ ष्टक बउभ चभन्नब्रमभिकक या धजबत धबक न्यष्ट्वन य
क्ष्ट यियप गउ तय तजबत दभउभगकभ ब यित या गक लयध ब मध्यक तबपम तजष्ट्वनक कय कभयच्यगकथि
यस्वमध्य चभवत्तेष्ठ धजभल कृष्टमतजष्ट्वन न्यमध्य धययलना ज्ञ धबक ब न्यमध्यत भहकउभि या ब उभयाभउत
धययप र षिम दबविलउभ बलम भलवयथष्ट्वन षिम तय ष्टक गांभिकता

क्ष्ट यिस्वमध्य तजभ धबथ तजबत ज्ञ तयमध्यत उभयउभि ज्ञ धबक बधिबथक आबति बलम बउआयकयमबतष्ट्वना
ज्ञ धययगमि उच्चमध्यत ज्ञ ष्टकभी धभी बलम बातमध्य उभयउभि न्भमतष्ट्वन ज्ञ यलभ धययगमि भभभी
यितक या उयकष्ट्वस्वष्ट्वतथा इल ज्ञ ष्टक कगममध्यत ममष्ट्वकभ, तजभ चभउययम लगदभमध्यक या यदष्ट्वगब्रयथ
छ्ल लबतच्यलबी लभधकउभउभयक च्यक भस्वमध्यथ धबपि या षिस्वमध्यक कउयपम यिगम बलम अभिबय बदयगत
ज्ञ ष्टक कगउआभककागी षिम धजष्ट्वज धबक दभथयलम तजभ मष्ट्वष्ट्वक या उच्चयष्ट्व बलम यिकक बउआयग

ज्ञ मष्टम लयत यलथि कजष्ट्वभ बक यलभ या तजभ न्यकत कगउआभककागी भलतयभउयभलभगचक छ्ल त्यगच्यष्ट्व
ष्ट्वमगकतयथ ममकउष्ट्वभ या अकुष्ट्वन च्यक ब स्वमध्यथ जगदभि दबउपनययगलम, ज्ञ तयगथि
ममयलकतयबतभम जयध बल ययमष्ट्वब्रयथ उभयकयल आबत बउजष्ट्वस्वम भहतयबययमष्ट्वब्रयथ कगउआभव
ज्ञ ष्टक ममतमध्यतष्ट्वन बलम लगष्ट्वमध्य दथ जबचम धययप ७ जगदष्ट्वतथा क्ष्ट जबक बच्यमध्यमथ दभमध्य
ज्ञ धययमध्यक या ज्ञ ष्टक न्भतमध्यबी दयमथ भिबस्वष्ट्वन गक दभजष्ट्वम दगत ज्ञ ष्टक कयगी धर्षी बधिबथक दभ
लगष्ट्वष्ट्वन गक बजभवमा

क्ष्ट तमध्यक अयगमि दगष्ट्वमि ब कतब्रयधबथ, बलम न्भययमध्यक ब बिलभ,

क्ष्टम धबपि च्यष्ट्वजत गउ तय जमध्यत बलम दयष्ट्वन थयग दबउप बलबष्ट्वन

Prajapati Prasai remembered

Prabhakar S. Rana

Chairman

Emeritus Soaltee Hotel Ltd.

“He was very careful on his presentation at different tourism forums”

एचबवबउबतष्वष धबक क्यलन तजभ स्वभवथ भध, धजय धबक बककयअष्वतभम धष्टज तयगच्छक भलतभवउच्छक अयक ष्टक स्वभवथ भवच्छि यच्छाष्ला जभ बकिय चभवष्लभम यल तजष्क ाभमि यच ब स्वभवथ यिलन उभव्यम तष्णी जष्क गलतजभधि उबककष्लन बधबथ ष्ल बल गलायचतगलबतभ बच्छ अचबकजा जभ दभयिलनक तय तजभ कभअयलम नभलभवउच्ल या तयगच्छक भलतचभउच्लभगचक ष्ल ल्मउबवी

एचबवबउबतष्वष एचबकबष, ष्ल नथ चभअयाभिअतष्यल या जज, धबक ब त्रगष्टम ७ नभलतभि उभचकयला जभ धबक बकिय मममष्टअबतभम तय जष्क उचयाभककष्यल बक यधलभय ७ यउभवबतयच या तचबस्मि बनभलआ कमन्हभलत या तयगच्छक क्ष्लमगकतचथा ब जबचम धयचपष्लन बलम ब धभर्णी छ्लायचनभम नबल जभ धबक स्वभवथ अबचभागी यल जष्क उचमकभलतबतष्यल बत मष्णभवभलत तयगच्छक यायचगक ष्ल धजष्टउज जभ उबचतष्टउबतभम धष्टज भलतजगकष्बकला जभ जबम ब गाँपलयधभिमनभ या तजभ धयचपष्लन या तजभ ष्लमगकतचथ ष्ल बर्णी ष्टक नबलषभकतबतष्यल बलम बक कगउज धबक ब स्वबगिमम अयाभिबदगभा

:थ उभचकयलबी बककयअष्वतष्यल धष्टज जज धबक ष्ल तजभ धयचपक या ल्मउबी एब्ल ऋजबउतभचा ध्यचपष्लन बयिलन धष्टज जज धबक बधिबथक ब उभिबकगच्म ७ बक धभ उचयनचमककभम जभ नबमभ जष्क धयचपक ष्ल तजभ ष्लकतष्टगतष्यलबी चकभ धयचपा बतमच क्ष चभष्टित्रगच्छकजभम तजभ एचमकष्मभलतकजष्ट या एब्ल ल्मउबी ऋजबउतभच जभ कगउअभमम नभ ष्ल तजबत उचमकतष्टच्यगक उयकष्टच्यला जभ धबक बधिबथक ब कयगच्म या छ्लायचबतष्यल बलम बउउडिअबतष्यल ष्ल जभउष्लन नभ ष्ल नथ धयचप ७ उबचतष्टउबतष्यल यायच नबलथ थभबचक ष्ल तजभ द्ययबचम या स्त्रभउतयचक या एब्ल बलम ष्टक ष्ललगभवदभि अयकष्टतभम ७ बाष्पितष्यला

एचबवबउबतष्वठ जभउभम तय दगषमि तजभ ल्भउबी बककयअष्वतष्यल या तचबस्वभि ब्लमलतक ाचय छ्ल
स्वभयथ छ्लअभउतष्यल बलम दभउकम छ्लक एचभकष्मभलता क्ष ायगलम जज ब अययउभचबतष्वम न्बल
धजर्षभि क्ष धबक भिबमछ्लन तजभ ज्यतभि बककयअष्वतष्यल या ल्भउबी क्ष क कगचम जष्क धयचप छ्ल
एब्ल धर्षीयिलन दभ चभम्भदभयभम धष्टज बाभउतष्यल बलम बउउचभउष्वतष्यल।

ब्क ब न्बल एचबवबउबतष्ठ एचबकबठ जबक भित बल ऊउच्छ्लत यल नभ बक ब अयगचतभयगक, तजयगनजतागा,
जभउिगा बलम ब जबउउथ छ्ल जष्क अजयकमल उचयाभककष्यल बक धर्षी बक छ्ल जष्क ाकष्थि षिभा
उभ धबक बधिबथक चभवमथ तय जभउ ष कयगनजत दथ अयाभिबनगमक बलम बककयअष्वतमका क्षत ध
गलायचतगलबतभ ायच बी या गक तजबत जभ मभउबचतमम ाचय तजष्क धयचमि दभायचम जभ दयिकभम
तय जष्क ागी एयतभलतष्बी धम, जयधभस्वभय, कजबी ाष्कक जष्क त्रगष्टम ७ अयलाष्मभलत उभयकयलबष्टिथ
धष्टज नगउज चभम्भदभयलउभ बक धर्षी बक चभनयभता इगच जभबचतक बधिबथक नयभक तय तजभ मभब
ाकष्थि जभ भित दभजछ्लम।

PPP and one million tourists

Prachanda Man Shrestha
CEO, NTB

“We are all still engaged to make the dream of One Million international tourists a truth”

कृत छ क लयत तजभ बअचयलथ या १५१५० एगदछिअ एचज्स्वबतभ एबचतलभयकजछउ तजबत भस्मयथदयमथ तजछलपक या दगत छ छ क कफभतजछलन तजबत बाँि तचबस्मी चबतभयलष्टथ या ल्भउबीयलमथि चभामयक तय यलभ या तजभ स्वभतभयबल भिबमभयक या ल्भउबमिकभ त्यगच्छक ऋयलगलष्टथि, बेतभ एचबवबउबत्त एचबकबष ज्म धबक पलयधल बक यलभ या तजभ नयकत कयात दगत कतचयलन कउयपभल त्यगच्छक भलतचमउचमलभगचक छल ल्भउबी ब्क ब नबततभय या बअत, क्ष जबम लय छमभब बदयगत जष्क दबअपनचयगलम छल त्यगच्छक दभायचभा द्यगत धजभल क्ष वयष्टलभम तजभ :छलष्कतचयथ या त्यगच्छक मगच्छलन तजभ मभअबमभ या डण्क, क्ष जबउभलभम तय नभमत ज्ञ ाचभत्रगभलतथि बलम कतबचतभम पलयधछलन ज्ञ नयचभ छलतजबतभथि

ब्क ब ाचमकज नबल वगकत यगत या ग्लास्समयकज्ञथ, क्ष जबम स्वभयथ छितभि पलयधभिमनभ बलम अयलउभउत बदयगत ल्भउबमिकभ त्यगच्छका क्य छल तजभ अयलतभहत या उभचायक्षलन नथ मगतथ छल मचबातछलन बलम ाचकगबितछलन एबिलक, एयछिअभक बलम एचयनचकक या त्यगच्छक म्भस्मयिजुभलत छल तजभ :छलष्कतचयथ, क्ष धबक छिभयबाँि दयगलम तय बकप त्यगच्छक उचबअतष्टष्यलभयक ाय जभउ बलम छलउगत तय भलच्छउज नथ पलयधभिमनभा ब्क जष्क धयलत, क्ष बधिबथक ायगलम एचबवबउबत्त वभम अयक्षलन ायचधबयम तय जभउ नभा :थ आबचमभय धष्टजछल तजभ :छलष्कतचयथर म्भउबच्छतभलत या त्यगच्छक, छल बअत, महउभयछलउभम तजभ दभकत उचबअत्तउभ या एगदछिअ एचज्स्वबतभ एबचतलभयकजछउ छल तजभ ायक या अयलकगतिबष्यल, छलतभयबउतष्यल, बलम मष्कअगककष्यल छल :भमतछलनक बलम ऋयलष्टतभमक, क्षाद(अयक्षततभमक बलम त्बकप ायचउभमक ायचउभम मगच्छलन तजयकम मवथका

कभअतयच या ल्भउबमिकभ त्यगचष्कना क्षत छक छ्लमभम तजभ बउउचयबउज या उच्चताष्टुबताष्यल, भलअयगचबलभमलत, बलम अयलकगतिबताष्यल छ्लस्ताष्कतभम दथ एचबवबउबताष्वभम चयक उच्चस्वबतभ कभअत तय उगद्धिइ बनामलअथ, जबक छ्लकउच्चभम नभ तय चमधि यल तजभ कतचमलनतज या धयपछ्लन तयनमतायच तजभ अबगकभ या तयगचष्कन छ्लतभमभकत, धज्ञउज गतिष्कबतभम जभउभम गक तय छ्लकताष्टगताष्यलर्बा छ्ल तजभ आयक या उच्चभकभलत ल्भउबी त्यगचष्कन द्ययबचम बक ब नयमभी या एगद्धिइ एच्स्वबतभ एबचतलभयकज्ञज

तजभकभ उच्चबउताष्टुभक या धयपछ्लन तयनमतजभय जबम जभउभम दयतज या गक तय द्यम्बपतजचयगद बलम बउजाष्मस्म कगदकतबलताष्बाथि मभकच्चभम यदवभउताष्वभक छ्ल ल्भउबमिकभ त्यगचष्कना एचबवबउबतायकभम तय चमउच्चमकभलत एच्स्वबतभ कभअतयच स्वयगिलतबचथ बनामलअभक बक ल्भउबी त्यबस्मी ब्ल ब्लककयअष्कताष्यल, यच एबउष्टु ब्लक्ष्व त्यबस्मी ब्लककयअष्कताष्यल ल्भउबी क्रजबउतभय चय त्यमपपछ्लन ब्लभलतक ब्लककयअष्कताष्यल धज्ञभलभस्मभय तजभ छ्लकगमक यल तयगचष्कन धम्भम आयचधबचमभम तय तनयस्मभयलभलत आय बउउच्चयउच्चबतभ उयछिअथ मभउष्कहयला धज्ञभलभस्मभय जभ अकभ तय तजभ नयस्मभयलभलत बनामलअथ धष्टज कयभ छ्लकगम, छ्ल गकभम तय दभ दभथयलम ज्ञक उभयकयलबी बल उभतथ छ्लतभमभकत, बलम तजबत त्रगबष्टिथ या एचबवबउबताष्वभम जबम बधिथक बततच्चउतभम नभ ब्ल याष्टुष्क छ्ल तजभ :छ्लष्कतचयथरम्भउबचत्तुभलत या त्यगचष्कना

४्यकत द्यम्बपतजचयगलज तजबत अकभ धबक तय जबस्म :भयचबलमग या ग्लममयकतबलमष्लन धष्टज त्यदभतबल बगतजयगच्चभक तय यउभल बउअभकक तय त्यदभत आयक ल्भउबी दथ नभलक या कगचाबउभ तचबलकउयचत बलम यउभयबताष्लन छ्ल ाष्नजतक दभतधम्भल प्लतजबलमग - जबकब, बयिलन धष्टज यउभलष्लन या अचयकक दयचमभय तचमपपछ्लन चयगतभक दभतधम्भल तधय अयगलतचय एचबवबउबताष्टु एच्बकब धबक यलभ या तजभ तबकप आयअभ नभदभयक लभनयताष्टुष्लन धष्टज बगतजयचय या लयचतजभयल लभष्लजदयच छ्ल तजभ थम्भय झड़द्वा क्ष कतर्षी चम्भकदभय जयथ जभ धबक तचयष्लन जबचम तय अयलस्वष्लअभ तजभ क्रजष्लभकभ बलम त्यदभतबल नभदभयक या मभमिनबताष्यल बदयगत तजभ उच्चयकउभअतक बलम दभलभाष्टक तयगचष्कन बउताष्वष्टथा तजबत धबक ज्ञक स्वष्टकष्यलबचय बतताष्टगम बचम धष्टलभककष्लन तयम्भथ तजभ उयउगबिच्चतथ या अयद्धलभम तयगचक बलम ष्टाष्लभयबचमभक ल्भउबी बलम त्यदभतबल ब्लातयलकयगक अनाष्यल कयलन ष्टाष्लतभम्भलबताष्यलर्बी तयगचष्कतका इस्मभय तजभ थम्भयक, तयगचष्कन जबक तगचलभम यगत तय दभ यलभ या तजभ नभवयच भअयलकउभ बउताष्वष्टा ष्ट त्यदभता तजभ ाष्यकत भस्मभय ल्भउबमिकभ तयगचष्कन मभमिनबताष्यल तयीजबकब धबक भिम दथ तजभल म्भयभअतयच नभलम्भर्बी या तजभ म्भउबचत्तुभलत या त्यगचष्कन क्जचम्भ ब्लबप तजबउबा क्जचम्भ क्जथक द्यबजबमगच एबलमभथ आयक ज्यतभी ब्लककयअष्कताष्यल, क्जचम्भ वद्या क्जलनज आयक त्यमपपछ्लन ब्लभलतक ब्लककयअष्कताष्यल, क्जचम्भ द्यगममज्ञ च्वतलब ताबिमजबय आयक :छ्लष्कतचय या ५यभज्ञल बाबच्चमभक, क्जचम्भ च्ववभलम्भय एचबमजबल आयक :छ्लष्कतचय या त्यगचष्कन बलम नथकभी आयक म्भउबचत्तुभलत या त्यगचष्कन धम्भम तजभ नभदभयक या तजभ मभमिनबताष्यल आयक ल्भउबी क्जचम्भ एचबवबउबताष्वभम धबक धम्भउबमकभलताष्लन ल्भउबी त्यबस्मी ब्लभलतक

मबचभम तय तचबस्मि दथ कगचाबअभ तचबलकउयचत तजचयगनज च्छभलमकजछउ जछलजधबथ दभतधभम
एवतजबलमग बलमीजबकब अचयककछलन जछल उबककभका

कछबिचथि, बलयतजभय जछकतयचछअबर्ब बअजछभस्मभलत तजबत धम अयगमि नबपम उयककछदभि धबक
कभउबचबतभ ल्हादभय उबितभ यच तजभ स्मभजछअभिक या त्यगचछक क्ष्टमगकतयथा एचबवबउबतछ्वभम धबक
बधिबथक तजछलपछलन तयधबचमक लभभम या कभउबचबतभ छ्मभलतछतथ यच तजभ तयगचछक बअतछ्वष्टथ
ज्म धबक स्वच्छतगबार्थि उगकजछलन नभ छ्ल तजभ :छ्लछकतयथ या त्यगचछक तय जबस्म कुभाजछउ
उयछिअथ तय चभअयनलछ्शभ तयगचछकत नयस्मभलत धष्टजछल तजभ अयगलतयथ ध छकअगककभम बलम
कगअउभमभम अयलस्वष्टलाज्जलन :छ्लछकतयथ या त्यबलकउयचत तय जबस्म तजछक उयछिअथ छ्ल तजभ यच
या कभउबचबतभ स्मभजछअभि लग्नदभय यच तजभ तचबलकउयचतबतछ्यल बअष्टिथ या तयगचछकतका क्ष्ट
धम अबल कभभ तजभ स्मभजछअभि धष्टज ल्हादभयक छ्ल ह्यभमल उबितभ, धजछउज छ्ल कुभाजछउबार्थि
यच तजभ कभयस्वछअभ या तयगचछकतका त्यछक लग्नदभय उबितभ चभउबभकभलतक भहउगिकछ्स्वभ अबतभ
धष्टज बगतजययच्छतथ तय दभ गकभम यच अयकउच्छअबर्ब उगचउयकभा क्ष्ट बअत, तजछक उबितभ जबक
जभउभम तय भक्तबद्धिकज कुभाजछउ चभअयनलछ्श्यल या तयगचछक बअतछ्वष्टथ छ्ल तजभ अयगलतयथ

म्गचछलन तजभ थभबय या झट्ठठ, क्ष धबक छ्लस्वयस्मिभम छ्ल बल बककछ्लभलत यचक तजभ :छ्लछकतयथ
या त्यगचछक तय यचबितभ अयकउच्छभलकछ्वभ उबिल मयउग्नभलत यच तयगचछक
मभस्मयिजुभलत छ्ल तजभ अयगलतयथ धष्टज कमच्छभक या अयलकगतिबतछ्यल धष्टज मछ्वमयकभ
कतबपभजयमिमयक, क्ष धबक तयधछलन तय बलबिथशभ कतयभलनतज बलम यउययतगलछ्श्यक या ल्हउबभिक
तयगचछक तय कभत त्रगबलतष्टभम तबयनभत तय दभ बअजछभस्म धष्टजछल नछ्स्मभल तजभ यचकभ बलम
चभत्रगच्छभम छ्लतभयस्मभलतछ्यल तय भलजबलउभ कगउउथि अबउबअष्टथ त्य नबपम मयउग्नभलत
अयकउच्छभलकछ्स्म बलम बगतजभलतछ्ल, एचबवबउबतछ्वभम नयत छ्लस्वयस्मिभम मबथ बलम लज्जनजत
अयमिअतछलन मबतब या बस्वबिदभि बच्य कभबत अबउबअष्टथ बलम जयतभि दभमक धजछउज धमयम
मभलतष्टभम बक नबछ्ल भक्तिभलतक या तयगचछक कगउउथि त्वकप यचअभ या एचबवबउबतछ्वभम,
:बजभकधययम द्यजबपतब क्ष्टयभकतजब या ल्हउबर्ब छ्यछिलमक, बलम नभ धमयम भलनबलभम तय
बलबिथशभ बलम यचयभउबकत तजभ यउभयबतछ्यल, अज्जिजत यचभत्रगभलउथ, बलम छ्लउग्नभलतछ्वभ उबउपबनभ
तय छ्लतभयलबतछ्यलबर्बच्य यउभयबतययक तय छ्लउग्नभकभ अबउबअष्टथ या बच्य बअउभककछ्षष्टिथ छ्ल ल्ह
कछबिचथि, धम धमयम तयधछलन तय उगत यग्न दच्छेल तयनभतजभय तय भहउबलम बअउयकउयमबतछ्यल
अबउबअष्टथ महउयियछलन धबथक तय बततच्छअत मयकमकतछ्ल बलम यचभज्जल छ्लस्मकतययक छ्ल यज्ञतभ
बलम अक्तययतक कय तजबत धम अयगमि उचयवभअत तजभ उयककछ्षष्टिथ या नभततछलन इल्लः क्षीक्ष्ल
ह्यग्नक्तक दथ तजभ भलम या अभलतगच्छ षभा दथ तजभ थभबय ह्यणण

तजभ छ्यकत मयउग्नभलत छ्ल तजभ जछकतययक या ल्हउबभिकभ तयगचछक धष्टजयगत छ्लस्वयस्मिभलत
या यचभज्जल भहउभयतक बातभय तजभ छ्यकत त्यगचछक :बकतभय एबिल या झट्ठठ जबउभलभम तय
दभ तजभ अयकउच्छभलकछ्वभ एबिल उच्छभउबयम गलमभय तजभ :छ्लछकतयथ या त्यगचछक छ्ल झट्ठठ
धष्टज त्रगबलतष्टभम तबयनभत या बततच्छअतछलन इलम :ष्टियल छ्लतभयलबतछ्यलबर्ब त्यगचछकतक ब थभवय

मळक्करूद्देश्यम् लभेति थच्च छल ज्ञानदण्ड विभिन्नधमम् दथ थच्च इँ तज्ज्ञ लभेति
उद्धविष्वव्य छल ज्ञानदण्डहा

विवतभय, तज्ज्ञ क्रृष्णउबज्जल धबक तबपभल गउ अक्षलन तय तज्ज्ञ थभबय ज्ञानदण्ड, मभअविच्छलन ज्ञानदण्ड
बक रुद्दक्षक्षत्त लभेति थच्च तबयनभत्तलन वगकत जबाबी ब नष्टियल तयगच्छकतका तज्ज्ञ आयलआभउत
बलम आयलतयच्छदगत्यल या एचबवबउबत्तवभम छक स्वभयथ नगज्ज छिलपभम धष्टज इलभ :ष्टियल
त्यगच्छकतक धज्जउज्ज धभ बयम तयथलन तयमवथ छल तज्ज्ञ क्रृष्णउबज्जल या लभउबर्त्यगच्छक थबय
दृपज्जाक कगच्यम नबलथ उभयउभि भस्मभल क्यलन तयगच्छक अयलगलष्टथ या लभउबर्त्यिबथ
लयत दभ बधबयम या तज्ज्ञ भायचत तज्जबत एचबवबउबत्तवभम उगत तयनभत्तजभय आय तज्ज्ञ दभततभय
या तयगच्छक छलमगकतयथ या लभउबर्त्यिगत धभ बयम बर्त्यिकतर्त्यिभलनबनभम तय नबपम तज्ज्ञ मयमक
या इलभ :ष्टियल छलतभयलबत्तव्यलबर्त्यितयगच्छकतक ब तयगतजा ब्लम, तज्ज्ञ दभकत तयच्छदगत्यम तज्जबत
तयगच्छक छलमगकतयथ आयगमि नाष्टवभ छक तय चभबर्त्यिशम तज्ज्ञ मयमक तज्जबत एएए कबध बहियकत यल
बलम ब जबाबी मभअवमभ बनया

A Tribute

Pratima Pandey
2nd Vice-President
Nepal Heritage Society

“Keep on Shining”

: य एषु एव्यक्तबाध धबक ब स्वभवथ धमर्मी पलयधल उभवकयलबष्टिथ छल तजभ तद्यबस्वमि छ्लमगकतव्यथ बक जभ धबक तजभ एधलभव या यलभ या तजभ यमिभकत बलम चमउगतभम तद्यबस्वमि बनाभलउभक छल ल्मउबसि ल्खतव्यबव त्यव्यक्त बलम त्यव्यस्वमकि ज्ञ धबक ब स्वभवथ उद्यष्टिभ बलम अजबव्याष्लन उभवकयलबष्टिथ बयिलन द्वभष्टल द्वभिक्कभम धष्टज स्वभवथ नययम यियपक११

विधिवर्थक कार्यषिलन बलम भस्त्रभय त्यज्ञलमधि, नथकमी बक तजभ त्यज्ञभकगग्यभय बलम वितभय तजभ स्वरूपम
उत्यभक्षमभलत या तजभ ल्पुतर्बि ज्यम्यष्टबन्नभ क्यात्तमतथ, बलम बर्गि गक नभद्रभयक या तजभ क्यात्तमतथ
ममउत्तमभम तय बकप जज तय वयष्ट यग्य द्युबचम बक बल महभाग्यत्य्यभ नभद्रभय तय धर्षण्डुज जभ
जबउत्तमियद्विज्ञभमश११ जभ धबक बकिय स्वभयथ ष्टतभयभकतमम ष्टिभ तजभ घमकत या गक ष्ट ज्यम्यष्टबन्न
अयलकभयस्वबत्य्यल बलम उत्यभक्षमस्वबत्य्यल बलम धम जबम नबलथ द्युबचम नभमत्य्यलनक ष्ट धर्षण्डुज
धम कजबचमम यग्य ष्टम्भक बलम यिस्वम या यग्य अग्निगचम बलम यग्त्य्यलमम उत्यालंबनक यग्य
तजभ क्यात्तमतथ

तजभ नबष्ट गलम चबष्टकलन भस्वभलत तजभल धबक यगच बललगबी ज्मचष्टवनभ द्यबरी धजष्टअज तजभ बितभ क्रहयधल एचष्टलअभ म्हउभलमचब बततभलमभम बवष्टजागर्थि भस्वमचथ थभबच बलम भस्वभचथयलभ धयगमि बततभलम बलम धभ मष्ट चबष्टकभ ब यित या न्यलभथ बललगबार्थि यच तजभ नययम धयचपक या तजभ ज्मचष्टवनभ क्यअज्भतथा ज्म धबक बधिबथक जबउउथ तय जमउि बलम कउयलकयच तजभ भस्वभलत षिपिम तजभ नबलथ यतजभच अयचउयचबतभ कउयलकयचक बलम धभ जबम ब लष्टअभ धयचपष्टलन नचयगडा

ध धम्यम तद्यवस्थाष्टिन बद्यगलम न्मयबलथ बलम धम्यम छ्ल व तद्यबष्ट यल तज्म धबथ तय नम्भत
क्वलनभतब कज्यम्भकतज्व भ्लज्वगक छ्ल म्यककभमियचा धज्मल धम जम्भवम तज्म कबम बलम कज्याअप्ष्ट
लमधक या व मरमकष्टाऽ उबिलभ अद्यबकज लम्भव ष्टतज्वलमग बलम भिब्यलत तज्वत यलभ या तज्म
उबककभलनभयक यल दयबद्यम धबक : च एण एद्यबकबष क्ष्ट धबक कय तम्भवद्यमि बलम दम्भकम्भमक दम्भ
मम्भउथि कबमम्भलम्भ, तज्म तज्यगन्जत तज्वत धम धयगमि लम्भव कम्भ ज्ज बन्दबष्ट ज्जत गक षिप्म
व तज्गलम्भद्यता क्वलनभतब तयय धबक छ्ल कज्याअप बक कज्म धबक चम्भितभम तय ज्ज, बलम ब
धम अयगमि मय छ्ल जम्भ जयगकम धबक वगकत तवपि बद्यगत ज्ज बल जष्ट कष्टथि

इगच यिस्मम यलभक कफ्मभतज्मभक भिब्यम गक कगमम्भलथि तय नय तय तज्म क्ष्टजतथ बलम तज्मभय
ष्ट लय चम्भकयल न्म्भल बलम तज्म कष्टथि बलम च्यम्भलमक जब्यम तय कज्यम तज्मभय न्म्भाब
दग्यमम्भला क्ष चम्भम्भद्य : चका एद्यबकबष यियप्ष्टन कय कबम बलम यिकत बलम यगच जम्भवतक धम्भलत
यगत तय तज्मचा

तज्म जम्भवकि बी उबष्ट बलम न्म्भाब बलम तयम्भथ क्ष क जबउउथ तय दम बकपम्भ तय ध्यष्टभ
कफ्मभतज्वलन बद्यगत तज्मभय बतज्मभय दथ क्जष्टब बलम क्जष्टबय, तज्मभय तधय दम्भवगतष्टगि अज्षमिच्यम्भल
धज्य जब्यम दम्भअकभ धयलम्भचार्गि बलम चम्भकउयलकष्टमि बमगतिक छ्ल न्म्भयचथ या तज्मभय
बतज्मभय बलम तज्म तयगकत तज्वत तज्मभय जब्यम कम्भ गउ छ्ल जष्ट लकम तय मय ककम न्म्भयम धयव
यच तज्मभय अबगकम्भ बलम तज्म अयगलतयथा

तज्मभय कबथ तज्वत यलथि तज्म न्म्भयम मष्म थयगलन दगत : च ए ए एद्यबकबषुक कउष्ट्यष्ट बलम कयग
धष्टी बधिबथक दम कज्षलष्टन बक व मम्भउभलत जग्मबल दम्भलन बलम व न्म्भयम जग्मद्यबलम, बतज्मभय
बलम च्यम्भलम तय बी तज्यकम उम्भउभिक ष्टिस्ममक जम तयगज्मभम बलम अकभ छ्लतय अयलतबउत धष्ट
बलम बी तज्यकम धज्य यिस्मम ज्ज बलम तज्यकम धज्य यिस्मम ज्ज द्यबउपा प्मभउ यल कज्षलष्टन९

♦♦♦

My unforgettable moments with PP

Rishi Shah
Academician, NAST

“His kindheartedness
was showcased every
now and then”

ए प्रत्येक बार बच्चिक शुश्रृष्ट के लिये थर्यगच बस्वभयबलम आज्ञालम धजयन थर्यग नभमत भस्वभयथ मवथ बलम जिष्ठत तजभ चम्बितछ्यलकजष्ट तय वगकत ब कजउभि 'जष बलम 'दथभ। जभ धबक नयद्यभ तजबल ब दगमथ तय नभा चंक तजभ तजम धभ नभत दबअप छ्ल ज्ञान्ड छ्ल प्वतज्ञबलमग त्वबस्वभकि बलम त्यगचक क्ष पलभध चष्णजत बधबथ तजबत धभ धभचम नयष्णल तय दभ दभकत या उबकि जष्ट जभउष्णल बततष्टगमम बलम कमान्मिककलभकक बचम भहफउबिधथा जष्ट अयलन्मलष्वर्व दभजबस्वध्यय तयधबयमक तजभ उभयउभि बचयगलम जष्ट धबक मष्टकउबिधभम तजचयगनजयगत जष्ट षिमतजभा

जभ धबक ब तचगभ छ्ललयस्वबतयय धजय मभस्वभयिउभम स्वबच्यगक तयगचष्टकतज्ञ कष्टभक यथ यिअबकि बल यायभज्ञलभयक बषिपभा जभ कजबउभम तजभ महउबलकच्यल या यगच बच्यष्णिभ ९तजभल छ्ल० तय गथ तय मधाभयभलत मभकतष्णलबतछ्यलका जभ तचगथि दभष्मिस्वभम छ्ल तजभ तयगच्यक तचबमभ तजबत अयगमि भहबति तजभ त्रगबष्टिथ या षिस्मक या यगचबर्व बक धभर्व बक या यगद्वबल उभयउभि शुश्रृष्ट बमस्वष्टकमम याओउष्वर्वकि बलम मयलयय बन्मलअष्टमक तय मभस्वभयिउ तयगच्यक बलम छ्लाचबकतयगअतगचम छ्ल यगय अयगलतयथा जभ धबक बजभम या जष्ट तजभा जष्ट छ्लकज्ञजतक धभयभ वगकत नबयस्वभयिगका जभ अयगमि लभहयतष्वतम मभबकि बलम जबन्मय यगत बन्मयभमभलतक यथ तजभ दभलभाष्ट या ल्भउबन्मिकम तयगच्यक छ्लमगकतयथा शुश्रृष्ट तय नभ जष्ट बल बम्बच्यबदभि उष्यलभयध धष्टज मभतभयक्ष्णलबतछ्यल बलम बल गलचमभिलतष्णल कतबधिबयत या तजभ तचबस्वभि छ्लमगकतयथ धजय धर्व दभ नष्टकभम दथ बर्व, मकउभउष्वर्वथि दथ बर्व तजयकभ धजय बचम धभर्व स्वभयकभम छ्ल तजष्ट छ्लतयगअतभ दगकछ्लमकक कमउभा

क्ष बधिबथक अजभयच्यकज तजभ नभयद्यभक धजमल धम धभयभ तयनभतजभया इगच एकष्मिक धभयभ स्वभयथ अयिकम तय भवउज यतजभया धम मष्टकउगककभम बदयगत नबलथ उचयवभउतक स्वभजभमलतथि बलम

अयमित्तत्त्वभूति ज्ञ जबम दभभल यगच तचगम, मभउभलमददभि बलम चमष्टिदभि बष्टम, धजभलमस्वभूति छ्ट धबक लभमसभमा। इलभ अयगमि अयगलत यल जाऊ ब्ल उभचकयलबी भिस्तभि, ज्ञ धबक षिप्म ब नभदभूति या तज्ञम आकर्षित, ब अयलाष्टमबलत। ब्लम बत उचयामककच्छलबी भिस्तभि, ज्ञ धबक बल भाष्टमभलत तचबस्त्वभि ब्लबनभूति धजय पलभध बी तज्ञम तचष्टअपक या तज्ञम तचबमभा ज्ञ धबक धभर्भि बधबचम या बी तज्ञम भउयलकष्टअबी धबथक या तचबस्त्वभिष्टन, ब्लम धष्टज स्वभूति दभकत या तज्ञम कमभूत्वभूति भ्वमल मगच्छल च्यतबचथ नभमत्त्वलनक धभ धभचम याष्टअष्टार्थि बत भवकम छ्ट जष्टक उचमकभ ब्लम बातभूति तज्ञम नभमत्त्वलन, एण धयगमि छ्टस्त्वभूति गक यच धयलमभागि नभत(तयनभतजभूति, धजष्टअज धयगमि बिकत कफमतजभक यिलन धभर्भि छ्टतय तज्ञम लष्टजता।

तज्ञमभूति धभचम नभलथ तज्ञमक धभ अभति बिशथ ब्लम दयचम ए ए धयगमि अयभ बिलन ब्लम अज्ञमभूति गक गजा ज्ञ धयगमि छ्टस्त्वभूति गक तय जबस्त्वभूति दयभूति धष्टज तभरायामभ यच ज्ञ ब्लम तबकतभूति मभमित्तबदभि नकय बत व्जबचबलब, ब अयशथ चमकतबगचबलत बत व्जययलअजभा बतभूति तज्ञम कलबअपक ब्लम धष्टज अज्ञमभूत्वभूति गज नयमक, ज्ञ धयगमि बी या ब कगममभल कबथ, 'कजबी' धभ नय तय तज्ञम नयस्त्वभूति छ्ट द्यजबपतबउगचरु धभ धयगमि बी नभत भहअष्टमभूति धष्टज तज्ञम छ्टमभूति ब्लम धभ धयगमि बी बत यलअभ कबथ 'अक ब्लम धजष्टा या छ्ट ब बिलम च्यस्त्वभूति यच एक प्वतज्ञब्लमग आतभूत नष्टलगतभक दभायचम तज्ञम नयस्त्वभूति धयगमि दभनष्टल छ्ट ल्वस्त्व भ्वायलब त्रहष्टलभक्ता द्यबअप तज्ञम, तज्ञमभूति धभचम लय अभी उजयलभक यच छ्टतभूत्वलभता तज्ञम च्यबमक धयगमि दभ भउतथ बातभूति तज्ञम बी या मबचपलभकका अत धभ मचयस्त्वभूति तज्ञम धबथ तय द्यजबपतबउगच ब्लम चमष्टिजभूति लयत यलथि तज्ञम तज्ञम नयस्त्वभूति, दगत भ्वमल तज्ञम जभवचतथ मष्टलभूति तज्ञबत यायीधभूति तज्ञक कतचमलनतज्ञमभूति तज्ञम तभक कउष्टज्ञता धभ बी धभचम वयथागि तय दभ धष्टज एण बत धयचप ब्लम मगच्छलन जबउउथ जयगचका।

जष्टक पष्टलमजभवचतभूत्वलभकक धबक कजयधअबकम भ्वमभूति लयध ब्लम तज्ञमला ज्यध अयगमि क्ष भ्वमभूत्वल तज्ञम भवथ ज्ञ जबम अयभ तय अयलनचबतगबितभ नभ धजभल क्ष जबम वगकत दभमल बउउष्टलतभूत्वल बक ब कमअचमतबचथ या तज्ञम छ्टल्क्ट लयध ल्क्टर्स ब्लअयउबलथष्टलन ज्ञ धबक तज्ञम क्तबतच्यल :ब्लबनभूति या छ्ट्य क्ष्लमष्टा ए एचककबष्ट कबष्टम तय ज्ञ ब्लम क्ष त्रगयतभ, 'छ्टकज्ञ क्जबज ष्टक तज्ञम दभकत स्क्षेप ब्लम थयग कजयगमि नष्टवम ज्ञ तज्ञम दभकत कमचस्त्वभूति धजभल ज्ञ अभिव क्ययल बातभूति तज्ञबत, ज्ञ गउनचबमम नथ दगकष्टलभकक अबिकक क्ष्टलतय छ्टकत अबिकका ब्लम यच स्वभूति छ्टकत तज्ञम छ्ट नथ षिम, क्ष अभिध छ्ट तज्ञम :ब्लबचबवब अबिकक, बपब तज्ञम छ्टकत अबिकक बदगयिगक छ्ट्य क्ष्लमष्ट तय ल्भध थयचप, धष्टज यउगभिलत ययम कमचस्त्वभूति यल कष्टस्त्वभूति उबितभ ब्लम मचष्टलपक मभउबलतभूत्वल यच ब्लम छ्टतय तबष्टलतभूत्वल नबिककम दथ काबचत कतभधबचममकव चमकभदहिलन तज्ञकभ यच तज्ञम ब्यबद्धबल लष्टजतका।

ब्लयतजभूति नभयचथ धजष्टअज क्ष चमउबी तबपम नभ दभअप तय यगच तय द्यमष्टलन छ्ट ज्ञदद्धा क्ष धबक उचष्टवष्टभिनभूत्वल तय उबचतच्यत्तुबतभ छ्ट तज्ञम छ्टतज ब्ललगबी त्रहयलाभूत्वल अभ या एबअष्टअ ब्लष्ट त्वबस्त्वभि ब्लककयअष्टबतच्यल १५५० भ्वमल बक स्त्वभूति उचमकष्टमलत या ल्वतचबव त्यगचक ब्लम त्वबस्त्वभिव क्ष चमभदहिल यज्ञध ज्यध ज्ञ तययप तज्ञम छ्टष्टच्यत्तुबतभ ब्लम भिवमभूत्वकज्ञत तय यचनबलष्टभ तज्ञम स्वष्टक ज्ञ मष्ट जष्टक गतकयकत तय नभपम कगचम तज्ञबत भ्वमभूत्वल धबक बत भवकम ब्लम जबम गला जष्टक जभडिगलिभकक ब्लम भहगद्धभूत्वलत बततच्यत्तम तयधबचमक षिम ब्लम उभयउभि नभम तज्ञम तयगच

रभबलछलनागरि बलम रभयचबदभि एषु उचयस्वष्मभम रभ धष्टज यलअभ(छल)ब(षिभ(तज्जभ यउउयचतगलष्टथ तय धयलमभय बत तजभ न्यभवत धर्मी बलम दभ न्यकतष्मभम दथ तजभ बचउबलभ कभअचभतक या तजभ यचदष्मभल ऋष्टथ व्यभककभ तभयचब(अयततब धबयचव्ययक छ्ल व्यवल उगकजभम रभ छ्लतय चभअयाभिअतछलन तजभ बलअष्मलत जष्कतयचथ यच तजभ तजष्म अमलतगचथ व्यव्रा तजभ उबलयचकब या व्याष्टिल बिलमकअबउभक धबक वगकत दभभवतज्जतबपछलना क्ष भस्वभल कष्टउभम दष्टाव्ययभ उच्छअपथि कलबपभ धष्टम बाभिनभमथि चभलयधलमम यच ष्टक भिष्ट्य भककभलअभ बलम यच कतजगवितछलन स्वष्मष्टिथ क्ष क्ष तजबलपागरि तय एषु यच तजभकभ गलष्ट्रगम भहउभचभलअभक बलम त्रगच्यपथ बमस्वभलतगचभका तजभ गलयचनभतबदभि नगयगउ उजयतय तबपभल छ्ल त्व्यतबलभल क्त्रगबचभ दभचक तभकतजयलथ तय तजभ वयाधि बत्तयकउजभयभ या यगच ऋजछलब तयगचा

ज्ञ बकिय गकभम तय यचनबलष्म उष्टउत्तज्जक बत म्जगष्पिजभि, ल्बनबचपयत बलम बत यतजभय भहयउत्त तयगच्यकतज्जउ उबिअभक षिभ प्वपबलै यच प्यमबचष धम नविमथि भलवयथभम तजभ भस्वभलछलनक यचनबलष्म दथ एषु बलम जष्क दभभवतष्मगी दभतभय(जबवी क्तजबचबमब यगच याउआष्ट्वी क्तज्जत(कभमष्लन उचयनयबलभक धष्टज यचमष्लन नगभकतका तजभथ न्वमभ कगचभ तजबत धम जबम धयलमययगक तजभ, दगत बत तजभ ककभ तजभ उचयाभककच्यलबी

इतअभ छ्ल तजभ छ्यथ(अयमि न्यलतज :बनजब एषु जबम अकभ तय न्य जकभा क्ययकतजबलै उययवब धबक नयछलन यल बत न्य उबिअभा क्ष्लउष्मभलतबाधि, तजभ ककभ मबथ, धम जबम यगच भहकछलबतच्यल तय नभत यगच तयगच नगष्मभ डिअभलकभा धम धभचभ कभस्वभल या गक धजय धभचभ भवलभय तय दभ नगष्मभका बतभय तजभ उययवब, एषु तययप रभ तय तजभ भहकछलबतच्यल जब्वी धजभय धम अययाधि तययप तजभ तभकत धष्टजयगत बलथ जबककभि यच बलहष्टथ ज्म लयत यलथि न्वमभ कगचभ तजबत क्ष तययप तजभ तभकत आकाययतबदथि, दगत बकिय कगउअभममम ष्टा यंचतगलबतभिय, धम बाही अकभ तजययगनज तय दभउअकभ धजबत तजभथ अब्बी तजभ स्वभयथ ष्टकत दबतअज या डिअभलकभम नगष्मभक या ल्भउबी क्य न्वअज क्य तजबत जम धबक तजभ यलम धजय छ्लतयगलबतभिय, तजभ तचबस्वभि छ्लमगकतचय या यगच अयगलतचय ज्म तययप रभ गलमभय जष्क धष्टलनक बलम तबगनजत रभ तजभ पलयधजय या तजभ तचबस्वभि दगकछलभकक, यच तजउपभतछलन तय तचबलकउयचतबतच्यल बलम यच यतभिग्वलबनभलत तय भस्वभलत भहभअगतच्यला

अबचक धभलत दथ बलम धम नयत दगकथ धष्टज यगच यधल मबथ(तय(मबथ डिस्वभकस न्य धष्म बलम क्ष धभलत तय न्यचबलथ यच जष्कजभय कतगमष्मक बलम कतबथभम तजभय यच ककभ ष्टतभभल थभबचक, दगत, धजभल क्ष अकभ दबउप जकभ बलम धभलत तय कभम न्य यमि यष्मलम, ष्ट धबक षिभ धम धभय ल्भस्वभय कमउबचबतभमा ल्यतजछलन न्वअज जबम अजबलनभम न्वअज भहउभउत तजबत क्तजबचबमब बलम एषु धष्टज तजभष्ट जबचम(धयचपछलन तभक तजभष्ट ल्बतयबव त्यगचक बलम त्यबस्वभि छ्लतय यायगचष्टकजछलन स्वभलतगचभ छ्ल यगच अयगलतचय तजबत भस्वभलछलन बत तजभष्ट उबिअभ, तजभथ धमजियभम रभ धष्टज ब बिस्वष्टकज भबकता क्तजबचबमब जबम अययपभम तजभ कगउतगयगकथि जभबचतथ मष्ललभया धम बाही जबम ब धबय बलम धयलमभयागरि तजभ चभमष्टकउष्टलन बदयगत यगच नययम यमि मबथका द्ययतज या तजभ न्वमभ रभ भमि षिभ क्ष धबक बत न्य यधल बदयमभ, बक तजभ कबथछलन नयभक, 'ज्यभ ष्टक तजभ उबिअभ धजभल बलम धजभय थयग नय, तजभथ जबस्वम तय भित थयग छ्ल , धजउअज तजभथ बधिबथक मष्म तय न्वा

इति तजभ नवलथ वयगचलमधक धजष्टअज इति जबस्वम तबप्रभल छ्ल नथ षिम, तचबस्वभि बलम कतबथ छ्ल भहत्रगच्छकप्तमथि नमकमध्याष्टाष्टलन लूअभ, भलतजयबार्हिलन ऋबललमक यच ाबकअष्टलबतष्टलन :भलतयल ष्ट च्यबलअभ ९मगच्छलन च्यतबचथ क्ष्लतमध्यलबतच्यलबि ऋयलस्वभलतच्यल० जबस्वम दमभल तजभ दमकत यलभ बर्हि तजभ अचमष्टक नय तय एु एु ज्ञक बततभलमभम तय तजभ रेष्टगतभ मभतबषक या तजभ तचबस्वभ बलम ममवति धष्टज उभयउभि धष्टज भमिनबलआभा ज्म उचयस्वभम तय दम ब उचयामककच्यलबि तयगच यउमध्यबतयच धष्टज जष्टक उभदकयलबि ाविष्ट या जबलमष्टिलन बलम बककयउष्टतष्टलन धष्टज यचभष्टलभ बलम अयीभिबलगभका भ्स्वभल धजभल धभ धमध्यम ष्ट अविककष्टअर्बीयलमयल यच ष्ट चक्षबलतच्य एुवच्छक, यच भस्वभल ष्ट स्वष्टद्यबलत :यलतभ ऋबचयि यच उगकिबतष्टलन द्यभष्टलन, एुणो नमम कगचम धभ धमध्यम बर्हि ममिनजतागार्थि भलवयथष्टलन यगच तचष्ट गार्थि ज्म धयगमि उमचकयलबार्थि अयलाच्छक बदयगत यगच कबतष्टकाबअतच्यल, भस्वभल मगद्यष्टलन बमस्वमध्यकम कष्टगबतच्यलका

बतिजयगनज जभ छक लयत धष्टज गक उजथकछअबधि धभ बचभ बधिबथक अयिकभ तय जज छ्ल यगच तजयगनजतक बलम नछ्लमका भ्स्वभयथ तजभ क्ष तजछ्लप या यगच नाययम यमि नफ्मलतक या यगच छ्स्वभक छ्ल प्रतज्ञबलमग त्यबस्वभकि बलम छ्ल त्वंतयबव त्यगचक बलम त्यबस्मीयच भस्मल बत जकभ, क्ष बधिबथक कभम तजभ तबर्भि बिलपथ उभचकयल धष्टज क्रषिलन बाझ अयकछ्लन त्यदधबचम तय नभमत नभ बलम च्म्भछ्लमछ्लन नभ या यगच मभमउ च्यञ्जलमकजछ्त बलम बाभउतञ्जल, धजछ्तज भलच्छअजभक बलम भलछिजतभलक नथ घिभा बी तजयकभ कधभमत छ्लउष्मभलतक छ्लनभच्छ्लनथि मबलआभ छ्ल च्यलतर या नभ स्वष्वष्मथि, बक तजयगनज तजभथ धभचभ जबउतभलछ्लन च्छ्नाजत लयधा स्म्भव एणु थयग बचभ छ्ल यगच जम्भवयतक बलम छ्ल यगच रम्भयच्मक त्यदभस्वभया

◆ ◆ ◆

My uncle, my friend

Dr. Sanjeev Upadhyay
Writer/Lecturer

“For him tourism was not only a matter of business or profits and losses, but more a matter of passion”

एचबवबउबत्ते एचबकबष धबक नथ गलउभि बलम बदयगत तधमलतथ थभबद्य कभलष्यद्य तय नभ छ्ल तभचहक या बन्नामा म्नाम तय जष्क भबकथ नयाष्लन बलम यउमल लबतगद्यभ, जयधभस्वभद्य, क्ष अयगमि अयलगलष्टउबत्तम तय जज्ज बनियकत छिपभ ब च्यभलमा ज्म धबक ब स्वभद्य नययम छिकतभलभद्य बलम बधिबथक छिकतभलभम तय नथ उचयद्विक बलम त्रगभद्यभक उबचभागीथि दभायद्यभ याभाष्लन जष्क बमस्वष्टउभा क्ष्ल तज्जभ, क्ष भिबद्यलत तय चभकउभउत्त जष्क बमस्वष्टउभ बलम जष्क नयतत्य या कज्जउभि छिवष्लन बलम जज्जाज तज्जलपष्लन अयलतष्लगभक तय नगष्मभ नभ तय तज्जक मबथा :बलथ उभयउभि पलयध जज्ज बक ब उष्यलभभद्य तय तयगद्यष्क छ्लमगकतद्यथ छ्ल ल्भउबर्ब बलम बक ब कयात कउयपमल नभलतम्हिबला ज्म धबक बर्बी तज्भकभ तज्जलनक दगत नगउज्ज नयद्यभ दभकष्मभका यैच जज्ज तयगद्यष्क धबक लयत यलथि ब नबततभद्य या दगकष्लभकक यद्य उचयाष्टक बलम यिककभक, दगत नयद्यभ ब नबततभद्य या उबककष्यला ज्म नभलगष्टभथि धबलतभम तय उचयकयत्तम ल्भउबर्ब बक ब तयगद्यष्कतष्टज्ज मभकतष्लबतष्यल बलम नबपभ ष्टक लबतगद्यबर्ब दभबगतथ बलम जष्कतयद्यष्टअबर्बी च्यष्टअजलभकक पलयधल बर्बी बचयगलम तज्जभ धयद्यमि ज्म धबक बधिबथक स्वभद्य उबतज्भलत धज्जष्मि मभबष्लन धष्टज्ज जष्क कगदयद्यमष्लबतभक बलम नयकत या तज्जभ उभयउभि धज्जय जबम ब अजबलउभ तय नभत जज्ज अकभ दबउप धष्टज्ज ब मभभउ, बिकतष्लन षुउचमककष्यल या जष्क आबर्बि, दबबिलउभम उभचकयलबष्टिथा

Who created work for other

- Tat-Leong
Singapore

“There was such subtlety
and yet deliberate effort in his
ways in providing, giving
and caring for others”

क्ष धबक ाष्यकत छ्लतचयमगअभम तय एए दथ क्रज्याष्क धज्भल धम ज्ञकत न्यस्वभम तय प्वतज्ञबलमगा धज्बत कतचयपभम नभ बत यगच ाष्यकत न्मतछ्लन धबक ज्ञक न्भलतभि बलम उम्भागी बग्यबा क्ष चम्भमदभचमम धमीयगच ाष्यकत न्भवी तयनभतजभच बत तजभ चम्भकतबग्यबलत लभहत तय तजभ याष्याम जभ छ्लकष्कतभम तज्बत क्ष जबस्वम क्रज्यापभल कयगउ तय पभमउ नभ धबचना एए छ्लस्प्ष्टभम गक ९क्रज्याष्क धबल(थः :बतत बलम क्क धज्य धमच्यभ स्प्ष्टकष्टछ्लन तज्भल० जयभ याच मष्ललभच, जभ बच्यबलनभम याच ब स्वभच्यथ र्ही :बतत तय कभिमउ छ्ल थयगच चयक ९थयग धमच्यभ छ्ल आकतच्यबछ्व०, जभ धबक अबच्यछ्लन बलम तज्यग्नज्जतागी जभ बआमुतभम गक छ्लतय ज्ञक जयभ बलम आकष्थि न्भलमच्ययगकथि क्ष जबम तज्ञक छ्मभब या न्बच्यपभतछ्लन त्जभ प्लनमय या ल्भउबी बक बल छ्लआभलतस्वभ मभकतछ्लबतच्यता। एए धबक जबउतथ तय उबच्यतलभच नभ धष्टज छ्ल तज्ञक लभध स्वभलतग्यभा क्ष धभलतयगत तय भग्ययउभ तय मय तजभ न्बच्यपभतछ्लन, एए जबलमभिम र्ही छ्लदयगलम बिलम जबलमछ्लन कमच्यस्वाष्यभका।

क्ष कउभलत न्बलथ मवथक दथ तजभ अकुउगतभच यगतकम्भम ज्ञक याष्याम, जभ कभलत नभ बल यमि नग्य धज्य कज्जबमयधभम नभ बलम मभकउमच्यबतभथि तच्यथछ्लन तय मय तजभ चगललछ्लन बच्यगलम, उज्यतयअयउय याच नभ, नभत नभ तभब, भतआ त्ज्बत लेउभ यमि उज्जबउ धज्य अयगमि लयत कउभबप ब धयच्यम या भ्लनाष्किज धबक वगकत कष्टतछ्लन लभहत तय नभ धबतअज्ञलन नभ तथउछ्लन बधबथ, क्लष्टिलन॥धबष्टछ्लन न्यकत या तजभ तज्भा क्ष तयमि एए क्ष चम्भर्ही मष्मलुत लभभम बलथ जभजि दगत एए छ्लकष्कतभमा जभ

बलम क्ष धयगमि नबपम जषक मबथ दथ नास्वष्टलन जज धयचपा जम धबक यलभ या तजभ नबलथ
ाचक तजभ स्वष्टिनभ तजबत एए धबकु कगउउयवतष्टलनु। एए अचमबतभम धयचप यच तजभ, पमउत
तजभ दगकथ, बायिधभमु तजभ तय नबपम ब मभअभलत स्वष्टलन, उचमबतभम तजभ यउउयवतगलष्टथु
यच तजभ तय अयलतचष्टदगतभ अयलकतचगआतस्वभयि॥ नास्वष्टलन तजभ बलम भिततष्टलन तजभ चमभमस्वभ
जषक नभलमचयगकष्टथ धष्टज मज्जलष्टथ, तजभचध धबक कगआज कगदतभितथ बलम थभत मभष्टिभचबतभ भाय
छ्ल जषक धबथक छ्ल उचयस्वष्टलन, नास्वष्टलन बलम अबचष्टलन यच यतजभचका क्ष जबस्वभ भिबचलत कय नगउर
बदयगत नास्वष्टलन चक जज छ्ल तजयकभ मबथक छ्ल तजबत याओउभा जषक याओउभ धबक बधिबथक
स्वभचथ अयमि बक क्ष चमभदभयभम दगत यलभ भति तजभ धबयतज धजभत धयचपष्टलन छ्लकम्भम तजबत
याओउभ, धष्टज एए बचयगलमै

तजचयगनजयगत तजभ ह(घ थभबचक या धयचपष्टलन तयनभतजभच छ्ल यगच ष्टितभि छ्लअभलतस्वभ दगकछ्लभकव
एए धयगमि कबथ तय नभस्त द्यभ एबतभलत त्वत, कतभउ स्यलुत अजबचनभ तयय नगउज,
तजभ अयकत षक स्वभचथ यिध जमभयभ छ्ल ल्भउबी, धभ अबल उचयस्वष्टलन तजयकभ कमभयस्वष्टउभक बत ब नगउ
यिधभच उचष्टअभु जम धबक बर्फी भहउष्टभम बदयगत यगच दगकछ्लभकक लयत दभअवगकभ या तजभ लभध
कयगचअभ या चमस्वभलगभ धभ अयगमि नबपम दगत बदयगत नबचपभतष्टलन जषक दभयिस्वभम ल्भउबी
बक ब मभकतज्जलबतष्टल तय तजभ धयचमि

ऋजचषक बलम क्ष नभत एए बनबछ्ल छ्ल द्यभष्टलन बत एबतब ऋयलाभचभलउभा क्ष धबक महउष्टभम तय
कजयथ जज नथ नयतजभचबिलम, तजभ अगतिगचभ, भतआ धभ धमचभ बत ब आगलअतष्टल बलम जम
चमभमस्वभम ब अबर्फी तजबत थयगच नचबलमाबतजभच धबक छ्ली, एए बकपमम तजबत क्ष जभति जज छ्ल
नबपष्टलन गचनभलत बचयबलनभभलतक यच जज तय नय दबआप तय ल्भउबी, कय तयनभतजभच धभ
कयगचतभम यगत जषक ष्टिजतक ९छ्ल : बलमबचछ्ल० बलम जभ भित छ्ल ब जगचयथ

धजभल धभ नभत बनबछ्ल, थयगच नचबलमाबतजभच जबम उबककभम बधबथ बलम एए कबष्म तय नभ
तजबत तजभ ज्ञ तजष्टलन जम चमलचभततभम धबक ल्हृ तय जबस्वभ तबपमल उजयतयक या जषक उबचभलतक
बलम तजभ कष्टथ यच थयग बलम कजष्पजभचा

क्य धजभल जम अकभ तय क्ष्लनबउयचभ धष्टज थयगच नफ धष्टज ब नचयगउ या ज्ञण उबह, धभ
धभलत कजयउउष्टलनै धभ दयगनजत ब लभध अकभचबै जम भर्फी छ्ल यिस्वभ धष्टज बल बगतकबतष्ट
नचबकक अगततभच कय क्ष नबस्वभ जज तजबत बक ब नष्टतै क्षउभि तजष्टलनक षिपम तजबत महउष्टभम जष्ट

ध जबम ब यिस्वभिति तजभ छ्ल क्ष्लनबउयचभ भस्वभल तजयगनज जम जबम ब चमबर्फी दबम गिश ज्ञ
कउभलत जयगचक चयाष्टिलन बचयगलम छ्ल दभम उबिथष्टलन धष्टज ध्वल(थ बलम जम धबक कबथष्टलन
जम धयगमि कय यियप यचधबयम तय जबस्वष्टलन नचबलमउजष्टमियभलै१ धभ तययप यितक या उजयतयक
धष्टज जषक लभध अकभचबै

३ मबथ दभायचभ जम तययप तजबत बतबी ष्टिजत तय एयपजबचब, धभ कउयपम यल तजभ उजयलभा
जम धबक दबकउअबर्फी तचथष्टलन तय अयलस्वष्टलउभ नभ तजबत क्ष मष्मलुत जबस्वभ तय अजबचनभ तजभ ग

छलअभलतछस्म नवयगउ तजबत ग्गअज जष्ठाजमच उभच उभचकयला धम बनायमभम तय कउभबप बनबछल बात
जष्क तव्यउ तय एयपजबचब १जभ धबक तबपछलन ब न्मचनबल वयगचलबिकत धष्टज ज्ञ० बलम जभ
कबष्म तजबत जभ धयगमि छलष्कज या जष्क ज्ञकत ार्फ बलम जभ अबल तजभल ममस्वभियु तजयकम
उजयतयक १ ब्लम कबमथि, तजबत धबक तजभ बिकत तजभ धम कउयपमा॥जभ जबम जष्क अकभचब धष्टज
ज्ञ॥॥॥

क्ष मचमकत बदयगत ज्ञ यच धमभपक बातभच जष्क उबककछलना॥॥

धम धमचम छलीयलमयल धष्टज ध्वल(थ ब अयगउभि या न्यलतजक बातभच एए भित गका क्ष्ल ब
जयतभि यलभ लष्णजत, ध्वल(थ धयपभ न्म गउ छल तभचक कबथछलन तजबत तजभचम धबक कयनभयलभ
लमहत तय जभच कम्मम या तजभ दभम धष्टज आयधमचका यंय धजबतमस्वभच चमवकयलक क्ष तयमि जभच त
ष्ट धबक गलअभि एए कबथछलन नययमदथभा॥बलम कछलअभ तजभल, धम जबम न्बलथ अयलस्वभचकबतछ्यल
बदयगत गलअभि एए ष्क लयध बल बलनाभि बलम जभ धबतअजभक यस्वभच गक बारी तजभ तजभा॥॥

क्ष पलयध एए मयभक धबतअज यस्वभच गक बारी॥॥बधिबथक॥

As I remember him

Tek Chandra Pokhrel
Chairman, Shangrila Tours

“ PP would always be proud to point out that he had not even had 25 paisa when he started a business venture ”

क्षमता : या एचबकबष यद्य एए बक धम बकिय अबर्मिम जाझ छल झटट धजमल क्षवयष्टमम त्वबलक ज्ञबिथबल त्यगच तजबत थभवच्या जम जबम बचिभवमथ नबछलमम करफभ महउभचाष्टमलअभ छल तजभ त्यबस्मभी त्यबमभ धजमल जम धबक धयचपछलन छल प्पतज्ञबलमग त्यबस्मभी द्यगत दभअबगकभ जम धयगमि लयत दभ चमकत्यबष्टमम दथ बलथयलम लयय नयष्टलन बकत भलयगलज जम लयत यगत बलम यउभलमम जष्टक यद्यल त्यबस्मभी बन्नभलअथ तजभ ल्वत्यबव त्यगचक बलम त्यबस्मभी धष्टज ब मध या जष्टक आयगकष्टक बलम लयभलमका

भस्मल तजभल जम जबम करफभ मषाभद्यभलअभक छल तजभ धबथ जम धबलतभम तय चगल जष्टक आयउबलथ बलम जबम तय भलम गउ दथ दगथष्टलन तजभ कजबचभक या तजभ नयकत या तजभा ब्क क्ष्यभम्फदभय ष्ट उगत ब यित या ऐलबलअष्टवि कत्यबष्ट यल जाझ बक जम जबम तय मभविथ तजभ उबक्थभलतक तय तजभ तजभल च्यथबरि ल्भउबरि ब्यष्टिलभक बलम तजभ ब्यष्टिलभ धबक बातभय लयत यलथि जाझ दगत बकिय न्बलथ या गक दभअबगकभ या बितभ उबक्थभलतक बक धम बर्मी जबम कत्यबचतभम तय चगल यगच आयउबलष्टमक धष्टज न्मबन्नभय चमकयगचअभका ल्यलभ या गक जबम चमउभष्टमम बलथ ऐलबलअष्टवि कगउययत लयय यगच लक्षणि बक तजभथ धयगमि लयत गलममचकत्यबलम तजष्टक त्यगचष्टक दगकष्टलभकक धजष्टअज धबक कक्षमत्यबष्ट लमध लयय ल्भउबरि ब्लम बक एए धयगमि बधिबथक दभ उचयगम तय उयष्टत यगत तजबत जम जबम लयत भस्मल जबम दृष्ट उबष्टक धजमल जम कत्यबचतभम ब दगकष्टलभकक स्मलतगचभा

तय दम उभचकगबमभम ब क्यित तय तबपभ गउ तजभ मिबमभचकजछउ उयकष्टष्टलक छ्ल तजभ बककयअष्टबक
बक छ्ल नभबलत ब क्यित या भहतचब धयचप बलम तजभ बक तजभथ धमचम छ्ल तजभ यचबतष्टल उभचयमा
द्यगत बक जछक मिबमभचकजछउ त्रगबष्टिष्टक जबम बचिमबमथ छउचभककभम तजभ नबवयच्छतथ या तज
तचबस्मि तचबमभ उभचकयल, उभचकयल छ्ल तजभ नयस्वभचलभलत बलम छ्ल तजभ बष्टिष्टिभक जभ ध
बधिबथक कयगलजत बातभय तय धयचप तयनभतजभय धष्टज तजभा

क्य जभ भलमभम गउ बक तजभ त्रहजबष्टबल ज्ञबिथबल च्ककयअष्टबतष्टल धजभल क्ष नबस्वभ
गउ तजबत उयकष्टष्टल बक क्ष जबम कमचस्मम नयभ तजबल द्व थभबचक बक तजभ यगलमष्टन त्रहजबष्टब
तजभ नभदभयक धयगमि लयत भित जज मिबस्वभ यच बलयतजभय ज्ञद्व थभबचक बलम जभ पभउत यल
चगलमष्टन छ्ल स्वमचथ बद्धि मगचष्टन तजबत उभचयमा तजभ बककयअष्टबतष्टल उयचन्यभककभम दथ मि
बलम दयगलमक धजभल जभ आयगमि नभत तजभ च्यभलअज भद्बककथ तय गलम छ्लक यउभचबतष्टल
या बल छ्लायचनबतष्टल अभलतभय छ्ल तजभ त्जकभि बचभव धजभयभ तजभ तचभपपभयक बलम तजभ
नयगलतबष्टभमचक धयगमि दम दच्छाभम यल जयध तय बस्यज्ञ जज्ञज बतिष्टगमभ कठउपतभकक बलम
बाँचभमिस्वबलत छ्लायचनबतष्टल यच ब कबाभ नयगलतबष्टभमचष्टन बलम तचभपपष्टन भहउभचयभलअभा

यच ज्ञय थभबचक जभ बकिय चभनबष्टभम तजभ भभउगतष्टस्वभ :भद्बय या तजभ ल्भउबि
:यगलतबष्टभमचष्टन ब्ककयअष्टबतष्टल, त्रगष्टभ बल जयलयगच यच जज यच तजभ कउभिलमष्ट धयचप
बलम बमस्वष्टअभ तजबत जभ उयस्वमभम तय तजभ बककयअष्टबतष्टला

जभ धबक तजभ स्वष्टअभ उचभकष्टभलत या तजभ ल्भउबि च्यबस्वभि ज्ञभलतक ब्ककयअष्टबतष्टल यलथि यच
द्व थभबचका त्जछक बककयअष्टबतष्टल जबम दभउकभ तयय अचयधमभम दथ तजबत तजभ बलम तयय नगअज
बाबउतबलष्टक जबम अचभउत छ्लतय छ्ल दभउबगकभ छ्ल धबक यउभलभम गउ यच तयय नबलथ
अकउबलष्टक तजबत जबम दभभल चभउभलतथि यउभलभम यच लभस्वभय जबम भलयगनज दगकष्टभक
तजभय यलथि बज दभउकभ तय अबउतगचम ल्भउबि च्यबस्वभि ज्ञभलतक ब्ककयअष्टबतष्टल बलम दम
ब उभचबलभलत बाजभ तजभयमा जभ नयत गततभयथि मष्कनगकतभम बलम मष्ट लयत धबलत तय दभउकभ
छ्लक उचभकष्टभलत भस्वभल तजयगनज धभ तजयगनजत तजबत जछक मिबमभचकजछउ धयगमि जभउत
बककयअष्टबतष्टल चभलबष्ट छ्लक यिकत उचभकतष्टनभ बलम उयधभया

धभ भलमभम गउ दथ यगलमष्टन तजभ ल्भउबि ब्ककयअष्टबतष्टल या त्यगच इउभचबतयचक छ्ल धजष्टअज
नभदभयकजछउ धबक स्वमचथ कतचष्टअतथि छिष्टभम दथ भहउभचयभलअभ, दथ एलबलअष्टि कतचभलनत
बलम अभिबल जबनभ या तजभ नभदभयका क्ष्ल कउष्टभ या जछक चभगिअतबलअभ तय बककगभ तजभ
मिबमभयकजछउ धभ अबवयभिम जज छ्लतय बआभउतष्टन छ्ला ज्ञबष्ट जभ भिम छ्ल बद्धि यच ज्ञद्व थभबचका
ल्य यलभ छ्ल यगच तचबमभ जबम भिम तजभ बककयअष्टबतष्टलक यच कय नबलथ थभबचक बक जभ जब
बलम तजबत कउभबपक ब क्यित यच जछक मिबमभयकजछउ त्रगबष्टिष्टका

जभ दभउकभ बककयअष्टबतभम धष्टज एब्ल ल्भउबि त्रहजबउतभय बक छ्लक अजबष्टनबल, :भद्बय
या तजभ द्ययबचम या स्व्यभउतयचक या च्यथबि ल्भउबि छ्लिलभक, :भद्बय वच्छ्ल त्यगच्छक

ऋणाष्टतमभ, :छलष्कतयथ या त्यगचष्कल बलम ऋष्वर्षि ब्रककयअष्वत्यल, द्युवर्षम रमदभव
त्वयबनवयल।

जम धबक भत्रगबाथि बउत्तस्म छ्ल तजभ च्यतबचथ ऋणिद या एबतबल धजभव्यम जम धबक छ्लकतयगमलतब
छ्ल यगलमछ्लन तजभ भगउबत्यल त्यगकत धजछ्लज छ्ल लयथ लक्नमम बातभव जजा त्यष्क त्यगकत
जबक दभउकम ब च्यमि न्यमभीयच यतजभव च्यतबचथ ऋणिदक बलम जबक उच्यस्वष्मभम कउजयबिचकजछउ
तय जगलमच्यमक या छ्लबलअष्वाथि धमबप दगत ममकमध्यस्वष्लन कतगममलतका

ज्ञक यिकक छ्ल बल बष्यच्छिलभ बउअष्मभलत छ्ल क्मउतभदभव झददद जबक दभमल ब न्यमबत यिकक तय
तजभ त्याबस्वभि छ्लमगकतयथ या ल्मउबर्वि बलम धम धर्षर्षि बधिबथक र्षकक ज्ञक उच्यमकमलअभ कयलनकत
गका

◆◆◆

Guardian Angel

- Wan-Yi Sweeting
UK

“I like to believe that I had seen an angel for the first time and that Uncle PP was this special figure.”

ज्ञ व्यालतथ कजष्पजब,

क्ष धबक छ थभवचक यमि धजभल क्ष नभत गलअभि एपु, गलायचतगलबतभथि तजभयम छकल‘त नगअज क्ष चम्भदभय बत तजभ बनभ या ास्वभ दगत क्ष धर्षी लभस्वभय ायचतभत तजबत मचभक क्ष जबम या गलअभि एपु ङ झड थभवचक यमि लयध बलम आबल कतर्षी चम्भअबर्ही तजबत स्वास्वास्म जबनभ या गलअभि एपु यउउयकष्टभ नथ दभमकज्म बातभय जष्क तचबनाऊ उबककष्लन।

:थ ाकष्ठि धबक स्वभयथ कबममभलभम धजभल तजभथ जभवयम तजभ लभधका :थ नयतजभय बलम क्ष धभयम बत जयभ छ्ल क्ष्लनबउयचभ बलम क्ष चम्भदभय कम्भष्लन जभय दचभवप मयधल छ्ल तभवचक धजभल कजभ चम्भअमास्वभम तजभ उजयलभ अबर्ही ग्लकगचयम या धजबत जबम जबउभलभम, क्ष धभलत यस्वभच बलम भद्रचबअभम जभय बलम बर्ही कजभ कबष्म तय नभ धबक रेकब‘क स्वभयथ अयिकभ ायभलम जबक वगकत उबककभम बधवथ‘ तजभ ऊबउत ष्ट जबम यल नथ उबचभलतक धबक स्वभयथ अभिबया क्ष्त धबक न धबचतज बगचब तजबत धभ रष्ककभम नयकत, बलम तजष्क धबक स्वभयथ नगअज उचभकभलत छ्ल नथ मचभका।

:थ उबचभलतक बलम क्ष धभयम छ्ल व जयतभि छ्ल नयलमयल बलम क्ष चम्भदभय धबपष्लन गउ कतबचतभिम छ्ल तजभ नष्ममभि या तजभ लष्नजत बक क्ष छ्लकतबलतथि लयतष्टभम तजष्क करबर्ही कतबत ाज्जगचयम कतबलमष्लन यउउयकष्टभ नथ दभमा तजभ नबल धबक जयमिष्लन थभर्हीयथ ायिधभयक बलम धबक करष्टिलन मष्टभउतथि बत नभा :थ छ्लष्टष्टर्ही चम्भअतष्टयल धबक भवय बलम क्ष कगममभलथि दगचकत

कम्बबच अजभम तजभ धजयभि जयतभि चयरु तय ालम तजष्क कतबतगभ ाङ्गचभ बक तजभथ धमचभ दष्ट
अयलागकभम दथ नथ जथकतभचउअका :थ नयतजभच अकायचतभम नभ दथ कबथष्टन तजबत ष्ट धबक
गयकत षिभधि ग्लआभि एए स्वष्टकष्टलन नभ बक बल बलनभि बलम तजबत तजभचभ धबक लयतजष्टन तय
दभ बाचबज्म या क्तर्षी तय तजष्क मबथ, क्षषिभ तय दभष्मिस्वभ तजबत क्ष जबम कमभल बल बलनभि यच
तजभ ाष्टकत तजभ बलम तजबत ग्लआभि एए धबक तजष्क कउभआष्ट्री ाङ्गचभा क्ष धष्टकज क्ष जबमल'त दभभल
कय ाचष्टजतभलभम धजभल क्ष कबध जष्क ाङ्गचभ, कयभतजभक क्ष धष्टकज क्ष अयगमि कमभ जज बनबष्ट
तय तयथ तय कउभबप तय जजा तजष्क ष्क तजभ नयकत स्वष्टवज्म मचभक क्ष स्वभ जबम बलम क्ष धष्टी लभस्वमच
यचनभत ष्टा क्षत'क ब कतयचथ क्षषिभ तय तभी बलथ उभयउभि।

क्ष पलयध जभ ष्क गउ तजभचभ दभष्टलन यगच नगबचमष्टल बलनभि बलम यियपष्टलन यगत ायच गका
:बथदभ यलभ मबथ जभ धष्टी स्वष्टकष्ट बनबष्ट धष्टज तजभ कक्तभ थभीयध ायिधभचक बलम ष्टाभअतष्टगक
करष्टभी॥

◆◆◆

Few moments with a visionary activist

Yubaraj Ghimire

Editor, The reporter weekly

“A man is known by his thoughts and actions, especially by the posterity”

कृत धबक छल तजभ ठणका कृ धबक ब कतगमभलत छल त्यष्टक्रहजबलमचब ऋयाभिनामा ल्बतचबव त्यगचक बल त्यबस्वभकि धबक अयिकभ दथा ब्लम बर्गी तजबत धभ पलभध बदयगत छत धबक तजचयगनज कफभ आझलमक तजबत छत धबक ब स्वभलतगचम कतबचतभम दथ अयगउभि या भलतचभउभलभगचक अयलष्टतभम तय उचकय तयगचष्का न्यस्वष्टलन त्रगबष्टिथ कभयस्वच्छाम बलम बततचबउत न्यचम तयगचष्कतक चयक तजभ धभकत ध तजभच्छ स्वष्कष्यला कृ पमउत जमबचष्टलन या एचबवबउबत्त एचबकबष तजचयगनज स्वबच्छयगक उभयउभि ध छलतमच्यमकत छल तयगचष्क कू दमतधभमला तजभ च्यकत तजभ कृ दग्नउभम छलतय जछ धबक छल भैदयगबचथ झढठइ धजभल कृ धबक छल प्वतजबलमग चयक म्भजिष यल तजभ धबथ तय व्जबउब ९४बद्विनिगच्छ० तय अयस्वभय तजभ ल्भउबषि ऋयलनच्यमकक नभलभच्यबि अयलस्वभलतच्यल ायच क्लमच्छ त्यमबथ, तजभ नबलबश्छलम कृ धबक धयचपछ्लन ायच तजभला :या एचबकबष धबक उभयकयलबाधि जबलमस्तिन रुक्षे न्यस्वभमलत दथ बच्छ तय तजभ अयलस्वभलतच्यल स्वभलगभा प्पु द्वाजबततबच्यबष धजय धबक तजभ ल्ह एचमकष्मभलत तजभल तयमि नभ तय नभत छल तयगउज धष्टज एचबकबष वष गच्छनभलतर्फ ‘कृ जबस्वभ तयमि जछ तजबत थयग धर्षी दभ नयष्टलन दथ उबिलभा ज्यथ अयगमि कृ मिवस्वभ यगत क्लमच्छ त्यमबथरु जभ कबज्ञा कृ धबक जभकष्टबलत तय अबर्गी ब उभयकयल कृ जबम लयत नभता द्यगत कृ मज्ञा जभ धबक धबच बलम थभत दच्यज्ञा छल चमकउयलकभा ‘अक एकजगलवभम जबक तयमि नभ बदयगत थयगस उभिकभ अयाभिउत थयगच तजउपभत चयक ल्बतचबव त्यबस्वभका तजबत धबक धजभचम नभत जछ, बलम बातभय ब दच्यज्ञा बाबउभ तय बाबउभ तबपि, कृ भित तजबलपछ्लन जछा कृ ल तजभ मबथक तजबत आयीयिधभम, कृ मज्ञ लयत नगउज यआबकष्यल तय कभभ जछ, दगत जभ धयगमि छलस्वबच्छदथि भभतगचम छल मष्कअगककष्यल धजभलमस्वभय कृ धयगमि नय तय एकजलगवभम‘क उबिअभा ‘थयग पलयग

:बजबचबवबा क्ष मयत'त जबस्वम बलथ उचयउभयतथ या नज्लम दगत एचबकबष आकषथि बलम एएस लयत
 भस्वमल ब कयल धर्षी मय कय नगअज यच जष्क बतजभय, 'जभ गकभम तय कबथ तजष्क त्रगष्टम यातभला
 नीबतभय, प्षकजगलवभम नयस्वम द्यजबष्लकभउबतष, तजभ जयगकभ यधलम दथ कजबचबम क्षलनज
 द्यजबलमबचय ल्लम प्षकगलवभम धयगमि कबथ तजभ ककभ तजष्लन बदयगत द्यजबलमबचय, दगत लमस्वम
 याचनभत तय बमम :चा एचबकबष'क लकभ छ्ल तजभ अयलतभहता प्षकजगलवभम'क उभयकयलबि म्षबचयथ
 या तजभ दणक छ्लअगिम्ष्लन तजभ ल्भअयल बच्च(अचबकज या कमउतभदमय क्ष, ज़ददृढ तजबत अगत कजयचत
 ब उचयष्कष्लन षिभ ष्क गर्षी या जष्क भम्षिलनक बलम यमकउभअत बक धर्षी बक तजभ कमलकम या
 नयबतप्तगमभ यच तजभ उभयकयल धजय धबक जष्क जयकत, अघभलम बलम बम्ष्यमय यच थभबचका
 क्षमतजभ छ्ल ज़ददृढ, :चा एचबकबष अकभ तय म्भजिह बक उबचत या जष्क दगकष्लभकक नष्ककच्यला
 क्ष नयत तय नभमत जज बत तजभ ज्यगकभ या ल्यबलवबल प्यष्यबि मगच्य्लन ब गिलअज जभ जबम
 जयकतभमा तजभ तधय जबम नययम यम्बितष्यलक, दयतज नयभवत तयबस्वभमियक, धष्टज यित या ष्लतभयभवक
 ष्ल तयगच्यक उचययतष्यला त्जभथ तबपिम बदयगत कयभ बष्मिम उचयवभअतक तजबत तजभ तधय
 धमयम भहउयिच्य्लन धजभल प्यष्यबि धबक दच्याथि तजभ इाझअभय यल कुभअष्बर्म्मातथ १३५०
 तय तजभ नयस्वमयलभलत धजभल न ए प्यष्यबि दभअकभ तजभ एचजभ :ष्लष्कतभय ष्यकत तजभा
 क्ष मष्म लयत पलयथ धजबत तजभ बष्मिम उचयवभअतक धमयम बर्षी बदयगता द्यगत क्ष यम्भदमय :चा
 एचबकबष जबस्व्लन कबष्म 'क्ष कं कतर्षी लयत मष्कबउयष्लतभमा न बल ष्क पलयधल दथ जष्क
 तजयगनजतक बलम बअतष्यलक, भकउभअष्बर्थि दथ तजभ उयकतभयष्टथ :चा एचबकबष अचभबतभम ब उब
 यच जष्ककमी, जभ धमलत बयिलन, बलम भिम ष्टा क्ष्ल बअत, जभ धबक ब भिमभय छ्ल ब तयगम कभलकभा
 तजयकभ धजय अयलतयष्टदगतभ तय तजभ कयअष्मतथ अयक तजभष्य ष्मिम बचभ तयगम भिमभयका जभ धर्षी
 दभ यम्भदमयम यलमयि दथ तजभ तयगच्यक कभअतयच बक कफमयलभ धजय छ्स्वम यच ष्ट,
 धष्टज ष्ट, बलम मष्म बल बअअकउष्किजभम नबला

◆◆◆

कलाकार विजय थापाको कूचीमा प्रजापति प्रसाई

प्रजापति

एउटा असल मानिसको सम्झना

सल्लाहकार सम्पादक

किशोर नेपाल

सम्पादक

विष्णु प्रसाई

कार्यकारी सम्पादक

दिलभूषण पाठक

सहायक सम्पादक

स्वरूप आचार्य

सम्पादकीय सहयोगी

श्रद्धा ताम्राकार

पी पी फाउण्डेशनका लागि शिस्वर प्रसाईद्वारा प्रकाशित

कृति
प्रजापति : एउटा असल मानिसको सम्झना

प्रकाशक
पी पी फाउण्डेशन
काठमाडौं, लेपाल
फोन: ०१-४२२२०९४

प्रकाशित मिति
भाद्र २०६८

सर्वाधिकार
प्रकाशकमा सुरक्षित

प्रकाशित प्रति
१००९

डिजाइन
दिनेश पराज्यो
९८५१११४६०४

मुद्रण
संगम प्रिन्टर्स
अनामनगर, काठमाडौं
९८४१०८२९५६/९८५१०९३२४०

राष्ट्रपतिको कार्यालय

राष्ट्रपति भवन, महाराजगञ्ज
काठमाडौं, नेपाल ।

पत्र संख्या :-
चलानी नं. :-

सम्माननीय राष्ट्रपति डा. रामवरण यादवज्यूले दिनुभएको

शुभकामना

सम्माननीय राष्ट्रपति डा. रामवरण यादवज्यूवाट दश वर्षअधि विमान दुर्घटनामा दुःखद निधन हुनुभएका श्री प्रजापति प्रसाईंको स्मृतिलाई अक्षुण्ण राख्न र उहाँले गर्दै आउनु भएका सामाजिक र शैक्षिक कामहरूलाई निरन्तरता दिने उद्देश्यले पीपी प्रतिष्ठानको स्थापना गरिएकोमा खुसी लागेको कुरा व्यक्त गर्नुभएको छ ।

सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूले प्राकृतिक विविधता र यसको सौन्दर्यले सुसज्जित हास्त्रो देश देशी विदेशी पर्यटकहरुको आकर्षणको गन्तव्य त बनेकै छ, देश विकासका लागि पर्यटन व्यवसाय आर्थिक मात्र नभई सामाजिक र सांस्कृतिक हिसाबले समेत महत्वपूर्ण रहेको कुरा वताउनु भएको छ । उहाँले यीनै पृष्ठभूमिमा नेपालका पर्यटन व्यवसायी श्री प्रसाईंले शैशव अवस्थामा रहेको पर्यटन व्यवसायको संस्थागत विकासका लागि गर्नुभएको योगदान स्मरणीय रहेको वताउनु हुँदै श्री प्रसाईंका अधुरा सपनाहरु पूरा गर्न प्रतिष्ठानलाई सफलता मिलोस भन्ने हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्नुभएको छ ।

मिति: २०८८ भाद्र ६ गते मङ्गलवार ।

आज्ञाले,

शान्तराम शर्मा
सह-सचिव

श्रद्धासुमन

विमान दुर्घटनामा आफ्ना अत्यन्त प्रिय मित्र पी पीलाई गुमाएपछि सन्त नेता तथा प्रधानमन्त्री कृष्णप्रसाद भट्टराईको पहिलो प्रतिक्रिया थियो, ‘हे भगवान, यो के सुन्नु पन्यो... मैले।’

सन्देशको सम्पादित अंश

मेरा अत्यन्त परम मित्र तथा देशका एक ठूला पर्यटन व्यवसायी श्री प्रजापति प्रसाईको हवाइ दुर्घटनामा भएको असामयिक स्वगरिहणले मलाई भाव विव्वल बनाएको छ । उहाँको निधनले मैले आफ्नो एक सहदयी मित्रमात्र गुमाएको होइन, नेपाली समाजले एकजना अत्यन्त भद्र व्यक्तिलाई गुमाएको छ । कालका अगाडि मानिस निरुपाय हुन्छ । नियतिको यस्तै रीति रहेछ भनेर चित बुझाउनु बाहेक मानिसले अरु केहीगर्न सक्दैन ।

कृष्णप्रसाद भट्टराई
प्रधानमन्त्री

Nepal Tourism Board

Message of Good Wishes

It gives me a great pleasure to extend my good wishes to PP Prasai Foundation – its President and the team for its initiation to carry forward the effort of late PP Prasai in betterment and development of tourism sector by formally inaugurating the Foundation. I am delighted to learn that the Foundation is also launching a book (memoir) remembering Late PP Prasai through articles/ poems by many who had the opportunity to know him personally and professionally.

I am sure that the contribution made by the Foundation will support tourism and education sector as it has been envisioned.

Once again I wish great success to PP Prasai Foundation in its future endeavor!

Prachanda Man Shrestha
Chief Executive Officer

Nepal Association of Tour Operators

G.P.O. Box: #25350
Lal Darbar, Kamaladi,
Kathmandu, Nepal
Tel: 977-1-4418999
Fax: 977-1-4418999
E-mail: natonepal@wlink.com.np
media@vianet.com.np
WWW.Neaptouroperators.org

Message from NATO President

On behalf of all the members of Nepal Association of Tour Operators (NATO), I would like to extend our best wishes to the P. P. Prasai Foundation, and pledge to carry on the work of the late P.P. Prasai, our Founding President.

We look forward to working together with the Foundation for promoting the concepts and ideas of the late P.P. Prasai and taking the country's tourism industry to a newer height.

Ashok Pokharel
President
Nepal Association of Tour Operators

नेपाल एशोसिएशन अफ टूर एण्ड ट्राभल एजेन्ट्स NEPAL ASSOCIATION OF TOUR & TRAVEL AGENTS

P.O. Box: 362, Gairidhara Road, Goma Ganesh, Naxal, Kathmandu, Nepal. Tel: 4419409, 4418661, Fax: 977-1-4418684
E-mail: natta@mail.com.np, Website: www.natta.org.np

Best Wishes

At the very outset, I would like to congratulate the President and all involved in PP Prasai Foundation for their sincere effort to bring out a Commemorative Book on Late PP Prasai and release the same on the occasion of the official inauguration of the Foundation.

The travel industry of Nepal remembers PP Prasai as the Managing Director Natraj Tours and Travels, an active member of NATTA. Late Prasai had executed various responsibilities as a Board member of NATTA for several numbers of years. He had entered into the executive body of NATTA as Honorary Treasurer in the year 1977 and was elected to the office of 2nd Vice President of NATTA thrice, during the years 1982, 1984 and 1986 consecutively. He was one of the most dynamic personalities in the travel industry. His untiring and dedicated contributions to consolidate the tourism sector deserve great admiration. We feel indebted to him for his thoughtful and most pragmatic steps taken for the betterment of overall tourism industry while being in the NATTA Board.

Upholding the economy of the country through the promotion of tourism used to be his dearest conviction which he always cherished. Always without any prejudice, he was prolific in his entrepreneurship and wouldn't mind becoming dissident to the policy-makers in case he found them going or doing anything that would harm the industry. We remember him voicing his forceful comments with solid suggestions to industry leaders seated on the dais during the seminars and conferences. People revered him for he always showed his inclination to work in the interest of the country, tourism in particular. Had he been alive to-day, we certainly could have drawn a lot of innovative and practicable ideas for the smooth running of the industry.

My best wishes for the successful release of the Commemorative Book on PP Prasai. Late Prasai will continue to live in our hearts with great respect for ages to come.

Arjun Prasad Sharma
President

2068 BS, 01 Bhadra.

NEPAL
TOURISM
YEAR
2011
NATURALLY NEPAL

NATURALLY NEPAL
ONCE IS NOT ENOUGH

Banker : Nepal Investment Bank Ltd.
Durbar Marg, Kathmandu, Nepal
Savings A/C No. : 11983 40

हिमालयन उद्धार संघ नेपाल Himalayan Rescue Association Nepal

P. O. Box 4944, Dhorpatan, Lazimpat, Kathmandu, Nepal

Tel : 977-1-4440292, 4440293, Fax : 977-1-4411956

E-mail : hra@mail.com.np

Website : www.himalayanrescue.org

Ref. No. 981/068/069

Chairman

Santa Subba

24th August, 2011

I.P. Chairman

Bikram Neupane

Vice Chairman

Narendra Deo Bhatta

Secretary General

Kumar Ranabhat

Treasurer

Prithvi Shrestha

Executive Members

Thukten Sherpa
Basant B. Hamal
Jagat Man Lama
Wongchu Sherpa
Parsuram Karki
Kedar K.C.
Manjana Shrestha - Dangol

Ex-Officio Members

Ministry of Tourism
Nepal Mountaineering Association
Trekking Agencies' Asso. of Nepal
Ministry of Defense
Ministry of Home Affairs
Department of Health
Nepal Airlines

Medical Director

Dr. Buddha Basnyat

Medical Advisor

Dr. David Shlim

Chief Executive

Prakash Adhikari
Mobile : 9851033046

Good Wishes

I feel honored to write few lines about Late P. P. Prasai. He led Himalayan Rescue Association Nepal (HRA) as a Chairman from 1978 to 1991 for 14 years. During his tenure HRA made several remarkable progresses such as building Manang Aid-post, upgrade the HRA head office in Kathmandu, renovate and upgrade Pheriche Aid-post and establish a radio communication system. HRA also became popular in the international arena and among all the diplomatic missions in Kathmandu during this time. Late Prasai was one of the most prominent figures of Nepal's Tourism Industry and his untimely demise was not only unrecoverable loss for HRA but was a great loss for the entire tourism industry of Nepal. His contribution to HRA to save lives in the Himalayas will always be remembered by many.

We would like to extend our good wishes to PP Prasai Foundation for its effort in taking forward the good work of Late PP Prasai.

Himalayan Rescue Association Nepal

Santa Subba
Chairman
Himalayan Rescue Association Nepal

प्रतिबद्धताको दस्तावेज

नेपाली प्रजातान्त्रिक आन्दोलनका प्रथम पुरुष विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालाको मान्यता थियो, मानिस महान् भनेर होइन, असल भनेर चिनिनुपर्दछ । प्रजापति प्रसाई अर्थात् पी पी, विश्वेश्वर कोइरालाको यो मान्यताका अलुयायी हुनुहुन्थ्यो । उहाँमा लोकप्रियताको चाह थिएन । जे गर्नुहुन्थ्यो त्यो कार्यान्वयनमा आइसकेपछि थाह हुन्थ्यो । उहाँलाई जय-पराजय र लाभ-हानीको स्वासै चिन्ता थिएन । अवरोध र विरोधको स्वासै परवाह थिएन । उहाँका शत्रु थिएनन् । किनभने, उहाँको शब्दकोषमा शत्रु शब्दको कतै उल्लेख नै थिएन । आफ्नो व्यवसायमा अविचलित लागिरहने पी पी नेपाली पर्यटन क्षेत्रलाई संगठित र संस्थागत बनाउन योगदान दिने थोरै मानिसमध्ये एक स्पष्ट र उज्यालो व्यक्तित्व हुनुहुन्थ्यो । तर, यो नै उहाँको सीमा थिएन । प्रजातान्त्रिक विचारमा आबद्ध पी पी प्रजातान्त्रिक आन्दोलनका मेरुदण्ड हुनुहुन्थ्यो । ठूला आन्दोलनको संरचनाको साक्षी बसेर पनि केही थाह नपाएको जस्तो गर्ने उहाँको स्वभाव थियो । सानो योगदान गरेर ठूलो मूल्य स्वोज्ञे आजको घलन र समयमा पी पीको सम्झना मात्रैले पनि नैतिक मूल्य र मान्यताको अनूभूति दिन्छ भने यो स्वभाविक हो ।

आठराइ पहाडबाट भरेर शहरमा आएको ठिटोले गरेका संघर्षहरु र प्राप्त गरेको सफलताको कारण मात्रैले पी पीको नाम उँचो भएको होइन । नेपालमा त्यसरी संघर्ष गर्ने धेरै छन् । पी पीको मनोभाव र सोचाइको व्यापकताले उहाँको समृति अमर भएको हो । व्यक्ति समाजका लागि जन्मिन्द्र र उसको निधनको प्रभाव व्यक्तिगत रहँदैन भन्दछन् समाजशास्त्रीहरु । हवाइ दुर्घटनामा उहाँको निधन प्रसाई परिवारका लागि असहनीय क्षति त थियो नै देशकै लागि अपूरणीय क्षति थियो । देशको पर्यटन व्यवसायको नक्सा कोरेर त्यसलाई व्यवहारमा उतार्न सरकारलाई नैतिक दबाव दिनसक्ञे, व्यवसायीहरुलाई एकजुट तुल्याउन सक्ञे र राष्ट्रिय योजनाको कार्यसूचीमा त्यसलाई सामेल गराउन सक्ञे प्रसाईको नेतृत्वको प्रभावकारिता उहाँको निधनको एक दशकभन्दा बढीसमय बित्सक्दा पनि मानिसको सम्झनामा रहनु सानो कुरा होइन ।

पी पीको कीर्तिलाई अक्षुण्ण रास्को र उहाँका विचारहरूको प्रासाङ्गिकतालाई देश हितमा लगाउने उद्देश्यका साथ गठन भएको पी पी प्रसाई फाउण्डेशनले विकासका आधारभूत क्षेत्रमा आफूलाई केन्द्रित तुल्याउने उद्देश्य रास्वेको छ । शिक्षाको विकास र ग्रामीण क्षेत्रसम्म पर्यटनको विस्तार पी पीको सपना थियो । उहाँको यो सपना पूरा गर्न फाउण्डेशनले केही ठोस योजनाहरू अघि बढाउने छ । प्रजापति स्मारिकाको यो प्रकाशनले पी पीका सपनाका बारे अलिकति भएपनि आलोक फैलाउने छ भन्जे हाम्रो विश्वास छ । यो नै फाउण्डेशनको प्रतिबद्धताका पहिलो दस्तावेज हो ।

स्मारिकामा समावेश गरिएका श्रद्धा सुमनका लागि हामी हृदयदेखि नै लेखक तथा शुभेच्छुकहरूमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्दैँ । यो हाम्रो प्रारम्भ हो । प्रारम्भमा नै हामीले पाएको यति धेरै सदभावलाई हामीले फाउण्डेशनको अजस्र स्रोत ठानेका छौं ।

विषयसूची

नेपाली स्वण्ड

दहचोकको त्यो डाँडो	- कलकमणि दीक्षित	२
कहिल्यै नविर्सने !	- कमलमणि दीक्षित	४
प्रजाको सम्झनामा	- कर्ण शाक्य	७
पी पी सरलाई सम्झौदा	- कृष्ण स्वद्गी	९
पी पीको सम्झनामा	- कृष्णा ताम्राकार	११
अहिले पनि उ यतै कतै उभिएर हेरिरहेको छ	- किशोर नेपाल	१३
समृतिका क्षणहरु	- गीता केशरी	१७
पी पी प्रसाईँ : एक असल व्यक्तित्व	- जगदीश घिमिरे	२०
अर्थात् एक आदर्श व्यक्तित्व	- डा. तुलसी प्र. भट्टराई	२२
मित्रभाव संयोजन गर्न सक्षम व्यक्तित्व	- दीपेन्द्र पुरुष ढकाल	२७
सामान्य थिएन उहाँको सहयोग	- पी.एल. सिंह	३०
पी पी दाइ : शालीन सम्झताको मूर्त व्यक्तित्व	- पुरुषोत्तम दाहाल	३२
सम्झनाका शब्दहरु	- भीष्म प्रसाईँ	३५
प्रसाईँ दाइलाई जसरी मैले चिनें	- मनमोहन भट्टराई	३७
सम्झनामा मन अझै दुख्छ	- मोहन स्वनाल	४१
दैविक गुणहरु समाहित एक असल मान्द्वे	- रुद्रनाथ शर्मा	४४
बाँकी रह्यो ‘गमगलत’ गर्ने धोको	- वसन्त थापा	४७
गुनासो त ईश्वरसँग पो छ	- विजय कुमार	५४
एकिलनु कहाँ सजिलो हुन्छ र ?	- विष्णु प्रसाईँ	५८

ENGLISH ARTICLES

PP: A blend of humanity and humility	87
I miss him	- Ambica Shrestha 91
A different cup of tea	- Ashok Pokharel 92
A man of substance	- Chhaya Sharma 94
Remembering PP	- Chris Sweeting 95
PP Prasai: Good old memories	- Christian & Vera 97
A gentleman in true sense	- Keith Millers 98
Remembering PP	- Lochan Gyawali 100
PP: A colossal	- Niranjan Koirala 105
My mentor and role model	- Pankaj Pradhananga 107
Prajapati Prasai remembered	- Prabhakar S. Rana 109
PPP and one million tourists	- Prachanda Man Shrestha 111
A Tribute	- Pratima Pandey 115
My unforgettable moments with PP	- Rishi Shah 117
My uncle, my friend	- Dr. Sanjeev Uperty 121
Who created work for other	- Tat-Leong 122
As I remember him	- Tek Chandra Pokhrel 125
Guardian Angel	- Wan-Yi Sweeting 128
Few moments with a visionary activist	- Yubaraj Ghimire 130

पी पी प्रसाई फाउण्डेशन : एक परिचय

पृष्ठभूमि

दिवंगत श्री प्रजापति प्रसाई नेपालको पर्यटन व्यवसायका एक अग्रणी व्यक्तित्व हुनुहुन्थ्यो । उहाँले शैशव अवस्थामा रहेको नेपाली पर्यटन व्यवसायको संस्थागत विकासमा आफ्नो सम्पूर्ण जीवन अर्पण गर्नुभएको थियो । उहाँको सद्विचार, सत्कार्य र सदाचारले नेपाली पर्यटन क्षेत्रलाई आगामी लामो समयसम्म प्रेरणा दिइरहने छन् ।

उहाँका योगदान र पूरा हुन बाँकी रहेका प्रतिबद्धताहरूलाई निरन्तरता दिने उद्देश्यले विक्रम सम्वत् २०६७ साल फागुन ६ गते तदनुसार इस्वी सन् २०११ फ्रेब्रुअरी १८ का दिन पी पी प्रसाई फाउण्डेशनको गठन गरिएको हो । यसको उद्देश्य पर्यटन र शिक्षाका योगदानका माध्यमले समाज र समुदायका सदस्यहरूको परिश्रमलाई परिणामदायी बनाउन सकिन्छ भन्ने उदाहरण प्रस्तुत गरेर आशा र उत्प्रेरणा जगाउनु हो ।

फाउण्डेशनको संचालन लब्ध प्रतिष्ठित विद्वान्, समाजका अग्रणी व्यवसायी व्यक्तित्वहरू, कलाकार, पत्रकार तथा समाजसेवीहरू समावेश गरिएको विधिवत् निर्वाचित कार्य समितिले गर्नेछ । फाउण्डेशनको स्वरूप समावेशी रहनेछ ।

उद्देश्य र लक्ष्य

- मुनाफा रहित सामाजिक संगठनका रूपमा काम गर्ने
- पर्यटन र शिक्षाका क्षेत्रमा काम गरिरहेका संस्था वा व्यक्तिहरूलाई उनीहरूको काममा सधाएर देशको विकासमा योगदान पुऱ्याउने
- पर्यटनका लागि नयाँ गन्तब्यको खोजी, विकास र संरक्षण गर्ने तथा कला र संस्कृतिको जगेन्टा गर्ने
- पर्यटन र शिक्षाका क्षेत्रमा परिवर्तन ल्याउन विशिष्ट योगदान दिएका व्यक्तित्वहरूलाई सम्मानित र पुरस्कृत गर्ने

यो उद्देश्य र लक्ष्यअनुसार यसै वर्षदिखि फाउण्डेशनले शिक्षाका क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान पुन्याएका शिक्षकहरूलाई रु. ५००००।- को पी पी प्रसाई शिक्षक पुरस्कार र पर्यटन व्यवसायमा विशिष्ट योगदान गर्ने व्यवसायीलाई पी पी प्रसाई जीवनभरका योगदान र उपलब्धीका लागि सम्मान गर्ने कार्यको कार्यको शुभारम्भ गर्दैछ । आगामी वर्षदिखि पर्यटन व्यवसायमा लागेर यसको विकासमा योगदान पुन्याउन चाहने एकजना प्रतिभाशाली पर्यटन व्यवसायीलाई प्रोत्साहनका रूपमा पुरस्कृत गर्ने लक्ष्य राखेको छ । यी पुरस्कार र सम्मानहरू शिक्षा विशेषज्ञहरूको निर्णायक समिति तथा नेपाल एशोशिएसन अफ टूर अपरेटरसद्वारा मान्यता प्राप्त मूल्यांकन समितिले तय गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

फाउण्डेशनले आफनो स्थापनासँगै रोटरी क्लब, पाटनद्वारा स्थापित तथा सञ्चालित पी पी शिक्षा कोषलाई आर्थिक सहयोग गरेको छ । साथै, दृश्य शक्ति गुमाएका पर्यटकहरूलाई भक्तपुर र नगरकोटको भ्रमण गराएको छ र आरोहणको गुरुकुल नाट्यशालामा अनुभव साटासाट गर्न सघाएको छ । ती पर्यटकमध्ये दुइजनालाई हिमालय दृश्यावलोकनको आनन्द प्रदान गरेको छ । शिक्षाको क्षेत्रमा स्वर्गीय प्रसाईले अध्ययन गर्नुभएको चुहान डाँडास्थित आठराइ क्लेजलाई आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएको छ ।